01-KAPAK.qxp_Layout 1 28-10-2025 21:07 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

Newaya Jin

Kasım 2025 SAYI: 248

Kadının Sözü

"Dinle Rûken, uçurumun sesini dinle. Kadının bilinmeyen tarihi de burada gizli. İsimleri hatırlanmayan, bilinmeyen nice kadın... Hepsi çığlık çığlığa..."

Ş.Beritan(Gülnaz Karataş)

Yaprağın bile kıpırdamadığı bir zamandan

Jin Jiyan Azadî'ye

Viyan Lolan'ın yazısı sayfa 4'de

Zilan'ın gülüşü bizimle

Ailesi, Kürt bilincini ona aşıladı. Kürtçeyi öğrettiler. Kürt kültürü ve değer yargılarıyla onu büyüttüler. Onun adını Zilan koydular. Zilan'ın yolunu çizdiler ve o yolun duraklarında halka ait güzelliklerle buluşması için onun ilk öğretmeni oldular. Özellikle annesi, onun kişiliğine yön veren, onu besleyen, Kürdistani değerlere yönelten oldu.

Songül Ömürcan'ın yazısı 20'de

Enerjiya gerdûnî ya xwedawendên hemdem

Hêza fikir û çalakiya jina azad di sedsala 21. de bûye bingeha pêşxistina şoreşa jinê li Kurdistanê û li tevahî dinyayê. Herî berbiçav çalakiya fedaî ya jineke beluc a ku navê "Zilan Kurt" li xwe kiriye li dijî arteşa dagirker a Pakistanê, belavkirina diruşma Jin Jiyan Azadî li dinyayê û tevlîbûna PAJK'ê ya sedan jinên enternasyonalîst ji her derên cihanê ye.

Sara Stêrk /Rûpel 14

Öz savunmamız...

KJK Koordinasyonu'nun yazısı sayfa 3'te

25 Kasım'a girerken dünyada kadın mücadelesi

Şu anda dünyada kadınlara karşı bir savaşö sürdürülüyor ve bu savaş toplumlara yönelik savaştan ayrı ele alınamaz. Her yarım saatte bir kadın öldürülüyor. Erkeklerin cezalandırılması üzerine kurulan paradigmanın yavaş yavaş iflas ettiğini bunun yerine mücadele aracı olarak toplumsal ilişkileri güçlendiremeye ve toplumsal dönüşüme yönelen "dönüştürücü adalet" fikri yaygınlaşmaya başlıyor.

Yereldeki kadın mücadelelerinin odaklandığı konulara ve kadınları etkileyen ezilme biçimlerine bakmak gerekiyor. Bu ezilme biçimleri, cinsiyet eşitsizliğinin kapitalizm, sömürgecilik, emperyalizm, milliyetçilik ve dincilikle iç içe geçtiğini gösteriyor. Bu nedenle artık "kadın hakları insan haklarıdır" yerine "kadını savunmak toplumu savunmaktır" anlayışı öne çıkıyor.

Nazan Üstündağ'ın yazısı sayfa 6'da

Jin jiyan azadi ile Beluç kadınların direnişi

Meral Çiçek/Sayfa 16

Remza têkoşînek mayinde: Dayikên Aştiyê

Roza Metîna/Rûpel 9

Îraneke demokratîk û azad bi şoreşa jinê pêkan e

Peyman Viyan/Rûpel 10

Hevgirtina jinan, avakirina mafî û demokrasiyê

Elîf Hemo/Rûpel 11

Kürt kadınlarının ulusal birlik arayışları

Fatma Kaşan'ın yazısı 5'de

Ulus-devlet bağlamında eko-kırım

Doğaya yabancılaşan, doğayı yıkıma ve krize uğratan egemenlikçi zihniyet ve üretim biçimleri aşılmalıdır. Bunun yerine doğa ile yeniden bir sözleşme temelinde ve uyum içinde yaşamanın yolları bulunmalıdır. Üretim-tüketim kültürü, bu doğrultuda ekolojikleştirilmelidir. Çevreye duyarlı komünal üretimle endüstri kullanımı, bu amacın gerçekleşmesinde olmazsa olmaz gerekliliklerdir.

Gülten Aydın/Sayfa 15

Sigarayı bırakmak: beyin için asla geç değil

Sigarayı bırakmak için hiçbir yaş geç değildir. Sigara, beyne oksijen taşıyan damarları daraltır, kronik iltihaplanmayı artırır ve hücreleri strese sokar. Bu yüzden sigarayı bırakmak, beynin geleceği için atılmış güçlü bir adımdır.

University College London (UCL) araştırmacıları tarafından yürütülen yeni bir çalışma, sigarayı bırakmanın bilişsel işlevler üzerindeki olumlu etkilerini açıkça ortaya koydu. Bulgular, sigarayı orta veya ileri yaşta bırakmanın dahi, düşünme ve hafıza yetilerindeki gerilemeyi önemli ölçüde yavaşlatabileceğini gösteriyor.

Bilişsel performans analizi

Araştırma kapsamında, yaş ortalaması 58 olan 4.700'den fazla katılımcı incelendi. Katılımcılar arasında sigarayı bırakmış bireyler ile sigara içmeye devam edenler yer aldı. Gruplar; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve doğum ülkesi gibi demografik değişkenler açısından dengelendi.

Katılımcılar, hafıza ve kelime becerilerini ölçen standart bilişsel testlerden düzenli aralıklarla geçirildi. Araştırmacılar, sigarayı bırakmadan önceki altı yıllık dönem ile bıraktıktan sonraki altı yıllık dönemi karşılaştırarak bilişsel (algılama, dikkat, hafıza, düşünme, karar verme...) performanstaki değişimi analiz etti.

Sigarayı bırakmadan önce her iki grubun da bilişsel test puanlarında benzer oranlarda düşüş gözlendi. Ancak sigarayı bırakan katılımcılar için tablo belirgin şekilde değişti.

Hafıza testlerindeki puanlar %20 daha yavaş düştü. Kelime becerilerindeki gerileme ise yaklaşık %50 oranında azaldı.

Bu farklılıklar, zaman içinde birikerek sigarayı bırakan bireylerde bilişsel yaşlanmanın belirgin biçimde yavaşladığını ortaya koydu.

Hücrelerin enerji kaynağını azaltıyor

Tütün kullanımı beyni birçok yoldan olumsuz etkiliyor. Sigara, beyne oksijen taşıyan kan damarlarının daralmasına veya tıkanmasına neden olarak beyin hücrelerinin enerji kaynağını azaltıyor. Aynı zamanda kronik inflamasyon ve oksidatif stres yoluyla nöronal yapılarda hasar oluşturuyor. Bu süreçler zamanla bilişsel fonksiyonlarda azalmaya yol açıyor.

Araştırmacılara göre sevindirici olan, bu zararların önemli bir kısmının sigarayı bırakmakla birlikte yavaşlaması veya durması. Beyin dokusu, yeterli oksijen ve kan akışı yeniden sağlandığında onarım kapasitesini kısmen geri kazanabiliyor.

Sonuç ve önemi

Bu çalışma, sigarayı bırakmanın yalnızca fiziksel sağlık açısından değil, beyin sağlığının korunması açısından da kritik olduğunu göstermektedir. Bulgular, yaş ilerledikçe bile bırakma kararının bilişsel işlevlerde anlamlı fark yaratabileceğini kanıtlıyor.

Özetle, sigarayı bırakmak için hiçbir yaş geç değildir; her bırakma kararı, beynin geleceği için atılmış güçlü bir adımdır.

■ Scientias

Sivrisineklerin 73 milyon yıllık geçmişi

Yeni yapılan genetik analizler, günümüzdeki sivrisinek türlerinin çoğunun yaklaşık 73 milyon yıl önce ortaya çıktığını gösteriyor. Araştırmalar, bu böceklerin evrimsel geçmişinin daha önce düşünüldüğünden daha eski ve karmaşık olduğunu ortaya koyuyor.

Fosil kayıtları da bulguları destekliyor; Lübnan'da bulunan ve 130 milyon yıl öncesine tarihlenen kehribar içindeki sivrisinekler, bu böceklerin uzun bir evrimsel geçmişe sahip olduğunu gösteriyor. Genetik çeşitlilikleri ise sivrisineklerin farklı ortamlara uyum sağlamasını ve çeşitli hastalıkları taşıma kapasitelerini anlamada kritik öneme sahip.

Bilim insanları, bu verilerin sivrisineklerin ekosistemlerdeki rollerini ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacağını belirtiyor. Araştırma, sivrisineklerin yalnızca küçük böcekler olmadığını, milyonlarca yıllık evrimsel bir geçmişin ürünleri olduğunu bir kez daha gözler önüne seriyor.

Gün boyu 5 dakika egzersiz, sağlığı iyileştiriyor

Oviedo Üniversitesi'nden İspanyol araştırmacılar, gün boyunca yapılan kısa egzersizlerin fiziksel durum üzerinde önemli etkileri olabileceğini ortaya koydu.

*Meta-analiz kapsamında, katılımcılar günde birkaç kez 2–10 dakikalık orta ila yoğun egzersiz yaptı. Haftalık toplam süre çoğu durumda önerilen 150 dakikadan çok daha azdı. Buna rağmen 65 yaş altı yetişkinlerde dayanıklılık %5–17 oranında arttı. 65 yaş üstü katılımcılarda ise kas dayanıklılığı yükseldi; kas gücü artmasa da hareketi sürdürme kapasitesi iyileşti.

Egzersiz türleri yaş grubuna göre değişti: gençler kısa merdiven seansları yaparken, yaşlılar kuvvet ve nefes egzersizleri veya tai chi uyguladı.

Sürdürülebilir ve pratik

Katılımcılar planlanan seansların %91'ini tamamlayarak programın sürdürülebilir olduğunu gösterdi. Kilo ve kolesterol üzerinde genel bir etkisi gözlenmedi, ancak fazla kilolu veya obez bireylerde 12 haftalık uygulamada vücut yağında %5 azalma kaydedildi. Araştırmacılar, egzersiz atıştırmalarının mütevazı ama anlamlı sağlık faydaları sunduğunu vurguluyor ve hareketsiz kalmaktan çok daha iyi bir alternatif olduğunu belirtiyor.

**Meta-analiz, aynı konu üzerinde yapılmış birden fazla çalışmanın sonuçlarını bir araya getirip istatistiksel olarak analiz etme yöntemidir.*

■ Scientias

Tarihte bu ay

3 Kasım 1793 Fransa'da kadın hakları için mücadele eden yazar Olympe de Gouges, fikirleri nedeniyle suçlanarak giyotin ile idam edildi.

25 Kasım 1960 Dominik Cumhuriyeti'nde, R.Trujillo diktatörlüğüne karşı mücadele eden Clandestine Hareketi'nin üyelerinden Patria, Minerva ve Maria Mirabel kardeşler, diktatörlük askerleri tarafından tecavüz edildikten sonra katledildi. Mirabel kardeşlerin anısına 1981'de Latin Amerika Kadın Kurultayı'nda, 1985'te ise BM tarafından 25 Kasım günü "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü" olarak ilan edildi.

2 Kasım 1970 Behice Boran, Türkiye İşçi Partisi (TİP) Genel Başkanı oldu. İlk kez Türkiye'de bir kadın, siyasi partinin genel başkanı oldu.

27 Kasım 1978 Kürdistan İşçi Partisi PKK kuruldu. Özgürlük arayışı olan birçok kadın PKK saflarında yer alarak Kürdistan'da tarihsel bir dönüşüm yarattı.

29 Kasım 2004 Kürt Kadın Hareketi'nin öncülerinden Meysa Baki (Şilan Kobanê) Musul yakınvarında 4 arkadaşıyla birlikte karanlık güçlerin saldırısı sonucu yaşamını yitirdi.

1 Kasım 2014 'Dünya Kobanê Günü' olarak kabul gördü.

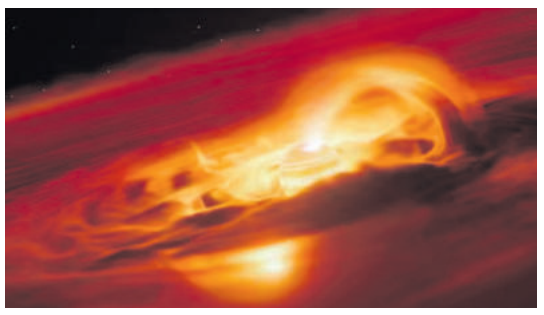

Rekor hızda büyüyen yalnız gezegen keşfedildi

Gökbilimciler, Cha 1107-7626 adlı yalnız bir gezegenin rekor hızda büyüdüğünü gözlemledi. Dünya'dan 620 ışık yılı uzaklıktaki bu gezegen, Jüpiter'in 5–10 katı kütleye sahip ve çevresindeki gaz ile toz diskinden saniyede 6 milyar ton malzeme alıyor.

Gezegenin büyüme hızı zamanla değişiyor; Ağustos 2025'te birkaç ay öncesine göre 8 kat artış gösterdi.

Bilim insanları, bu keşfin yalnız gezegenlerin nasıl oluştuğu ve yıldızlarla olan benzerlikleri hakkında önemli bilgiler sunduğunu belirtiyor. Araştırma, Avrupa Güney Gözlemevi'nin teleskopları ve Webb Uzay Teleskobu verileriyle yapıldı.

■ NU.NL

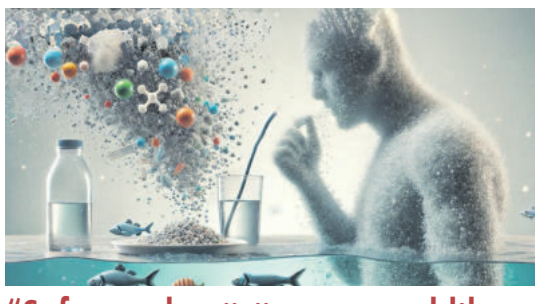

"Soframızda görünmeyen tehlike: Nanoplastikler!

İngiltere'deki Plymouth Üniversitesi bilim insanları, sebzelerin topraktaki nanoplastikleri emebildiğini ortaya koydu.

Environmental Research dergisinde yayımlanan araştırmada, plastik içeren çözeltiye batırılan turpların köklerinde beş gün içinde nanoplastik birikimi saptandı.

Uzmanlar, bu parçacıkların yalnızca köklerde kalmayıp bitkilerin yenilebilir kısımlarına kadar ulaştığını belirtiyor.

Prof. Richard Thompson, "Artık plastik sadece deniz ürünlerinde değil, sofralarımızdaki sebzelerde de birikiyor," uyarısında bulundu.

1950'lerde yılda 1,5 milyon ton olan plastik üretimi bugün 300 milyon tonu aştı.

Her dakika 1 ton plastik denize atılırken, bilim insanları bu kirliliğin ekosistem ve insan sağlığı için ciddi risk oluşturduğunu vurguluyor.

Öz savunmamız; bizi düşürmek isteyen erkeğe selam bile vermemek

Örgütlü mücadele sonucunda açığa çıkan hakikatlere verilecek en son örnek Rojin Kabaiş` in katledilmesidir. Devlet tüm kurumlarıyla katilleri ve tecavüzcüleri korumaya, olayı intihar vakası olarak ilan etmeye çalışsa da kadınların örgütlü mücadelesi ve hegemon erkek zihniyetini kabul etmeyen erkeklerin mücadelesiyle gerçekler açığa çıkarıldı.

● KJK Koordinasyonu

Kadının ailesi komünü olmalıdır. Kadın ancak diğer kadınlarla bir araya gelip, konuştuğu, felsefe tartıştığı, estetikten sanata, spordan edebiyata her alanda yetkinleştiği, sorunlara çözüm bulduğu, fiziğinden fikrine kadar kendisini her anlamda geliştirebileceği komünlerde yaşayabilir.

25 Kasım, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, kadınlara yönelik örgütlü ve sınır tanımadan gerçekleşen şiddete karşı, kadınların da sınır tanımadan örgütlü olarak mücadele etmeleri açısından anlamlı ve önemli bir gündür. 1960 yılında Dominik Cumhuriyeti´ni diktatörlükle yöneten Rafael Trujillo`nun "Ülkede iki tehlike var: Kilise ve Mirabel Kardeşler" şeklinde açıklama yapmasından birkaç gün sonra, yıllarca bu diktatöre karşı mücadele etmiş olan Mirabel Kardeşler işkenceyle, dövülerek vahşice katledildiler. Mirabel Kardeşlerin katledildikleri gün olan 25 Kasım, 1999 yılında kadınlara yönelik gerçekleştirilen şiddete karşı farkındalık geliştirmek amacıyla Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü olarak ilan edildi.

Biz kadınlar için şiddet şiddettir

25 Kasım, kadına karşı şiddeti ifade etmede temsili bir gün olsa da şiddet özelde de kadına karşı şiddet, derin bir tarihe sahip. Şiddet, bir kişi veya gruba yönelik; mağdurun bedensel bütünlüğüne, mallarına veya simgesel, kültürel değerlerine zarar verecek şekildeki her türlü davranış olarak tanımlanıyor. Şiddet, farklı disiplinler tarafından ele alınan, yine zamana ve topluma göre değişen bir olgu olması nedeniyle ne olduğu konusunda herkes tarafından kabul gören ortak bir tanım yok. Bu da kapitalist sistemin işine gelmekte, yer yer kavramı yumuşatmakta, psikolojik, fiziksel, akran, okul, eş, kardeş vb. şekillerde kategorize edip, birini diğerinden masum göstererek kafa karıştırmaktadır. Oysa biz kadınlar için şiddet şiddettir.

Mesela Fransız araştırmacı Jean Claude, "Şiddetin Tarihçesi" adlı kitabında yer verdiği tipolojilerle şiddeti özel ve kolektif şiddet şeklinde kategorize etmiştir. Fakat çok az bir incelemeyle her gün tanıklık ettiğimiz şiddetin, bu şekilde ayrımlara girmeden tek bir merkezden beslenen şiddet olduğunu görürüz. Kadına bağıran, ters bakan, elini kaldıran, tecavüz eden, katleden sadece bir erkek değildir. Çünkü o erkeğin elinin, sesinin, gözlerinin ardında bir eğitim sistemi, bir aile, bir ordu ve bir devlet saklıdır.

Kadın gerçeğine dayanmayan araştırma, hakikate ulaşamaz

Sistemin tüm bu çarpıtmalarına ve bulandırmalarına karşı, kadınlar olarak yapmamız gereken, "bir hakikati aydınlatmak istiyorsak görünen, bize söylenen ve herkesin kabul ettiğinden ziyade, kökü araştırmaktır". Bu konuda kaynağı başka yerlerde arayan filozoflara karşın Rêber Apo, kaynağın kadında aranması gerektiğini ifade ediyor ve "Kadın gerçeğine dayanmayan araştırma, hakikate ulaşamaz" diyor.

Söz konusu şiddet olunca, önümüzde mitolojilerle başlayıp dinlere, oradan felsefeye, bilim ve sanata kadar uzanan geniş bir havuz olduğunu görürüz. Ve bu havuzun içinde, geliştirdiği tanrıça kültürüyle jin ve jiyan olan kadına karşı gelişen şiddetin, nasıl topluma, canlılara ve oradan evrene yayıldığına tanık oluruz.

Maalesef mitoloji, din, felsefe, bilim ve sanat bu şiddetin ideolojik örgüsünü yaparak bugüne kadar getirme görevini üstlenmişlerdir. Bu ideolojik örgünün en büyük amacı adeta biz kadınlara "zaten tarihten beri hep böyleydi, bu durum fıtratımızda var" dedirtmek olmuştur.

Şiddet toplumu içten çökertiyor

Tersinden durum erkekler için de geçerlidir. Erkekler de , şiddetin doğalarında olduğuna, böyle olması gerektiğine inandırılmıştır. Devlet, temellerinde olan bu şiddeti her an kendi erkek bireylerine empoze ederek devamlılığını sağlar. Her ne kadar, Alman filozof Max Stirner "Devlet kendi şiddetini yasa, bireysel olanı ise suç diye adlandırır" değerlendirmesinde bulunmuşsa da bugün, bunun bile gerçekleşmediğine tanık oluyoruz. Kadına karşı şiddet devlet ya da bireyler tarafından gerçekleşmesi fark etmeksizin, neredeyse suç kategorisine alınmıyor. Bu nedenle şiddeti farklı kategorilere ayırmak kadar, bireysel bir sorun olarak ele almanın da anlamsızlaştığını belirtmek gerekiyor. Şiddet toplumsal çözülmeye yol açan, toplumu içten çökerten bir sorundur. Ve bu sorunun tohumları devlet eliyle bilinçli olarak toplumun içine serpiliyor, cezasızlık politikalarıyla sulanıyor, ödüllerle büyütülüp, dallanıp budaklanması sağlanıyor.

Yargı sistemiyle devlet, şiddet ağını örüyor

Özellikle kadına ve çocuklara karşı uygulanan şiddetin devlet tarafından güvenceye alındığı, çoğunlukla hiçbir cezai yaptırıma tabi tutulmadığı, şiddeti uygulayan kişiler için gerekçeler bulduğu yargı sistemiyle devlet, varlık gerekçesi olan şiddet ağını her an örmeye devam ediyor. Bu nedenle bu tür olayları aydınlatacak ve engelleyecek olan tek güç toplumun kendisidir. Şiddeti yaratan kaynaktan çözüm beklemek, halk deyimiyle olmayacak duaya amin demekten öteye gitmez.

Tabi burada önemli olan soru şu; Erkek ve devlet, aynı yatıkta kadına karşı bu kadar örgütlenirken kadın, özgür ve onurlu bir şekilde yaşayabilmek için ne yapmalı ya da kadın için böyle bir yaşam mümkün mü?

"Zafer kişiliğine sonuna kadar selam verin"

Rêber Apo Sosyalizmde Israr, İnsan Olmakta Isrardır değerlendirmelerinde, "Benim sosyalist anlayışıma göre eğer kişiler özgürse, birbirlerine selam vermelerinden tutalım nasıl sevmeleri gerektiğine kadar her şeyi en iyi tarzda yapabilirler. Eğer gerçekten sosyalistlerse yapabilirler. Sizi bitirecek biriyle neden ilişki geliştiresiniz. Zafer kişiliğine sonuna kadar selam verin, ama seni düşürmeye çalışıyorsa, ucuz kullanmak istiyorsa, selam vermeyeceksin. Böyle erkeğe bir merhaba vermek bile suçtur." dedi. Selam bir iletişim şeklidir ya da bir iletişimin, ilişkinin başlangıcıdır. Bu değerlendirme esasında biz kadınların en büyük öz savunmasına işaret eder. Seni düşürmek isteyen bir erkekle birlikte olmak bir yana, selam bile vermemek, iletişime geçmemek, ilişki geliştirmemek bir öz savunmadır. En önemlisi de bir ölçüdür. Nasıl yaşamamız, kiminle yaşamamız gerektiğinin ölçüsüdür.

Kadının öz savunması örgütlenmesidir

Kadının en önemli diğer öz savunması da örgütlenmesidir. Rêber Apo örgütlenmenin önemini insan vücudundaki hücrelerin birbirleriyle olan ilişkileri üzerinden şöyle açıklıyor. "Her hücre diğer hücrelerle bağ kurma yeteneği ile doğuyor. Hücre bu yeteneğini kullanıp, diğer hücrelerle bağ, kombinasyon oluşturabilirse yaşıyor. Fakat ilişki kurmazsa kendi üzerine çöküp, ölüyor."

Peki hücreler için geçerli olan bu hakikat toplumsal açıdan, özellikle biz kadınlar açısından ne ifade ediyor?

Katledilen kadınların yaşamlarına baktığımızda toplumun kadına yüklediği kalıpları aşmaya çalışan, kadınlara yakıştırılan kimliklerden sıyrılarak kendi kimlik arayışında olan kadınlar görürüz. Kadın, bu toplum içeresinde öğretmen, doktor, mühendis, avukat, sporcu olabilir, meclis çalısı altında çalışabilir. Ama bunların hiçbiri kadının bir erkek tarafından katledilmesinin önünü alarak, yaşatacak güçte değil. Kadını katledilmekten kurtaracak tek gerçek örgütlülüğüdür. İçinde yaşadığımız toplum kadına "Kan kussan da kızılcık şerbeti içtim" diyeceksin ya da "Kol kırılır, yen içinde kalır" gibi sözlerle susmasını nasihat eder. Oysa susmak gördüğümüz şiddetin artarak devam etmesinin de ötesinde, şiddetin başka alanlara ve başka kadınlara bulaşmasına yol açar. Örgütlü mücadele sonucunda açığa çıkan hakikatlere verilecek en son örnek Rojin Kabaiş` in katledilmesidir. Devlet tüm kurumlarıyla katilleri ve tecavüzcüleri korumaya, olayı intihar vakası olarak ilan etmeye çalışsa da kadınların örgütlü mücadelesi ve hegemon erkek zihniyetini kabul etmeyen erkeklerin mücadelesiyle gerçekler açığa çıkarıldı.

Kadın ve erkeğin şiddet sarmalından çıkışı

25 Kasım vesilesiyle genelde kadınların mücadele yol ve yöntemleri üzerinde durulur. Fakat böyle bir günde önemli olan diğer bir nokta elbette erkeklerin konumu. Rêber Apo, en son yaptığı değerlendirmelerde de kadının yaşamının her anına sinmiş olan bu şiddeti ele alarak hem kadına hem erkeğe bu şiddet sarmalından çıkmanın yollarını işaret etti. Kadına karşı el kaldırmanın çok masummuş gibi gösterilerek, şiddetten bile sayılmamasına karşı Rêber Apo, kız kardeşiyle yaşadığı bir anısını anlatarak, üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen bunun öz eleştirisini vererek, kız kardeşinin belki de yıllarca bu tokadın kırgınlığını taşıyor olabileceğinin sorgulamasını yaptı. Bir tokadın, küçük bir kız çocuğunda yıllarca iyileşmeyen bir yaraya nasıl dönüşebileceğini hepimize sorgulattı. Tabi ki, Rêber Apo`nun kendisinde geliştirdiği bu sosyalist özellikler, hepimizin üzerinde düşünmesi, kendisini bu temelde eğitmesi ve geliştirmesi gereken özelliklerdir. Çünkü şiddetin zehir taşıyan kaynağı buradadır ve bu kaynak kurutulmadıkça bir bumerang gibi tekrar tekrar kişiye ve içinde yaşadığı topluma dönecektir. Bu şiddetin önemli bir parçası da maalesef aile kurumudur. Rêber Apo, mevcut haliyle kadını, çocukları ve erkeği bitiren evlilikler için; "Güçlü erkek evlilik olayı ile her gün öldürüyor. Kadını öldürsem ne olurum, bir cani olurum. Bir caniden bir sosyalist çıkmaz. Bir kadınla nasıl konuşacağını bilmeyen sosyalist olamaz" dedi. Sosyalist olmak, insan olmanın da ölçüsüyse, bir kadınla nasıl yaşadığın, nasıl konuştuğun aynı zamanda insanlığının da ölçüsü haline gelir.

Kadının ailesi komünü olmalıdır

Bu nedenle kadının ailesi komünü olmalıdır. Kadın ancak diğer kadınlarla bir araya gelip, konuştuğu, felsefe tartıştığı, estetikten sanata, spordan edebiyata her alanda yetkinleştiği, sorunlara çözüm bulduğu, fiziğinden fikrine kadar kendisini her anlamda geliştirebileceği komünlerde yaşayabilir. Bu komünlerle büyüyen çocuklar, genç kadınlar toplumda bir kelebek etkisi yaratacak ve bir kader gibi insanlığın önüne konulan bu şiddet sarmalından çıkışımızın da en önemli anahtarı olacaklardır.

Yaprağın bile kıpırdamadığı bir zamandan

‘Jin Jiyan Azadî’ye

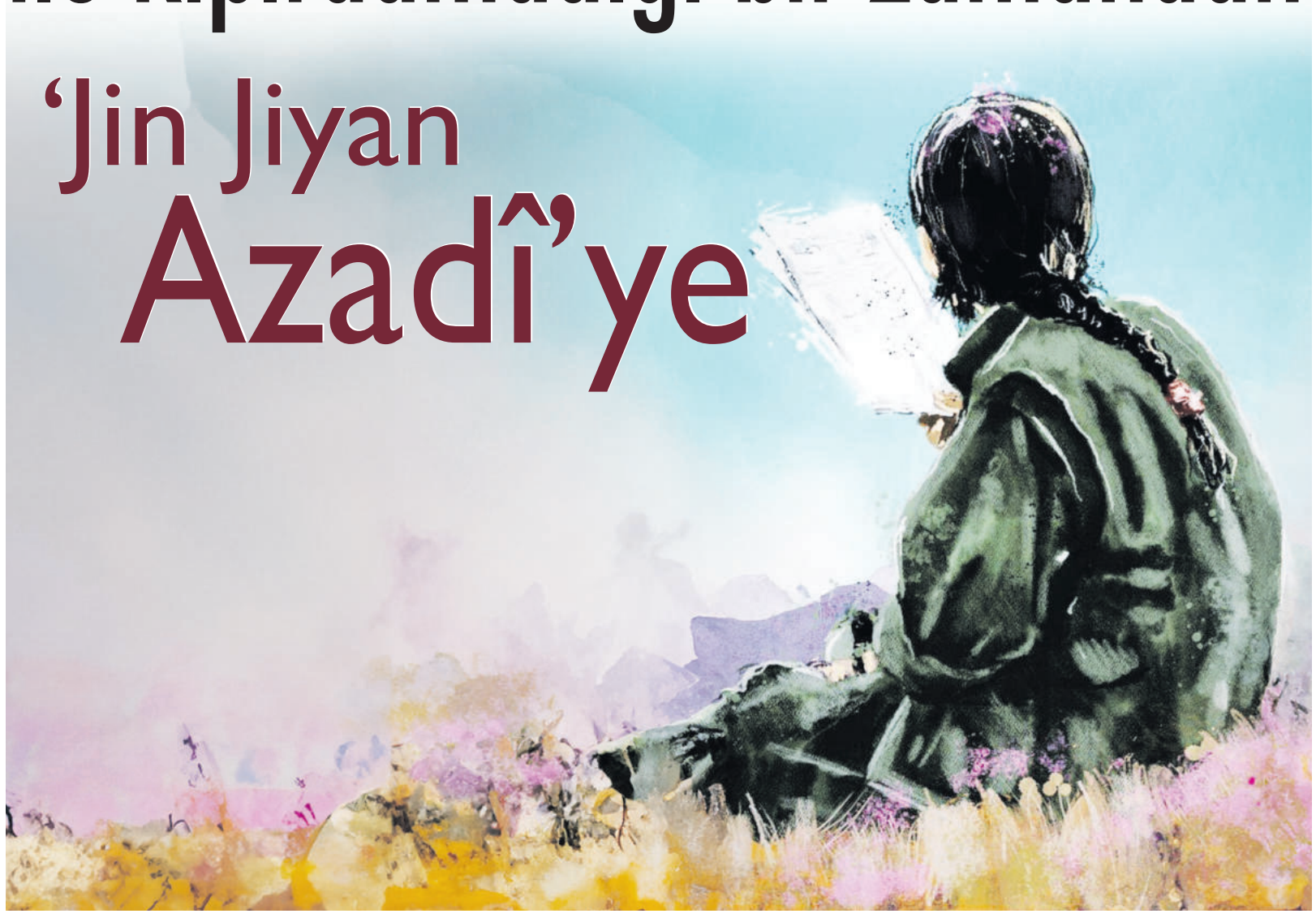

● Viyan Lolan

PKK ilk çıkış yaptığı süreçte, özellikle Kürtlük adına Türkçe yazılı bir tarih bulmak oldukça zor ve sıkıntılıydı. Tüm her şey Türklükten doğmuştu, Kürtlerde Türklerin dağdaki “kart-kurt” versiyonuydu. Dili yasaklı, varlığı kuyrukluydu. Egemenler, toplumların hafızasına komünizmi büyük bir günah ve suç olarak kaydetmeye özen gösterirken, Kürtlük için çıkış yapmak kötünün kötüsü, beterin beteriydi. Kürtlük, kuru ağaç misali yeşermekten umudunu kesmişti. Kadınların durumu ise çok farklı değildi. Birkaç torba buğday ve birkaç kuruş karşılığında değiştirilen aile mülküydü. Bir ruhunun olup olmadığının önemi ve anlamı yokken, kendisi için bir yaşam hayal etmesi ise çok uzak bir gerçeklikti.

Nihayetinde, en iyi kadın; aileye çok sayıda erkek evlat veren, eli iş gören, dili olmayan kadındı. Üveyş ananın çaresiz, isyancı karakteri bu duruma olan öfkeyi ifade eder. Onun içindir ki Rêber Apo, Üveyş Ana’ya “son Tanrıça artığı” der. Hafife almamak lazım; “Tanrıça artığı’ Üveyş Ana, kendisinin de farkında olmadığı ama tüm ruhunda taşıdığı, boyun eğmeyen, kimseye sığınmayan ve kendi ayakları üzerinde duran bir geleneği devrediyordu Rêber Apo’ya. Rêber Apo’nun PKK’de inşa ettiği toplumsallık bu gelenekten doğar. Kendisi olmaktan çıkan bir toplumu, kendi kimliğiyle yaşar hâle getirebilmek için en çokta varlığının anlam yitimine uğratıldığı kadınla anlamlı bir toplumsallık geliştirmeyi esas alır.

‘Sosyalizmde ısrar insan olmakta ısrardır’

Bu anlamda, PKK her ne kadar reel sosyalizmden etkilenerek bağımsızlık ve özgürlük için çıkış yapmış bir parti olsa da, bununla sınırlı kalmayıp sürekli kendini yenileyerek yeni yaşamın inşa gücü olmuştur. PKK çıkış yaptığında, tüm dünyada sömürge direnişlerinin ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin etkisi görülüyordu. Rêber Apo da dünyanın en büyük statüsüz halkının bir evladı olarak, kendi varlık mücadelesini yürütürken bu değerlerden etkilenerek çıkış yaptı. Fakat her süreçte kendi farkını koruyarak gelişimini sürdürdü. Tarihten öğrendiklerini taklit etmeyip, çözümleme yöntemiyle var olan gerçekliğe uyarlaması, PKK’yi diğer hareketlerden farklı bir hareket olarak şekillendirdi. Tüm dünyadaki önemli etkisine rağmen reel sosyalizmin çöküşü, yaşaması tüm reel sosyalist hareketleri ciddi anlamda etkiledi. Eşit ve özgür yaşam arayışı olanlarda, sistemin değiştirilebileceğine dair hayal kırıklığı yarattı. En olumsuz etkilerinden biri bu oldu. Fakat PKK, reel sosyalizmin eşitlik ve özgürlük umuduna sahip çıkarken, çöküşün nedenlerini tespit edip yanlışlıklarını eleştirerek, iktidar hastalığını çözümleme yöntemi ve gücüyle aşmaya çalıştı. Bu temelde, “sosyalizmde ısrar insan olmakta ısrardır” vurgusuyla kendini sosyalist bir hareket olarak yenileyip bu çöküşün etkilerinden korumayı başardı.

Öncelikli olan kadın özgürlüğüdür

PKK’nin kendini yenileme gücü, en temel özelliklerinden biridir. Diğer tüm hareketlerden en büyük farkı ve ayakta kalma nedeni ise kadın sorununa yaklaşımıdır. Elbette kadın sorunu, PKK’nin keşfettiği bir sorun değildir. PKK öncesinde de hem reel sosyalist hareketlerde hem de feminist çıkışlarda kadın sorununa çözüm arayışı gelişmiştir. Eşit haklar için mücadeleler verilmiş ve bedeller yaşanmıştır ve PKK, tüm bu direnişleri daha da büyütme ve güçlendirme çabasında olmuştur.

Fakat PKK’nin kadın sorununa yaklaşımı, tüm bu çıkışlardan farklılaşarak bir ilk olma özelliğini taşır. Sömürge ve ulusal kurtuluş savaşlarında olduğu gibi “önce ulusun kurtuluşu, sonra kadın sorunu” demez. Bazı feminist hareketlerdeki gibi sadece eşit haklar üzerinden de kadın özgürlük mücadelesini geliştirmez. Dünyanın her yerinde toplum kırımı gerçekleştirmek için faşizmin ana sloganı olan “önce kadınları vurun”a karşı, “önce kadınları özgürleştirmek gerekir” anlayışını Rêber Apo tüm çözümlemelerinin temeli yapar. Kadının durumu, toplumun durumunu ifade eder.

Köle kadınla özgür ve iradeli toplum gelişemez, yaşayamaz. Bir ulusun köklü kurtuluşu, o ulusun kadınlarının özgürlüğü ile doğrudan bağlantılıdır. Kadınların köleliği devam ettikçe, özgürlük gerçekleşmesi imkânsız bir hayal gibidir.

İlk kadın örgütlüğü ve Sara

Bu temelde, PKK’nin çıkış sürecinde ilk kadın örgütlüğü, Sara (Sakine Cansız) arkadaşın yoğun emeğiyle gelişir. Oluşturulan kadın grupları, ilk defa resmi olarak 1986 yılında YJWK adıyla Avrupa’da gelişmeye başlar ve atılan ilk örgütlenme adımları, her geçen gün daha da büyüyerek sesini tüm dünya kadınlarına ulaştırmayı başarır. Kadınlar, dünyanın her yerinde mücadelenin her türlüsünde yerlerini almışlardır. Kucaklarında çocuklarıyla sokaklarda seslerini yükseltmiş, zindanlarda direnmiş, silahlı mücadeleye aktif katılmışlardır. Hiçbir zaman mücadelenin gerisinde olmayan kadınlar, buna rağmen toplum içerisinde hak ettikleri değeri ve saygıyı görmemişlerdir. Bu durum, PKK içerisinde çok kez çözümlenen bir gerçeklik olmuştur. Kadının iradeli ve direngen duruşunu erkeğe benzetmek büyük bir haksızlıktır. Kadın kendine has duruşuyla ve cevheriyle, erkeğe benzeşmeden kendini ve toplumunu savunabileceği bilinciyle, toplum içerisinde hak ettiği değeri ve saygıyı yaratabilecek güçtedir.

Bu anlamda, PKK’de kadınların gerilla içerisinde yer alması önemliyken, kendine ait bir ordulaşmayı geliştirmesi; savunmasını, korunmasını ve eylemini kadının zekası ve esnekliği ile geliştirmesi tüm dünyada dikkat çeken bir özellik olmuştur. Sürekli birilerine muhtaçmış gibi gösterilen kadın, kimseye muhtaç olmadığı gibi, kendisiyle birlikte bir orduyu da yürütebileceğini, savaştırabileceğini ve geliştirebileceğini göstermiştir.

Bu anlamda, PKK’nin sadece Kürdistan tarihi için değil, dünya kadınlar tarihi içinde en büyük katkısı, kadınların ordulaşma gücünü açığa çıkarması olmuştur. Böylesi bir gerçekliğe zemin hazırlamasının, önünü açmasının ve fırsat vermesinin nedeni; güçlenen kadınla güçlenen toplum gerçekliğini, sosyalist ideolojisinin temeli yapmasıyla bağlantılıdır.

‘Erkeği öldürme’ çözümlemesi

PKK’de kadın özgürlüğü kesinlikle erkekle eşit haklara sahip olarak görülmemiştir. Toplumun erkeğe tanıdığı tüm ayrıcalıklar ciddi anlamda eleştiri konusu olurken, bu zihniyet ile şekillenmiş PKK bireyleri de kendilerini bu zihniyetten arındırmak için büyük çaba harcamışlardır. Rêber APO’nun geliştirmiş olduğu çözümlemeler ile erkek kimliğinin sorunlu ve hastalıklı yapısı daha çok anlaşılmıştır. Bu çözümlemeler ışığında kadının bu kimlikle eşitlenmesi bir yana bu kimlikten kendini ve toplumu kurtarması gerekmektedir.

Rêber Apo bu gerçekliği ‘erkeği öldürme’ çözümlemesi ile dile getirmektedir. Var olan erkek kimliği erkeği de yaşatmıyor, yaşamın merkeziymiş gibi gözükse de aslında ne kendisine ne de çevresine yaşam alanı bırakmıyor. Erkeği yaşamın, dilin, siyasetin, bilimin, sporun, eğitimin ve diğer tüm çalışma alanlarının merkezine koyan, kadını ise ‘yaşamın sahibi erkeği’ mutlu etmekle kimliksizleştiren bu cinsiyetçi zihniyetle mücadele ancak ‘kendi olmak’ ile başarıya ulaşılabilir. Bu bilinçle PKK içerisinde gelişen kadın örgütlülüğü kadın ordulaşmasına gider. Fakat ordulaşmanın da yeterli olmadığı açığa çıktığında, Rêber Apo’nun geliştirmiş olduğu Kadın Kurtuluş İdeolojisi ile partileşmeye gidilir ve PAJK özerk bir örgütlenme olarak gelişir. Partileşmeyle de sınırlı kalmayıp tüm kadın örgütlülüklerini kapsayabilecek KJK örgütlülüğünü geliştirir. Demokratik, Ekolojik, Kadın Özgürlükçü yeni paradigmanın sloganı olan Jin, Jiyan Azadî ile tüm dünyada kadınla güzelleşen yaşamın ortak sesi olur. PKK’nin farklılaşmasının temelinde, umudunu yitiren birçok kişi ve farklı örgütlülüklere moral kaynağı olmasının altında böylesi güçlü bir gerçeklik yatmaktadır.

Kadın kendisi olabilmeyi başardı

Dikkat edilirse PKK ideolojisinin geliştiği yerlerde Kadının rengi, sesi, adı belirgindir. İkinci planda değil öncü olan kadındır. Varlığını kanıtlayan Kürtlük ile adı, rengi ve sesi olan Kadın’ın birbiriyle paralel gelişimini tarihsel sosyolojisinden kopuk ele alamayız. Her ne kadar Kürt kadınları feodalizmin ağır etkilerini yaşamış olsa da devraldıkları özgürlük geleneğini ilk fırsatta yaşamsal kılabileceklerini de göstermişlerdir. PKK bu anlamda kadına kendisi olabilmesi için büyük fırsat ve olanak sunmuştur. Demokratik, Ekolojik, Kadın Özgürlükçü Paradigma yeni yaşamın adı olurken kadınlar sağında, solunda, arkasında değil bu yaşamın tam merkezinde inşa gücü oldular.

PKK’nin ilk Kongresinde kadınları temsilen iki kadın yer almışken, son Kongresine gelindiğinde katılım sayısı neredeyse yarı yarıyadır. PKK kendini fesih ederken kendinden doğurduğu çok güçlü bir geleneği yeni paradigmanın öncülerine devretti. ‘İnsan olmakta ısrar sosyalizmde ısrardır’ inancıyla ilk çıkışından devrettiği geleneğe kadar sosyalist ideolojiden hiç sapmadan, sosyalizmin kadınla özgür yaşamaktan geçtiğini belirterek öncülük misyonunu yerine getirdi.

PKK’nin bağrında doğan Kadın Özgürlük mücadelesi geliştikçe PKK’nin yaratmış olduğu tüm değerler zafer kazanmış olacaktır. PKK kendisini fesih ederken sosyalizmin değerlerine değer katarak sosyalist ideolojinin yenilenmesine ve tüm tarihsel değerleriyle buluşmasına neden olacak yeni bir öncülüğü geliştirmiştir. Sosyalizmin kadınla ilişkisini somutlaştırarak, sosyalist olabilmenin ölçüsünü kadınla doğru ve özgür yaşamdan geçtiğini belirtip görev ve sorumluluklarını dönemin öncü gücü kadınlara devretmiştir.

Komünalist yaşamın öncüsü

Bir dönem bu coğrafya savaşın, talanın, açlığın, zulmün ve inkarın adı değildi. Altın Hilal’in bereketli topraklarının beşiklik yaptığı, kadının toplumu büyüttüğü ve yetiştirdiği bir coğrafyaydı. Bu topraklara kan, acı ve göz yaşı karıştı. Anaların ve kızların sessiz feryadı Üveyş Ana’dan Rêber APO’ya ulaştı. Bin yılların umudundan PKK doğdu ve PKK Altın Hilal’in bir dönemler insanlık için oynadığı rolü bir kez daha Kadınlar öncülüğünde canlandırdı. Bir dönemler bereketin sembolü olan bu coğrafyada artık yaprak bile kıpırdamazken PKK çıkış yaptı. Solan ruhlar bu çıkış ile yeşerip, özgürleşmenin yolunun özgürleşen kadından geçtiğini kabul etti.

Kadınların sesi duyuldu ve tüm dünya kadınıyla ve erkeğiyle Jin, Jiyan, Azadî duruşmasıyla tüketilen kadının tüketilen yaşam olduğunu gördü. Bu anlamda PKK’yle varlığı kanıtlanan sadece Kürtlük olmamıştır. Kendisine ait olan kadınla komünalist yaşamın kurumsallaşabileceği ve özgürleştirici gücüde kanıtlanmıştır.

Kadın, kendine has duruşuyla erkeğe benzeşmeden kendini ve toplumunu savunabileceği, toplum içerisinde hak ettiği değeri ve saygıyı yaratabilecek güçtedir.

Kürt Kadınlarının ulusal birlik arayışları

● **Fatma Kaşan**

Kadın özgürlük mücadelesi ve örgütlülüğüne dayalı kadın ulusal birliği, demokratikleştirici bir karaktere sahiptir. Kadın özgürlüğünü kazanmaya dayalı ulusal birlik; anti-ataerkil, anti-iktidar, anti-sömürgeci özelliği sayesinde toplumun demokratikleştirici dinamiği olacaktır.

Dünya hegemonik sistemin dizayn edildiği ve bu dizaynın Ortadoğu'da hayata geçirildiği bir süreci yaşamaktayız. Birinci Dünya Savaşı sürecinde de dünya sistem dizaynı Ortadoğu'da başlatıldı ve süreç, ulus devletlerin kuruluşu ve Kürdistan'ın dörde bölünmesiyle sonuçlandı. Yüzyıl sonra gündeme gelen dizayn, hegemonik sistemin sermaye krizini çözmek için gerçekleşiyor ve bu çözüm önünde engel olan kutuplu dünya paylaşımını ve kendisine katı gelen ulus devletlerin çözülüşünü öngörüyor.

Ancak küresel sermaye güçleri arasında da eski statükoyu koruma ve sürdürmeye dayalı eksenler bulunuyor ve bu eksenler arası çatışmalar sürecin sonucunu belirleyecek. Bununla beraber, bu sürecin sonucunu belirleyecek güçlerden biri de alternatif sistem arayışları ve çözümleri olacaktır. Dizayn sürecine bu anlamda en hazırlıklı olan ve sorunların çözümünü ortaya koyan üçüncü bir güç olarak ortaya çıkacaktır.

Birlik, özgürlüğün ve kardeşliğin temelidir

Kürtlerin yüz yıllık bu dizayn sürecini ulusal parçalılık ve çatışmalarla karşılaması, büyük bir felaketi yaşamasına ve yeniden bir yüzyılı daha kaybetmesine neden olacaktır. Bu nedenle Rêber Apo, 27 Şubat çağrısı ile Ulusal Birlik çalışmasını dönemin temel stratejik çalışması olarak önümüze koydu. Çünkü bu dönemde bize kaybettirecek tek şey, ulusal parçalılıktan kaynaklı sömürgeci güçlerin işbirlikçi sınıfa dayanarak kendi çözümünü uluslararası güçlere kabul ettirmesidir. Bu nedenle Rêber Apo, bu durumu "Kürt birliği, Kürt devletinden daha anlamlıdır; çünkü birlik, özgürlüğün ve kardeşliğin temelidir." biçiminde tanımlamaktadır.

Çünkü Kürtlerin içinde bulunduğu parçalılık, birlik olmadan Kürtlerin özgürlük statüsünü kazanmasını tehlike altına sokmaktadır. Her ulusun resmî statüsü, sağlanmış birliklere dayanır.

Mem û Zin olayı, demokratikleşme sancısıdır

Ulusal parçalılık en çok da Kürt kadınları için büyük bir felaket olmuştur. İşbirlikçi sınıf eliyle kendisine yabancı tüm ideolojiler ve ataerkil sistemler Kürdistan'a taşınmıştır. İslamiyet ile başlayan kapatılma, harem, cariyelik, çok eşlilik, Kürt aristokrasisinin acentalığında olmuştur. Kürt kadınlarının çok katmanlı iktidar tarafından metalaşmasıyla paralel olarak kaçırılma, tecavüz, katliamlar ile işgalci savaşların en büyük kurbanı olmuştur. Sömürgecilik ve ulusal parçalılık bu nedenle Kürt kadınlarının temel sorunudur ve kadın özgürlüğünün ilk şartı da işgal altından kurtulmak ve bunun için gerekli olan ulusal birliği gerçekleştirmektir.

Rêber Apo bu konuyu Mem û Zin destanına getirdiği şu sözlerle ifade etmiştir: "Mem û Zin olayı, demokratikleşme sancısıdır. Hâlâ demokratikleşebilmiş bir toplum yaratılamamıştır. Bu sancı hâlâ günceldir." Bu anlamda kadın ulusal birlik çalışmalarını, Kürt demokrasisini geliştirme temelinde ele almak gerekiyor.

Kadın ulusal birliği, demokratikleştirici özellik taşır

Kadın özgürlük mücadelesi ve örgütlülüğüne dayalı kadın ulusal birliği, demokratikleştirici bir karaktere sahiptir. Kadın özgürlüğünü kazanmaya dayalı ulusal birlik; anti-ataerkil, anti-iktidar, anti-sömürgeci özelliği sayesinde toplumun demokratikleştirici dinamiği olacaktır. Ulusal birliği, kadın özgürlüğüne duyarlı kılacaktır. Bu nedenle Kürt kadın ulusal birliğinin ana ilkeleri, kadın özgürlük mücadelesi ve anti-sömürgeci direniş temelinde belirlenmiştir.

Yirmi yıldır yürütülen kadın birlik çalışmaları

Yaklaşık yirmi yıldır Kürt Kadınları Ulusal Birlik çalışması yürütülmektedir. 2007 yılında başlayan "Kürt Kadınları Ulusal Birlik" örgütlenmeleri, dört parça Kürdistan'dan oluşan delegasyonla 2009 (Amed) ve 2011 (Hewlêr) yıllarında iki önemli büyük konferans gerçekleştirdi ve kalıcı birliği hedefledi. Son on yılda yaşadığımız çöktürme planı, işbirlikçi koalisyonla paralel yürütüldü ve bu Ulusal Birlik örgütlenmesine büyük darbe vurdu.

Rojava ve Güney Kürdistan'a yönelik gelişen işgaller ve NATO merkezli imha siyaseti, bazı Kürt partilerinin ulusal birlik ruhuna ters ve karşıt tutumlarını öne çıkardı ve ulusal birlik çalışması adeta dondurulduğu. Ancak ulusal birlik çalışmasını ulusal konferans ile sınırlayan, ulusal birliği salt siyasi partiler birliği olarak daraltan ve ulusal birliği toplumsallaştırmayan, demokratik ulusun inşası temelinde derinleştirmeyen yetersiz durum da sürecin gelişmesini engellemiştir.

Aynı zamanda kadın ulusal birlik çalışması da genel ulusal birlik sorunlarının dışına çıkabilmiş ve özgünlüğünü yaratıcı biçimde yeterince geliştirebilmiş değildir. Oysa Kürt kadınlarının ulusal birlik örgütlenmesinin amaçlarından biri, bazı Kürt partilerinin dayattığı parçalılığı kendi zemininde aşmaktı.

Ulusal birlik dar siyasi bağlamda ele alınamaz

Ulusal birlik konusunda yaşanan tıkanma, Rêber Apo'nun başlattığı çözüm süreciyle önemli oranda aşılmış; Kürt kadın ulusal birlik çalışmasında olumlu bir irade açığa çıkmış ve Kürt Kadınları Ulusal Birlik Platformu kurulmuştur. Paralelinde Rojava, Kuzey, Güney ve Avrupa'da ulusal birlik parça platformları kurulmuş, konferanslar gerçekleştirilmiştir.

Ulusal birlik çalışmasında çıkarılan en önemli sonuçlardan biri de ulusal birliği salt partilerin birliği ve konferans-kongrelerle daraltmamak; bir toplumsal inşa olarak ele almak ve her boyutta Kürt kadınları arasında birlikler inşa etmek olmuştur. Bu eksende kültür-sanat, parlamenterler, belediye ve basın-eğitim alanlarında birlik örgütlenmeleri başlatılmıştır.

Kürt Kadın Parlamenterler Birliği kurulmuş, her yıl Kürt Kadın Kültür Festivali yapılması kararıyla Rojava'da festivalin düzenlenmesi çalışması başlatılmış ve kardeş belediyeler birliği çalışması yürütülmektedir.

Demokratik toplumun birliği

Şu bir gerçektir: Kadınlar, ulusal birlik sorunlarını aşma konusunda daha esnek olabilmektedir. Ulusal birlik çalışmasının uzun süredir ilerlememesinin yarattığı ataleti aşmak için bütünsel, işleyen bir ilişki ve örgütlenmeyi geliştirmemiz gerekiyor.

Çalışmayı parçaların ertelemeci tutumundan korumak, ulusal birlik çalışmasını konferans ile sınırlandırmamak, ulusal birliği bir inşa çalışması olarak ele almak; salt partiler birliği değil, demokratik toplumun birliği olarak genişletmek perspektifine oturmak gerekiyor. Temel sorunumuz, ulusal birlik politikasında ya dar dogmatik ya da liberal anlayış ve yaklaşımı aşamamamızdır.

Bunun nedeni de ulusal birliği toplumsal değil de dar siyasi bağlamda ele almamızdır. Ulusal birlik hem politik hem de toplumsal bir sorundur. Hem taktik yanları çok çeşitlidir hem de temel stratejik hedeftir. Bu anlamda ulusal birliği, toplumsal birlik ve bütünlüğü geliştirme temelinde bir çalışma tarzına kavuşturmamız gerekmektedir.

Ulusal birliğin gerçekleşmesinde kadın öncüdür

Kürt kadın tarihinde ilk defa dört parça Kürdistan ve diasporadan kırk üç parti, kadın örgütü ve kadın şahsiyet ile ortak bir örgütlenme kuruldu. Bu, tarihi ve anlamı çok güçlü bir birliktir. Hem genel Kürt siyaseti hem de kadınlar üzerinde çok olumlu etki yaratmış durumda.

Bu temelde Kürt Kadınları Ulusal Birlik Platformu, üçüncü Kürt Kadınları Konferansı'nı kongre biçiminde örgütleme kararı aldı. 2026 yılının birinci ayında yapılması planlanan kongre, birliği bir ulusal sözleşme temelinde bir yönetim ve örgütlenme modeli ile yapılandıracaktır.

Ortak akıl, ortak tutum, ortak ruh ve ortak mekanizma, Kürt kadınlarının geliştirmeye en yatkın özellikleridir. Toplumsal endişeleri, iktidarcı ve parçalı duruşları kabul etmeyen bir konumdadır. Bu anlamda Kürt kadınlarının ulusal birliğin gerçekleştirilmesinde öncü özneler olması, tarihsel bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır. Tüm Kürt kadınlarının bu anlamda ulusal birliği sürecin temel inşası olarak ele alması ve parçalılığa karşı mücadeleyi yükseltmesi, dönemin kazandırıcı tutumu olacaktır.

25 Kasım'a girerken dünyada kadın mücadelesi

Nazan Üstündağ

Dünyadaki muhalif hareketlerin enternasyonalist eğilimleri son iki senedir arttı ve bu hareketler ulusal sınırları aşacak birliktelikler arayışına girdiler. Büyük ihtimalle Filistin soykırımı ve soykırıma karşı gelme isteği bu gelişimin dönüm noktası olarak anılacak. Aynı şekilde Trump'ın koyduğu vergiler, göçmenlere Amerika kıtasının diğer ülkelerini de dahil edecek şekilde açtığı savaş, Afrika ve Asya kıtasındaki ülkelerin gittikçe büyüyen dış borçları ve gene aynı ülkelere ABD ve Avrupa'nın yardımlarını büyük ölçüde azaltmaları da birçok bağlamda küresel dinamiklerle sadece ülkesel çaplarda başa çıkılamayacağını gösterdi.

Kısacası faşizmin enternasyonel bir biçimde örgütlenmesi, muhalif hareketlerin mücadelelerinin izleğini değiştirdi.

"Kadın hakları insan haklarıdır" sloganı

Aynı çıkarımı kadın hareketleri için yapmak daha zor. Bu yıl kadın hareketlerinin 1995 yılında Beijing'te bir araya gelerek uluslararası örgütleri, özellikle de Birleşmiş Milletleri hareketlendirmeleri ve "kadın hakları insan haklarıdır" sloganı altında kadın mücadelelerini dünyadaki tüm ülkelerin konusu haline getirmelerinin 30. yılıydı. Anmalara ister istemez bir nostalji damgasını vurdu.

Kadın kazanımlarına yönelik saldırılar, mücadelelerin parçalılığı ve liberal kurumların ve ajandaların mücadeledeki hegemonyası, küresel çapta ortaya çıkan yeni kadın köleliği biçimleri ve cinsiyet eşitliği konusunun ülkelerin ajandasından birer birer kaybolması, Beijing'teki iyimserliğin yerini kötümserliğe bırakmıştı bile denilebilir. Oysa birkaç sene önce kadın kırımına karşı yeni bir küresel feminizmden bahsediliyor ve alttan gelen bu küreselleşmenin yaratacağı enternasyonalizmin kadın grevlerinde artan bir görünüm kazandığından bahsediliyordu. Ancak COVİD salgını bir yandan, uluslararası faşizmin saldırısına karşı feminizmin Polonya'da, Türkiye'de, ABD'deki hızlı yenilgisi, birazdan sayacağım başka faktörlerle de birleşince sanırım dünya kadın hareketinin sönümlenmesinde önemli bir rol oynadı. O dönemden bize şimdilerde kadınların patriarkaya karşı kullanabildikleri tek araçmış gibi görünen ifşa dışında ortak bir araç ve amaç paketi kalmamış gibi görünüyor.

Kadını savunmak toplumu savunmaktır

Bütün bunlara anlam vermek için sanırım öncelikle yerelde güçlü bir varlık gösteren kadın mücadelelerinin hangi konulara yoğunlaştığına ve kadınları şu anda en çok etkileyen kitlesel ezilme biçimlerine bakmakla işe başlamak gerekiyor. Kanımca bu ezilme biçimleri ve onlara karşı mücadeleler bize en azından bu dönemde, cinsiyet eşitliği ile kapitalizm, sömürgecilik, emperyalizm, milliyetçilik ve dinciliğin yoğun iç içe geçmişliğini gösteriyor. Bu iç içe geçmişlik karşısında "kadın hakları insan haklarıdır" ya da "benim bedenim benim kararım" gibi sloganlar yerine "kadını savunmak toplumu savunmaktır" türü bir bakış açısını gerektiriyor.

"Dönüştürücü adalet" fikri

Şu anda dünyada kadınlara karşı bir savaşın sürdürülüyor ve bu savaş toplumlara karşı sürdürülen savaştan ayrı ele alınamaz. Her yarım saatte bir kadın öldürülüyor. Öte yandan yıllardır bununla mücadele için kullanılan araçlar da hiçbir şekilde başarı getirmiyor. Erkeklerin cezalandırılması üzerine kurulan paradigmanın yavaş yavaş iflas ettiğini bunun yerine mücadele aracı olarak toplumsal ilişkileri güçlendirmeye ve toplumsal dönüşüme yönelen "dönüştürücü adalet" fikrinin yaygınlaşmaya başladığını görüyoruz. Bu fikir kadınlara karşı sürdürülen savaşı, toplum kırımın bir parçası olarak görüyor ve erkeklerle kadınlar arasındaki çatışmayı ait olduğu yere yani topluma geri döndürerek, bunun toplumsal ve kalıcı bir ahlaki dönüşümün zemini olmasını sağlamaya çalışıyor.

Ezilen toplulukların, özelde de siyah toplumların içinden çıkan bu mücadele biçimi kadın kırımını bir başka adli mesele haline getirmeye çalışan liberal söyleme de, devleti ve kurumları işe çağırarak güvenlikçi bir yaklaşımı benimseyen feminizme de bir alternatif oluşturuyor.

Savaş ve cinsel saldırı

Bir ikinci mesele savaş ve cinsel saldırı meselesi. Sudan'daki iç savaşla ve Haiti'deki yönetilemez çete savaşları ile birlikte korkunç boyutlara ulaşan savaşta cinsel şiddet konusu aslında 1990'lardan beri kadınların gündeminde. Nitekim Tigray'dan Nepal'e, Sri Lanka'dan Şengal'e kadar her çatışmanın ortaya çıkardığı cinsel şiddet belki de boyutları ve sonuçları en büyük olan toplum kırım metotlarından biri. Açık bir biçimde cinsel şiddete karşı mücadele ile barış mücadelesi iç içe ve şiddetin engellenmesi de kurbanların güçlendirilmesi de barışın nasıl tesis edileceği ile ilgili.

Yoksulluğun kadınlaşması ve çocuklaşması

Üçüncü ve hem buna bağlı olarak hem de bağımsız olarak gelişen ve yüzyıla damga vuran başka bir kadın sorunu yoksulluğun kadınlaşması ve çocuklaşması. Ölen, hapse giren, iş bulmak ya da başka arzularla göç eden, askeri gruplara veya çetelere katılan, kumar veya alkolle yakalanan, aşırı borçlanan erkeklerin geride bıraktığı kadın ve çocuklar bugünün yoksullarını oluşturuyor. Bu kadınların yeni ve sürdürülebilir geçim ekonomileri yaratmak konusunda birbiri ile ne yazık ki ilişkilendirilmeyen onlarca çabası var. Bu alanda STK'lar kimi zaman kolaylaştırıcı kimi zaman sömürüyü arttırıcı roller alıyorlar.

Kimi yerlerde kadın yoksulluğu son derece zor şartlarda gerçekleşen bir kadın göçü ile de sonuçlanabiliyor.

Pasaportları alınan kadınlar Körfez ülkelerinde köleleştiriyor, Akdeniz'de kayboluyor. Ancak burada da ekonomik eşitlik, adalet, sürdürülebilir geçim ekonomileri ve elbette sınıf mücadelesi ile kadın mücadelesi birbirinden kopartılamaz bir bağlantı içinde.

Toprak mücadelesi

Dördüncü ve yine bunlarla bağlantılı başka bir mesele ise toprak mücadelesi. Gerçekten de yine Latin Amerika'dan, Asya'ya, Afrika'ya ve Avusturalya'ya uzanan bir biçimde yerli halklar topraklarını devletlere, şirketlere ve arazi sahiplerine karşı korumak ya da zorla alınmış topraklarını geri kazanmak için büyük bir mücadele veriyorlar. Bu mücadelelerde kadınlar öncü rol oynuyor ancak çok yakın zamanda Şili'de olduğu gibi sıklıkla öldürülüyorlar. Bu mücadeleler aynı zamanda devletsiz toplulukların otonomi ve özgürlük mücadeleleri de. Üstelik bir kez daha bu mücadelelerde hem kadın ve toplum savunmasının iç içeliği hem de küresel kapitalizm, emperyalizm, patriarka ve ulus devlet düzeninin ortak örgütlülüğü öne çıkıyor.

Demokrasi ve kadın özgürlüğü mücadelesinin ortaklığı

Beşinci olarak ise faşist enternasyonalin küresel bağlamda kadınların üreme özgürlüğüne, LGBTİ'lere ve muhalif örgütlenmelere tek elden saldırısına tanıklık ediyoruz. Burada ise demokrasi ve kadın özgürlüğü mücadelesinin ortaklığına dikkat çekmek gerekiyor.

Kısacası yukarıda saydığım çok çeşitli alanlarda savunma örgütlemeye çalışan kadın hareketleri ile feminist öncelikler arasındaki makasın açıldığını ve bunun kadın hareketinin enternasyonal bir ivme kazanması ve ajandasını ortaklaştırması konusunda bir engel olabileceği düşüncesindeyim. Covid öncesi radikalleşen ve ciddi bir görünürlük kazanan feminizmin, şimdilerde yerelde yeşeren bu onlarca mücadele ile nasıl bir kavramsal ve kurumsal ilişki kuracağı belirsiz. Ancak kesin bir şey varsa kadınların toplumsal mücadelelerde öncü olması ve birbirleriyle bağlantı kurması her zamankinden daha mümkün ve önemli.

Kanımca bu ezilme biçimleri ve onlara karşı mücadeleler bize en azından bu dönemde, cinsiyet eşitliği ile kapitalizm, sömürgecilik, emperyalizm, milliyetçilik ve dinciliğin yoğun iç içe geçmişliğini gösteriyor. Bu iç içe geçmişlik karşısında "kadın hakları insan haklarıdır" ya da "benim bedenim benim kararım" gibi sloganlar yerine "kadını savunmak toplumu savunmaktır" türü bir bakış açısını gerektiriyor.

Covid öncesi radikalleşen ve ciddi bir görünürlük kazanan feminizmin, şimdilerde yerelde yeşeren bu onlarca mücadele ile nasıl bir kavramsal ve kurumsal ilişki kuracağı belirsiz. Ancak kesin bir şey varsa kadınların toplumsal mücadelelerde öncü olması ve birbirleriyle bağlantı kurması her zamankinden daha mümkün ve önemli.

Kadın kırımını anlamak, anmak ve çözmek

Kadın kırımına dair istatistiksel veriler belki bize yeterince açıklayıcı ve doyurucu cevaplar vermeyebilir; ancak yine de öğretici sonuçlar içerdiği açıktır. Sadece 2023 yılına ait BM Kadın Birimi'nin (UN Women) yayımladığı rapora göre, bir yıl içinde dünya genelinde 51.100'den fazla kadın katledilmiştir.

● **Elif Kaya**

Kadın olarak katlediliyoruz! Bazen "aşk, sevgi, koruma" adına baba, abi, eş ya da sevgili tarafından; bazen de özgürlük isteğimiz nedeniyle devlet eliyle katlediliyoruz. Dünya savaşlarını aratmayacak bir oranda, her gün kadınlar, erkekler ve devlet tarafından öldürülüyor.

Kadınların katledildiği yerde diğer canlılar da sağ kalmıyor. Orada toplum, doğa, tarih, hafıza ve insanlık da katlediliyor. Dünyanın en eski kırım politikası olan kadın kırımı, diğer tüm kırım politikalarını besliyor ve şekillendiriyor. Başka bir ifadeyle, kadının katledildiği yerde yaşam katlediliyor. Yaşamın anlamı, değerleri ve kutsallıkları çiğneniyor.

Bir yıl içinde 51.100'den fazla kadın katledildi

Kadın kırımına dair istatistiksel veriler belki bize yeterince açıklayıcı ve doyurucu cevaplar vermeyebilir; ancak yine de öğretici sonuçlar içerdiği açıktır. Sadece 2023 yılına ait BM Kadın Birimi'nin (UN Women) yayımladığı rapora göre, bir yıl içinde dünya genelinde 51.100'den fazla kadın katledilmiştir. Buna göre her 10 dakikada bir kadın ya da kız çocuğu, ailesi, eşi, partneri veya sevgilisi tarafından öldürülmektedir. Kuşkusuz bu rakamlar, yalnızca ulaşılabilen verilerle sınırlıdır. "İntihar" süsü verilen, intihara sürüklenen ya da aile içinde sebebi açıklanmayan ölümler bu sayılara dahil değildir.

Buna bir de politik faaliyetlerinden dolayı devlet güçleri tarafından katledilen kadınları eklediğimizde, sayı çok daha artmaktadır. Aile içinde erkek; kamusal alanda ise erkek-devlet iş birliğiyle bu katliam derinleştirilerek sürdürülmektedir.

Kadın katliamlarına dair hafıza oluşturmak

Politik sebeplerle katledilen kadınlara dair istatistiksel veriler ise yok denecek kadar azdır. Çünkü bu alanda yapılan akademik araştırmalar oldukça sınırlıdır. Politik ve öncü kadınların katledilmesini araştırma konusu yapmak, devlet politikalarıyla karşı karşıya gelmeyi göze almayı gerektirir. Akademik çalışmaların devletin yönlendirmesi ve desteğiyle şekillendiği bir ortamda, devletin işlediği bu suçları araştıracak akademisyen sayısının az olması şaşırtıcı değildir.

Bu alandaki veriler genellikle mahkeme tutanakları, avukat açıklamaları, gazete haberleri ya da insan hakları örgütlerinin raporlarıyla sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla bu katliamın derinliğini ve kapsamını ortaya çıkarmak daha da güçleşmektedir. Bu nedenle, kadın katliamlarına dair hafıza oluşturacak, veri sunacak araştırmalar, sorgulamalar, çalıştaylar ve konferanslar büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmalar, yaşananları görünür kılmak, sebeplerini analiz etmek ve katliamı durdurmanın yollarını çoğaltmak için toplumsal tabanda bilinç oluşturma imkânı sunar.

Paris'te Femicide çalıştayı

Jineoloji Akademisi'nin öncülüğünde 27 Eylül'de Paris'te, üç yıl önce Süleymaniye'de katledilen Jineoloji Akademisi üyesi Nagihan Akarsel'in anısına düzenlenen çalıştay da bu anlayışla hazırlandı. Amaç, kadın kırımına dikkat çekmek ve özgür bir yaşam uğruna yaşamını adayan kadınları anarak mücadelelerini yaşatmaktı. Pek çok kadın örgütü, akademisyen, sanatçı ve aktivistin katılımıyla gerçekleştirilen çalıştay "Kadın Kırımını Anlamak, Anmak ve Birlikte Çözüm Geliştirmek" sloganıyla düzenlendi. Çalıştayda kadın kırımının sebepleri analiz edildi; mücadele deneyimleri ve hukuk süreçleri paylaşıldı. Bu deneyimler, kadın kırımını önlemek için daha derin, daha kapsamlı ve ortak mücadele yolları geliştirmemiz gerektiğini ortaya koydu.

Kadın katliamlarına dair hafıza oluşturacak, veri sunacak araştırmalar, sorgulamalar, çalıştaylar ve konferanslar büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmalar, yaşananları görünür kılmak, sebeplerini analiz etmek ve katliamı durdurmanın yollarını çoğaltmak için toplumsal tabanda bilinç oluşturma imkânı sunar.

Paris'te yapılmasının ayrı bir anlamı da vardı. Paris, Kürt halkının hafızasında "katliamlar şehri" olarak yer edinmiştir. Politik öncü Kürt kadınlarının iki kez katledildiği, ancak faillerin hâlâ adil biçimde yargılanmadığı bir şehirdir. Bu nedenle Paris, yaşananları anlamak, anmak, hafıza oluşturmak ve çözüm üretmek açısından önemli bir mekândır. Paris sadece politik Kürt kadınları için değil, aynı zamanda Güney Afrikalı anti-apartheid aktivisti ve ANC'nin Fransa temsilcisi Dulcie Evonne September'in de 1988'de katledildiği yerdir. Dulcie Evonne'ye yapılan suikastin failleri de bulunup yargılanmamıştır. Bu nedenle Paris'te kadın katliamlarını sorgulamak, itirazları yükseltmek ve çözüm yolları geliştirmek daha anlamlıdır.

Çoklu anlatım biçimleri kullanıldı

Çalıştayda akademik analizlerin yanı sıra, kadın kırımını anlatan farklı ifade biçimlerine de yer verildi. Kadınlar tarih boyunca fikirlerini, duygularını, özlemlerini ve umutlarını bazen bir resimle, bazen bir oya ya da motifle, bazen de bir melodi ya da dansla dile getirmiştir. Bu çalıştayda da yaşamı farklı boyutlarıyla kavramamızı sağlayan bu çoklu anlatım biçimleri kullanıldı.

Jineoloji-Almanya sanat grubu, eski kumaşlardan ördükleri saç örgüleriyle kadınlar arasında sembolik köprüler kurdu. Eskiyi dönüştürerek yeni anlamlar yüklediler. Salondaki kadınlarla birlikte, geçmişten geleceğe uzanan bu örgüler, dayanışmanın somut bir göstergesi oldu. Kadınlar, yaşama, ölüme, umuda ve direnişe dair düşüncelerini yazdıkları küçük kâğıtlarla birbirlerine ulaştırdılar.

Bu dilekler başka kadınlara ve coğrafyalara taşınacaktı. İlk defa bir araya gelen kadınlardan oluşan koro, farklı seslerin nasıl uyum ve birlik oluşturabileceğini gösterdi. Kadınların bulunduğu ortamda, dillerin, ulusların, devletlerin ve erkek egemenliğinin oluşturduğu sınırlar aşılamaz değildi!Aslı Filiz, kadınların acılarını, umutlarını ve isyanlarını tuvale aktardığı resimleriyle çalıştaya katıldı. Marsilya Jineoloji Nakış Atölyesi ise eski bir anlatım dili olan nakışı, katledilen politik kadınların portrelerini işleyerek kullandı. Performanslarında, devrimci kadınların yaşam hikâyelerini paylaşmayı esas aldılar.

Çünkü anmak, aynı zamanda onların mücadelesini anlamak, anlatmak ve kalıcılaştırmakla mümkündür. TJEK-Fr kadın arbane grubu ise Nagihan'ın çok sevdiği arkaik seslerle bizi bir zaman yolculuğuna çıkardı. Arbanenin ritmi kalp atışına dönüştü; bizi kendi varlığımızın anlamını kavramaya çağırdı.

Çok yönlü ve uzun soluklu bir mücadele

Elbette çalıştayın esas tartışma bölümü, iki panel şeklinde düzenlenen oturumlarda gerçekleşti. Açılış konuşmasını Meral Çiçek'in yaptığı çalıştayın; ilk panel başlığı "Tarihten Günümüze Kadın Kırımı: Sebepleri, Amaçları ve Etkileri" idi. Bu panelde Dilar Dirik, femicide kavramını açıklayarak, sevdiğimiz-mücadeleci kadınları bizden nasıl kopardığını etkileyici bir sunumla anlattı. Çalıştaya katılamayan Nesrin Akgül'ün sunumunu Ezgi Çelik yaptı; kadın kırımının tarihsel gelişimini ve Reber Apo'nun Demokratik Manifestosu'nda ortaya konan "kastik katil" kavramıyla ortaya koydu.

Ardından Carol Mann, Afganistan'daki kadın kırımının çoklu boyutlarını aktardı. France Kurdistan adına konuşan Berivan Kısa, yaşanan katliam politikaları karşısında verilen mücadele deneyimlerini paylaştı. İkinci panelin başlığı "Kadın Kırımına Karşı Kolektif Yanıtlar: Yaratıcı Eylemler, Stratejiler ve Deneyimler" idi. Bu bölümde Sevgi Özgür Güral, kadın kırımında devlet ve erkek iş birliğini yaptığı araştırmalarıyla ortaya koydu. Women Exil temsilcileri, kadınların göçmen kimliklerinden dolayı katliam politikalarıyla daha derin biçimde yüzleştiğini anlattı. Jineoloji Akademisi adına konuşan Elif Kaya ise femicide ile mücadele yöntemlerini ele aldı. Kadın kırımı, kadınların tarih boyunca karşı karşıya kaldığı köklü bir kırım politikasıdır.

Çalıştayın da ortaya koyduğu gibi, bu kırımın son bulması çok yönlü ve uzun soluklu bir mücadeleyi gerektiriyor. Özgürlük mücadelesinde aşılması gereken en temel meselelerin başında kadın kırımıyla mücadele gelmektedir. Bu konuda, yürütülen mücadelelerin deneyimlerini daha fazla ortaklaştırmaya, tartışmaları derinleştirmeye ve çoğaltmaya ihtiyaç vardır.

ABDULLAH ÖCALAN

Kadın özgür seçim ilkesine ulaşmalıdır

Kadın oldukça özgürleşecektir, cinselliği bir koz olarak kullanmadan çıkacaktır. Mal-mülk konusu gibi değerlendirilmekten çıkacaktır. Özgür seçim ilkesine, bunun siyasi, sosyal ve hatta sanatsal boyutuna kadar gelişmeye kendini ulaştırabilecektir. Bunun özgürlüğünü yaşayabilecektir. Bu oldukça saygı gerektirir ve sevgi de yine bu temelde gelişir. Tamamen mevcut siyasal amaçlarla bağlantılıdır, bu asla göz ardı edilemez. Kendine güvenen -bu temelde güvenmeden de öteye bu bir görevdir- Kürdistan kadının yüzlercesi ayaklar altındadır; kendine güvenen kurtuluşcu, kadın veya erkek olsun, onları ayağa kaldırır, örgütler, eğitir ve bu temelde de kendi kişisel sorunlarına çözüm bulur. Bu temeli sağladıktan sonra, buna dikkat ettikten sonra, cinsel ilişkiymiş, evlilik ilişkisiymiş çözüm bulunur ve soruna bu temelde yaklaşıldığında kimse de karşı koyamaz. Açık yaklaşımlardır sanırım.

Yaşamınızı özgürlük ilkesine göre düzenlemek zorundasınız

Köleleşen halklarda, kadınlaşan halklarda -hele bizim gibi halklarda- kölelik, kadın kimliği üzerinde, en pis ve kirli bir tarzda hüküm sürmektedir. Biz bu köleliğe, kadının köleliğine büyük bir özgürlük tutumunu dayattık. Her alanda olduğu gibi, bu alanda da özgürleşmeyi başlattık, en azından başlatmak istedik. Ama sizlerde bu güç yok. Kadın kimliğini kanıtlama, kölelikten hesap sorma, bir yerden bir yere ulaşma gücünüz yok. Çok ilkeli hareket etme, özgürlüğü seçme, kendi kişiliğini özgürlüğün güvencesi yapma gibi davranışlara fazla gelmiyorsunuz. Buna neden gelmiyorsunuz? PKK kendi somutunda -genelde olduğu gibi- özgürlüğe açtığı alan nedir? Sizi en çok ilgilendiren yeri neresidir? Alacağınız güç ve vermeniz gereken nedir? Bu gibi soruları fazla sorun etmiyorsunuz.

Her şeyin yerin dibine gömüldüğü konumlardan, kabul edilebilir, yaşayabilir konumlara çıkarabilmek için her şeyimizi ortaya koyarken, sizleri diplerden alıp kabul edilir durumlara getirmek için harcanan çabalarımız var. Aslında sizleri yaşanabilir, kabul edilebilir bir düzeye getirebilmek için yoğun çabalarımız var. Yaşamınızı özgürlük ilkesine göre düzenlemek zorundasınız. İlkesiz bir kişilik, niyeti ne olursa olsun, kaybetmeye mahkûmdur. Bu kendinizi çocukça aldatma anlamına gelmiyor. Duygularla hareket etmeniz, iyi niyetle hareket etmeniz, rahatlıkla sizleri özgürlük ilkesiyle çelişen bir duruma düşürebiliyor. İddianız zayıf, kendinizi işlemeniz zayıf. Kendi problemlerinize sorumluluklar bünyesinden bir çıkış yaptırmaya çalışırken, önünüze ne gelse hemen ona sarılıyorsunuz. Mevcut durumunuzun her yönüyle doğru olduğunu söyleyemezsiniz. Örnekleri çok açık, açıklamalarla ortaya koyduk.

Kadının ya özgür yaşama katılımı ya da özgür yaşamı reddedişi!

Saflarımıza geliyorsunuz; kendiniz için, devrim için çok hayati olan bir yaşamı bile esas almaktan yoksunsunuz. Tek taraflı yardım, adaletli olmayan yardım sizleri savurur. Muhtaç olduğunuz sevgi dünyasını kendi kişiliğinizde yaratarak, oluşturarak ortama yayabilirsiniz. Parti bu konuda ortamı hazır tutmuştur. Aynı zamanda toplumun bu konudaki düzenlemesine, toplumun bu konudaki gericiliğine karşı iyi yanıt veriyor. Ama siz buna karşı duramıyorsunuz. Sizleri güçten düşüren basitlikleri yaşıyorsunuz. Yine saflarımıza geliyorlar; burunları havada, karşılarındaki anlayışı kavramadan, kendilerini inandırmadan saflarımızı terk ediyorlar. Elbette ki bunu anlamamak ya da anlamazlıktan gelmek mümkün değildir. Bundan dolayı Parti içinde ya özgür bir kadın tipi yaratılır, ya yaşam kabul edilmez! Diğer bir sloganımız şudur; kadının ya özgür yaşama katılımı ya da özgür yaşamı reddedişi!

Rêber Apo'nun 1990-1998 yılları arasında yaptığı çözümlemelerden alıntılanmıştır

Kadınların en iyi arkadaşı olmak için çabaladım

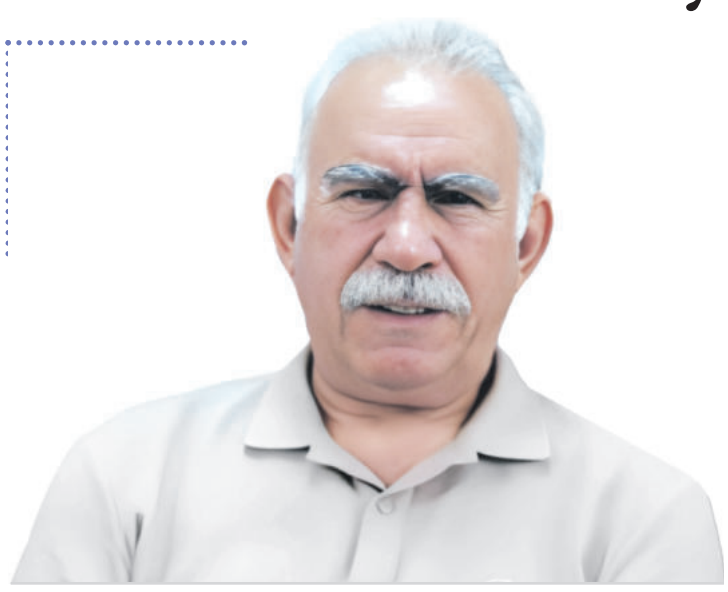

İlk İmralı Adası'na getirildiğimde; 'kadın çalışmam yarım kalan bir projedir' demiştim. Bu çalışmam artık tamamlanmıştır ve geriye bunu gerçekleştirmek kalıyor. Kadın özgürlük mücadelesi çok önemli bir miras yarattı. Bu miras bugüne kadar binlerce şehit vererek geldi ve önemli bir değer oluşturdu.

Çocukluğumdan beri kadınların en iyi arkadaşı, en iyi yoldaşları olmak için çabaladım. Annemle olan ilişkim de bile özgür kadın arayışım görülebilir. Çocukluk hayallerime bağlı kalarak yaşadım ve kadın özgürlük mücadelesini ortaya çıkarttım. İlk İmralı Adası'na getirildiğimde; 'kadın çalışmam yarım kalan bir projedir' demiştim. Bu çalışmam artık tamamlanmıştır ve geriye bunu gerçekleştirmek kalıyor. Kadın özgürlük mücadelesi çok önemli bir miras yarattı. Bu miras bugüne kadar binlerce şehit vererek geldi ve önemli bir değer oluşturdu. Bilinmesi gerekir ki, ben hep kadınların yaşaması ve yaşatılmasını istedim ve onların her kaybı bana hep acı verdi. Benim için 'tanrıçanın oğlu' dediler. Ben de hep kadınlara layık bir oğul olmak istedim. Temel mücadele ilkemi bu belirledi. Kadınlar için 'umut ilkesini' geliştirdim. Her kadın özgürleşmeli dedim. Ben de kendimi bir erkek olarak özgürlük ölçüsünde şekillenen etik ve estetik ölçülerle terbiye ettim. Sosyalizmin temel ilkesi kadın özgürlüğüdür dedim. Bir erkeğin sosyalist olma ölçüsü de kadınla doğru yaşamasını bilmesidir. Bu sosyalizmin temel ilkesidir. Tarih boyunca yaşanan sosyalist deneyimlerde bu ilke hep eksik kaldı. Marks'tan Stalin'e, Mao'dan Lenin'e kadar tüm öncü liderlerin kadınlarla ilişkisi iyi incelenirse bu hakikat daha iyi kavranacaktır.

Kadının özgür yaşayabilmesi için yaşıyorum

Yarım kalan projem jineoloji ile de yol aldı. Ben bu kuram ve kavram ile kadın sorununu doğru tanımlamak istedim. Buda'nın dediği gibi; 'toplumun sırtındaki hançeri çıkarmadan hiçbir şey yapamazsın.' Evet, toplumun birçok sorunu var ama sırttaki hançer kadın köleliğidir ve bu hançeri çıkarmadan hiçbir sorunu çözemezsin. Jineoloji bu amaçta önemli bir yol aldı. Değerli bir emek harcandı. Şimdi bu emeğin yeni süreçle beraber daha da anlam kazanması gerekir. Kadın varlığının doğru tanımlanması ve kadın kimliği, varlığı özdeşlik yöntemi ile ele alınmalıdır. Simon diyor ya; 'kadın doğulmaz, kadın olunur.' İnşa edilen kadın kimliğinin cinsiyetçi öğelerden arındırılması gerekir. Kadınlar bunun için yoğunlaşmalı. Tıpkı V. Woolf'un dediği gibi; kadının kendisine ait bir odası olmalı. Kendisi hakkında düşünmeli ve kendisini inşa edebilmelidir. Kadın olmanın ne kadar zor olduğunu bilerek bunu belirtiyorum. Erkeğin sürekli tecavüz kültürü altında yaşarken kendini özgürce inşa etmek kadın için zordur. Ama kadınlar bu yakıcı gerçeği benim kadar acı çekerek, öfkelenerek hissediyor mu, bilemiyorum. Ben bu öfke ile her gün kendimi düşünsel olarak yeniliyor, çözüm üretiyor ve kadının özgür yaşayabilmesi için yaşıyorum. Yaşamın anlamı bende böyle gerçeklik kazanıyor.

Beni gerçeğimle doğru anlamalarını beklerim

Feministler, neden Kürt kadın hareketinin başında bir erkek var diye sorguluyormuş. Haklılar, keşke kadınlar bu öncülüğü başarsaydı. Ben de bunu çok isterdim. Maalesef Kürt hareketi dışında da genel olarak da henüz bu öncülük ortaya çıkmadı. Ben sürekli özgür kadın nasıl olmalı diyerek projeler, kuramlar ürettim; kadın özgürlük ideolojisini ve jineolojiyi geliştirdim, bunu örgütlü güce kavuşturdum. Erkeği dönüştürmek ve kadınla toplumu özgürleştirmek için uğraştım, çabaladım. Tanrıçalara layık bir oğul olmak için bunu yaptım. Beni bu gerçeğimle doğru anlamalarını beklerim. Geliştirmeye çalıştığımız 'barış ve demokrasi' sürecine kadınların öncülük yapacağını biliyorum. Onlar şimdiye kadar kazanılan başarıların yarısından daha fazlasının sahibidir. Bundan sonra da öncülük yapacaklarına inanıyor ve diyorum ki her zaman ihtiyaç duyduğunuz kadar sizinle yaşamaya ve sizinle olmaya devam edeceğim.

İmralı/Ekim 2025

Roza Metîna

Remza têkosînek mayinde:

Dayikên Aştiyê

Dayikên Aştiyê di konferansa xwe de bi dirûşma "Jin jiyan azadî" soza her tim berfirehkirina eniya têkoşînê dubare kirin. Wan bi felsefe û birdoziya azadiyê jinê hêza xwe, gotina xwe, helwesta xwe careke dinê nîşan dan. Wan bi hêza dayikbûna xwe wêneyê têkoşîna bi salan dîsa zindî kirin.

Dayikên Aştiyê bi salan e tevî êriş, binçavkirin, girtin, gefxwarin û bedelên giran jî tu carî dev ji têkoşîna xwe bernedan. Gelek jê bi salan di girtîgehan de man, gelek jê bi salan zarokên wan di girtîgehan de ne, gelek jê jî zarokên wan cangoriyên azadiyê ne. Li dû rêça zarokên xwe û doza xwe, berxwedana xwe her mezin kirin. Ew bi laçikên xwe yên spî bûne sembola têkoşîneke mayinde. Di konferansa xwe ya 12 sal şûnde li dar xistin de dîsa peyama zindîhiştina hêvî û doza azadiyê dan.

Dayikên Aştiyê di salên 90'î de, dema gund dihatin şewitandin, valakirin, tundî li her derê bi awayekî mezin belav dibû û kuştinên kiryarên wan ne diyar gelekî zêde bûn, bi wêrektiya xwe terka qadan nekirin. Komeleya Dayikên Aştiyê wekî fermî her çiqas di sala 1999'an de hatibe vekirin jî têkoşîna wan xwe dispêre dîrokeke hîn kevn.

Laçika spî sembola aştiyê

Dayikên Aştiyê tevî hemû zor û zextan dev ji gotina 'em aştiyê dixwazin' bernadin. Laçika wan a spî jî jixwe sembola aştiyê ye. Berê wexta mirin, pevçûn her wiha di navbera eşîran de xwînrijandinek hebûya, dayikan laçikên xwe diavêtin erdê û ew pevçûn diqediya. Qîmeta laçika spî xwe dispêre dîrokeke kevnar. Dayikên Aştiyê li Enqere, Amed, Stenbol û heta li Qonsolosxaneya Emerîkayê jî laçikên xwe danîne da ku şer biqede. Ji bo êdî kes nemirin û xwînrijandin bisekine ew her tim di nava hewldanekê de bûn.

Xelata rûmetê girtin

Dayikên Aştiyê yên ku tim lêgerîna xwe ya edaletê dewam kirin di dilê her kesî de ji xwe re cihekî girîng ava kirin. Ev qîmet ji têkoşîna wan a bi salan tê. Ew dibêjin 'Em dikarin tî û birçî bimînin lê em nikarin bê aştî bimînin.' Ev gotina wan her tim bi qîmet hat dîtin. Ji bo wan û civakê rûmetek bû. Ji ber vê hewldana wan a bi salan a bi qîmet û bi rûmet îsal hêjayî xelata rûmetê jî hatin dîtin. Komeleya Rojnamegerên Jin a Mezopotamyayê (MKG) îsal 1'emîn Xelatên Rojnamegeriya Jinan a Gurbetellî Ersoz li dar xist. Di şeva xelatdayinê de xelata rûmetê hêjayî Dayikên Aştiyê hat dîtin. Di wê şevê de jî wan dîsa soza dewamiya têkoşîna ji bo doza xwe dan û dilxweşiya xwe ya ji bo xelatê anîn ziman.

Wêneyê berxwedanê: Sakîne Arat

Dema em behsa Dayikên Aştiyê bikin û em Dayika Aştiyê Sakîne Arat ji bîr bikin em ê neheqiyeke mezin bikin. Elbet gelek dayikên bi qîmet ên ku koça dawî kirine hene. Em her tim wan jî bi rêzdarî bi bîr tînin. Ev xelata rûmetê di heman demê de ji bo Sakîne Arat û Dayikên Aştiyê yên dinê yên ku di oxira aştî û azadiyê de koça dawî kirine jî hat dayin. Sakîne Arat a ku di vî şerê bi salan de 5 zarokên wê jiyana xwe ji dest dan, heta dawiyê jî serî netewand û çong danenî. Dayika Sakîne hem li dijî dewletê têkoşîneke mezin meşand hem jî li dijî zihniyeta feodal û nasnameya jinê tune dihesiband, li berxwe dida.

Rola di aştî û civaka demokratîk de lîstin

Dayikên Aştiyê di her serdem û pêvajoyê de rola xwe ya girîng lîstine. Wan hewl dane peywira xwe bi cih bîne û bibin mînak. Dema di 27'ê Sibatê de Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan banga "Aştî û Civaka Demokratîk" kir jî, Dayikên Aştiyê dîsa bi rola xwe rabûn. Wan gotin 'Ji bo ev pêvajoya here serî û bi awayekî erênî bi encam bibe em ê peywira xwe bînin cih.' Tevî êşên kişandine jî, hêsirên barandine jî ew li ser soza xwe ya têkoşîna mayinde man. Ew di vê serdemê de jî bûn remza têkoşînê û bandor li civakê kirin. Wan ji bo parastina nirxên Gelê Kurd soza xwe ya mayina li ser lingan dubare kirin. Her çiqas di hevdîtina "Komisyona Piştevaniya Neteweyî Xwişk-Biratî û Demokrasiyê" de zimanê wan hatibe astengkirin jî wan dîsa dev ji rola xwe ya aştî, azadî û têkoşînê bernedan.

Konferansa Dayikên Aştiyê

Dayikên Aştiye di heman demê de jî ji bo bibin bersiva vê pêvajoya nû di 18-19'ê Cotmehê de li Amedê Konferansa xwe ya 3'yemîn a bi dirûşma "Dayik pêşengên civaka demokratîk û aştiyek mayînde ne" li dar xistin. Di vê konferansê de bi tevlibûna gelek sazî û dezgehan bi tevlibûna gelek kesayetên girîng, li ser aştî û civaka demokratîk nîqaş kirin, fikrên xwe anîn ziman, gelek peyamên girîng ragihandin. Piştî 12 salan şûnde lidarxistina konferanseke wiha girîng, li gor rihê pêvajoyê bû.

Li dijî polîtîkayên wêrankirin, kuştin, înkar û talana bi salan hewl dan bibin bersiv. Beriya vê konferansê dayikan li 13 bajaran civînên herêmî li dar xistin. Bi beşdariya 250 delegeyan ev konferans hat lidarxistin û ev konferans diyarî her kesê ku di têkoşîna bi rûmet de hatin qetilkirin, windakirin û bedel dan û diyarî Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan hat kirin.

Azadiya Abdullah Ocalan hat xwestin

Dayikên Aştiyê di konferansa xwe de bal birin ser azadiya fîzîkî ya Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û wiha gotin:" Gelê me bi polîtîkaya înkar, wêrankirin û asîmîlasyonê ya ku ev sed sal in dewam dike, bi awayekî sîstematîk ji çareseriyê hatiye dûrxistin. Banga Aştî û Civaka Demokratîk a ku di 27'ê Sibatê de ji aliyê Birêz Ocalan ve hat kirin, ku bi israr li çareseriyan li muxatab digere û hewl dide her derfetê bike diyalog û muzakereyên ji bo aştiyê, banga veguhertineke civakî ya berfireh e ku li ser bingeha mafê gelan e. Ji bo pêkanîna vê bangê gava yekem, azadbûyina fîzîkî ya birêz Abdullah Ocalan e. Divê mîmarê vê pêvajoyê di bin şert û mercên azad de be da ku vê pêvajoyê bidomîne." Dayikên Aştiyê di heman demê de anîn ziman ku divê "Mafê Hêviyê" jî pêk were.

Tevlibûna siyaseta demokratîk

Di konferansê de li ser hinek xalên girîng ên dinê jî hatin sekinandin. Ev xalên girîg di heman demê de li gor rihê pêvajoya "Aştî û Civaka Demokratîk' in jî. Dayikan di xaleke dinê ya girîng de wiha gotin:" Di pêvajoya aştiyê de gaveke din a girîng jî tevlîbûna gerîlayan a di nava siyaseta demokratîk de ye. PKK'ê bi çalakiya xwe ya şewitandina çekan di pêvajoya aştiyê de helwesta xwe pir zelal eşkere kir. Tevlîbûna siyaseta demokratîk temsîlkirina vê berxwedana rewa ya bi siyasetê ye."

Rêzê ji zimanê me bigirin

Dayikên Aştiyê yên di konferansê de bi sekin, helwest û kelecana xwe bandor li ser rojevê kirin diyar kirin ku divê rêz ji bo zimanê wan bê girtin. Her wiha gotin:" Em dayik beriya her tiştî dixwazin rêz ji zimanê me yê dayikê bê girtin û em bi biryar in ku têkoşîna xwe berfireh bikin da ku zimanê me were naskirin û statuya xwe bidest bixe." Dayikên Aştiyê wekî her serdemê di konferansê de jî bal bir ser nirxên Gelê Kurd û pêwistiya parastina van nirxan. Çimkî em dizanin ku ya me dike gel, nirxên me yên pîroz û bi qîmet in.

Lêborînê ji dayikan bjixwazin

Bi salan e ji aliyê hukumetên li ser kevneşopiya vê dewletê hereket kirin ve neheqî û zilmeke mezin li Gelê Kurd hat kirin. Gelê Kurd jî li dijî vê neheqiyê û zilmê serî hilda. Ji bo kurd bê rûmet bên hiştin, êşê bikşînin, bi xwe nehesin çi pêwist be bi aqilekî mêrane bi kevneşopiya vê dewletê hat kirin. Yek ji peyama Dayikên Aştiyê ya li dijî vê neheqî û zilmê jî ev bû:"Cenazeyên zarokên me di sindoqên kargoyê de hatin şandin, gorên malbatên me hatin rûxandin, erkên olî yên li ser cenazeyan hatin astengkirin, em li pişt panzerekê bi erdê re hatin kaşkirin, bedenên tazî yên bê can hatin eşkerekirin, mafê me yê şînê hat desteserkirin; lê belê me dev ji israra aştiyê berneda. Dewlet ji tiştên ku qewimîn berpirsyar e û divê ji dayikan lêborînê bixwaze."

Ew ê ala serxwebûnê hil bidin

Dayikên Aştiyê di konferansa xwe de bi dirûşma "Jin jiyan azadî" soza her tim berfirehkirina eniya têkoşînê dubare kirin. Wan bi felsefe û birdoziya azadiyê jinê hêza xwe, gotina xwe, helwesta xwe careke dinê nîşan dan. Wan bi hêza dayikbûna xwe wêneyê têkoşîna bi salan dîsa zindî kirin. Ew ê her tim li aliyekî vê dozê ala xwe ya serxwebûnê, hil bidin. Ew ê her tim wekî remza têkoşînek mayinde di dilê me de cihê xwe bigirin.

Yek ji peyama Dayikên Aştiyê ya li dijî vê neheqî û zilmê jî ev bû:"Cenazeyên zarokên me di sindoqên kargoyê de hatin şandin, gorên malbatên me hatin rûxandin, erkên olî yên li ser cenazeyan hatin astengkirin, em li pişt panzerekê bi erdê re hatin kaşkirin, bedenên tazî yên bê can hatin eşkerekirin, mafê me yê şînê hat desteserkirin; lê belê me dev ji israra aştiyê berneda. Dewlet ji tiştên ku qewimîn berpirsyar e û divê ji dayikan lêborînê bixwaze."

Îraneke demokratîk û azad bi şoreşa jinê pêkan e

● Peyman Viyan*

Rejîma Îranê di dîroka xwe ya 45-46 salan de, di demekî herî dijwar de dijî. Rejîm di warê bîrdozî, siyasî, ewlekarî û pergalî de rizandinê dijî. 45 sale bi avakirina hêzên nîyabetî hewil da şerê xwe ji derve de pêk bîne, parastina xwe bixe bin garantiyê. Berdewam hewil da şerê xwe bavêje derveyî welat. Di hundir de gel, jin, mezheb, ciwan di çerxa qirkirinê re derbas kir, li derve jî ji bo parastina desthilatiya xwe hîlala Şî'e heta dawî teqwiye kir. Lê Polîtîkaya Îranê li Rojhilata Navîn binket û Îran niha êdî di nava şerekî mezin de ye. Îran di navbera du hilbijêrkan de ye; yan wê bi giştî teslîm bibe û xwe radest bike, yan jî wê di siyaseta xwe de li ber xwe bide heta hildiweşe. Her du tercîh jî nikarin Îranê rizgar bikin. Dewleta Îranê dixwaze pêşiya şer bigire, lê ev zehmet e. Rejîm hewl dide li ser lingan bimîne, lê ev ne hêsan e. Îran çiqas bixwaze xwe bihêz jî nîşan bide, li hundir û derve di nava dorpêçekê de ye.

Rejîmê rewabûna xwe winda kir

Li hundirê Îranê jî ti rewabûna rejîmê nemaye. Di navbera gel û dewletê de qelîştokên pir mezin çêbûne, her ku biçe wê ev qelîştok firehtir jî bibin. Rejîma Îranê berê pir behsa dîn û Îslamê dikir, li ser vî esasî rihê dîn û mezhebgerayî dida pêş. Lê piştî şerê 12 rojan berdewam mijara Îranîbûnê didin pêş, parastina welat û xeteriya parçebûna Îranê pir dixin rojevê. Bi van rojevan hewil didin hestên netewperestî derxin pêş. Dîtin ku êdî bi çeka mezhebî nikarin desthilatiya xwe li ser lingan bigirin. Beşekî zêde ya civakê li hemberî destwerdanên derve bi fikar bûn, ji ber ku ti alternatîvek ji bo gelan di destê hêzên derve de nîne. Lê gel rejîma heyî ji bingeh de qebûl nake, gelê Îranê xwedî tecrûbe ye, dixwaze di her valetiyê de bi xwe alternatîvên xwe diyar bike.

Ev helwesta radîkal û şênber ya gelan di şoreşa "Jin Jiyan Azadî"de bi rengekî herî baş hat diyarkirin. Bi taybetî di pêvajoya "Jin Jiyan Azadî" de rewabûna rejîmê nema, rejîmê otorîteya xwe ji dest da. Ji dema şoreşa "Jin Jiyan Azadî" ve rejîm êdî di warê bîrdozî de rizandinekê dijî. Valetiya esasî di pergala rejîmê de bi pêvajoya"Jin Jiyan Azadî" çêbû. Eger îro hêzên derve wêran ku muxadeleyek raste rast li ser Îranê pêk bînin, ev encam a şoreşa "Jin Jiyan Azadî" ye. Vê pêvajoyê derbeyekî mezin li bîrdozî û pergala rejîmê xist. Bi şoreşa "Jin Jiyan Azadî" re gelên Îranê ketin qonaxekî nû ya têkoşînê ku ev qonax êdî ji bo gelan jê neveger e. Dema serhilana gelan bi pêşengiya jinan vegeriya şoreşekî civakî, siyasî û hişmendî êdî serdemekî nû ji bo gelan destpê kir.

Ji bo wê rejîm tola xwe ji gelan digre, ji jin û ciwanan digire. Di pêvajoya şerê 12 rojan de ji bo ku gel li hemberî wê ranebin, berdewam hestên netewperestî da pêş. Piştî agirbesta heyî, rejîmê jî qonaxekî nû ya girtin, sêdarekirin û milîtarîzekirinê da destpêkirin.

Sêdare, îşkence û serkontkirin berdewam e

Ev 45 sale rejîma heyî ti guhertin li pêşberî daxwazên gelan çênekiriye, berdewam bi serkodkirin, kuştin û sêdarekirinê gel di qirkirinên çandî û fîzîkî re derbas kiriye. Nahêlin Kurdistan û Belûcistan di bin milîtarîzekirina rejîmê de nefes bigire, li kî derê potansiyêlê nerazîbûnan hebe, rejîm li wir polîtîkayên taybet ên serkodkirinê pêk tîne. Rejîma ku weke marê birîndar lê hatiye, bi hemû desthilatî û paşverûtiya xwe êrişî vîna gel dike. Rêjeya girtin û sêdarekirinê pir zêde bûye ku beşekî zêde ji Kurdistan, Belocistan, Mazenderan û gelê Ereb in. Berdewam ciwan li jêr navên cuda cuda tên qetilkirin. Ev jî tirsa rejîmê ji van herêman dide diyarkirin. Tenê di 9 mehan de, li gorî rêjeya ku hatî tomarkirin ji hezarî zêdetir kes hatine sêdarekirin, ji wan nêzî 30 kes jin in. Herî zêde jî kesên ku hatine sêdarekirin Kurd, Belûc û Ereb in.

Sala 2025'an saleke ku rêjeya sêdarekirinê rekor şikandiye. Rewşa niha ya rejîma Îranê dişibe salên destpêkê yên hatina ser desthilatî. Rejîm wê demê jî ji bo ku desthilata xwe bi sazî bike, bi hezaran mirov di zîndanên Îranê de di jêr îşkenceyan de kuşt, bi hezaran bê ser û şûn bûn. Niha jî rejîm bi sêdarê dixwaze tirsekê di nava civakê de çêke û carekî din desthilata xwe bigire bin garantiyê. Îşkence û sêdarekirin çeka esasî ya di destê rejîmê de ye. Rewşa rejîma Îranê, wan dîktatorên ku di demên xilasbûna xwe de, di demên rûxandina pergala xwe de bi rengekî herî hov gelan qetil dikin tîne bîra mirov. Rejîm niha parastina xwe bi êrişên li ser gel pêk tîne, hêşta di wê xeyalê de ye ku wê bi sêdarê gel bêdeng bike. Piştî agirbesta di navbera Îsraîl û Îranê de, girtiyên siyasî bi zextekî cidî re rû bi rû ne. Girtiyên siyasî, taybetî jin birin zîndana Qerçekê. Li wê derê girtî di nava şert û mercên zehmet de dijîn. Bi vî awayî jinan mehkûmî mirinê dikin, tola xwe ji jinan radikin. Hebûna jinên berxwedêr ji bo desthilatiya xwe mîna metirsiya herî mezin dibînin.

Tenê di nava mehekê de sê jinan ji ber şert û mercên zîndana Qerçekê jiyana xwe ji dest dan, ya rastî hatin qetilkirin. Jinên weke Werîşe Mûradî, Pexşan Ezîzî, Şerîfe Muhemedî jî berdewam bi sêdarekirinê tên tehdîdkirin. Ev jinên berxwedêr ji hemû mafên jiyanê, taybetî tenduristiyê bêpar tên hiştin. Jina şoreşger Zeyneb Celaliyan ku 18 sale serî li hemberî desthilatiya rejîmê netewandiye berdewam bi şerê taybet re rû bi rû ye, ji mafê tenduristiyê bê par e. Ew li zîndaneke dûr, li zîndana bajarê Yezd tê ragirtin. Rejîma ku baş dizane polîtîkaya wê ya zîndanê, taybetî jî li hemberî jinan têk çûye, dest ji zextên xwe bernade. Êdî zext çi dibe bila bibe, zîndan bûye qada têkoşînê ji bo jinan, bûye qada berxwedanê. Ji vê berxwedanê re jî herî zêde jinên Kurd pêşengiyê dikin. Jinên Kurd bi nasnameya jinbûn û Kurdbûnê têdikoşin û li ber xwe didin. Ev e ku hêrsa rejîmê çend qat mezintir dike.

Jinbûn û Kurdbûna azad hêza têkoşînê ye

Ji ber Kurdbûn heqîqetek jêneveger e, li ser erdnîgariya siyasî ya Îranê jî Kurdbûn çavkaniya hêz û têkoşînê ye. Di şoreşa "Jin Jiyan Azadî" de jî diyar bû ku jin û gelê Kurd hêza esasî ya guhertin û veguhertinê ne. Gelê Kurd di nava xwe de, bi tecrûbe û ezmûna xwe hêza çareseriyê diafirîne. Ji bo wê dibe ku Kurd bedelekî mezin bidin û jixwe didin jî, lê wê hêza Kurd, hebûna Kurd rêya demokrasî û azadiyê di Îranê de mîsoger bike. Çima şoreşa "Jin Jiyan Azadî" ewqas bi hêz pêşket û hemû payeyên bîrdozî û pergalî yên rejîmê hejand? Ji ber ku di du xalên lawaz de teqiya; jin û Kurd. Di despêka damezrandina rejîma Îslamî de jinan û Kurdan ji pergala heyî re gotin na. Ji ber vê rastî her cure zext û zorê hatin. Îro jî jin û Kurd li hemberî rejîmê serî radikin û ji ber vê bedelê herî mezin didin.

Li dijî jinan zayendperestiyê bikar tînin

Zayendperestî çeka esasiye ku li dijî jinan bikar tînin. Ev hişmendiya zayendperestiyê jî bi Şerî'eta mêr-dewletê û her wiha bi rêya zagonê hatiye rewakirin. Rejîm ku bi xwe di nava qeyranên siyasî, aborî û ewlekariyê de xitimiye, di nava xwede herî zêde jî êrişî ser hebûna jinan dike. Berdewam dixwaze civakê ji rastiya şer û siyaseta heyî dûr bixîne, di nava qirîzên civakî de ku bi xwe saz kiriye bigevizîne. Rêjeya sêdarekirina jinan, kuştin û xwe kuştina jinan her diçe zêde dibe. Çiqas lêgerînên jinan bi hêztir dibe, ewqas êrişên mêrsalarî li ser jinan zêdetir dibe. Asta kuştina jinan a herî bilind a yekê di nava malbatê de ye, a diduyê di nava kar de ye, ya sêyê di medreseyan de ye. Di nav qirîzên civakî de herî zêde jî jin dibin armanc. Jinên ku tên sêdarekirin herî zêde qûrbaniyên zewacên di temenê biçûk de ne. Jin di temenekî biçûk de tên zewicandin, piştre ev jin li hember êrişên mêr, tecawiza mêr têdikoşin, xwe diparêzin û ji ber vê aliyê zagonên rejîmê ve bi darvekirinê tên cezakirin. Ez dikarim bêjim ew polîtîkayên ku rejîmê di şexsê jinê de dixwest li ser civakê bisepîne têk diçe. Çiqas zextek giran jî li ser jinan hebe, jinan biryara têkoşînê da ye û bi vê têkoşînê li dijî rejîmê radiwestin.

Şoreşa Jin Jiyan Azadî bû hêz û îradeya civakê

Eger jin teslîmî polîtîkayên rejîmê bûbûna îro ti hêza civakê nemabû, civakekî mirî û bê refleks wê xizmeta desthilatiya rejîmê kiriba. Hêza jinan potansiyêla civakê zindî dihêle, civakê hişyar dike. Di rastiyê de şoreşa "Jin Jiyan Azadî" carekî din refleksa civakê, îrade û hêza guhertin û veguhertinê ya civakê nîşan da. Jin û civak carekî din bi hêza xwe hesiyan ku ne dewlet, lê hêza diyarker civak bi xwe ye. Yek jî mijara esasî ku ji bo dewletê çeka serkotkirinê ye û ji bo jinan jî mijara têkoşînê ye mijara hîcaba bi zorê ye ku van rojan derbarê wê de di nava rayederên dewletê de rojevek sereke çêbûye. Hem nixamtina serî hem jî ya bedena jinan bi feraseta mêr-dewlet a Îranê mijarekî birdoziye ji bo wan. Ji ber ku ji destpêkê ve bi girtin û nixamtina serî û laşê jinê xwestin ku mejî û ramanên jinan dorpêç bikin. Jinan çiqas bedel jî dan, ji têkoşînê gav paş de ne avêtin.

Hêza rejîmê ya guhertinê tine ye

Bi şewitandin û kezî jêkirinê jinan di pêvajoya"Jin Jiyan Azadî" de hêrs û kîna xwe ya li dijî rejîmê nîşan dan. Rejîmê hejandineke mezin jiya. Lê niha ku rejîm di nava dorpêçekî ji derve û hundir de ye, dixwaze mijara hîcabê normal bike. Her weke ke ku tenê pirsgirêka jinan hîcabe û ew jî dikare were guhertin. Ev tenê rûyekî derewîne, hemû ji ber tirsa rûxandina rejîmê ye, ji ber ku rejîm tenê dikare bi destê hêzên hundir were guhertin. Dixwazin refleksê jin û civakê normal bikin. Ya rastî jinan bi despêkirina şoreşa "Jin Jiyan Azadî" re ev taboyên rejîmê hemû şikandin. Eger îro jinên hunermend di sînemayan de, di qada sporê de, di cîhên kar de bi wêrekî hîcaba ku bûye sembola zayendperestiya rejîmê davêjin û dişewitînin, ev derencama şoreşa ku jin û ciwanan jê re pêşengî kirî ye. Êdî jin û gel ne di bendewariyê de ne ku rejîm guhertinan çêke. Jin û gel bi vê bawerin ku tenê bi têkoşîna xwe dikarin guhertinan çêkin. Êdî rejîm ne di wê rewşê de ye ku ti guhertinan çêke. Di destê rejîmê de tenê serkottepisandin û sêdare ma ye. Hîn jî wisa difikire ku bi vî şêwazî dikare xwe rizgar bike. Ewqas rejîmekî despot û paşverû ye.

Dijberiya jinan ya rejîmê birdozî ye. Zagon û pergala heyî hemû li dijî jinê ye. Jixwe hîcab mafekî seretayî ye ku pêwiste di destê jinê bi xwe de be. Heta pergala Vêlayetê Feqî li ser kar be, heta rejîma heyî bi vê hişmendiyê li ser kar be ne ji bo civakê, ne jî bo jinan ti guhertin pêk nayên. Şerî'et mêr e, zagon mêr e, pergal hemû mêr e; jiyanekî bi giştî di bin desthilata eqlê mêrê serdest de ferz dikin. Ji bo wê gelên ku li ser erdnîgariya Îranê dijîn, tinê bi hişmendiya jinê, bi îrade û wêrekiya jinê dikarin rizgar bibin. Rizgariya civakê hemûyê tinê bi rizgariya jinê pêkan e. Serketina şoreşa gelan di Îranê de bi karaktera şoreşa jinê pêkan e. Rejîma heyî bi çi şêwazî dibe bila bibee wê wisa nemîn û jixwe nikare bimîne jî. Di vî warî de guhertinên mezin li pêşiya jinan û gelan e. Qismekî mezin xwe ji bo van guhertinan jî amade dike, ez dikarim bêjim pêşerojekî dîrokî li pêşiya gelên Îranê ye. Di vir de dixwazim gotina dîrokî ya Rêber Apo ya dibêje "şoreşa Kurdistanê bi karaktera şoreşa jinê pêkan e" ku salên 90'î gotibû bi bîr bixim. Îro Kurdistan bi vê heqîqetê dijî. Îranekî demokratîk û azad jî tenê bi şoreşa jinan pêkan e. Carekî din zindîkirina şoreşa "Jin Jiyan Azadî" dikare îranê ji hegemonya derve û Rejîma totalîter a mirovkuj rizgar bike.

*Hevseroka PJAK'ê

◆ Bi şoreşa "Jin Jiyan Azadî" re gelên Îranê ketin qonaxekî nû ya têkoşînê ku ev qonax êdî ji bo gelan jê neveger e. Dema serhilana gelan bi pêşengiya jinan vegeriya şoreşekî civakî, siyasî û hişmendî êdî serdemekî nû ji bo gelan destpê kir.

Hevgirtina jinan, avakirina mafî û demokrasiyê

Ev hikûmet di asta yekem de êrîşa xwe li ser jinan kir. Armanca wan ew bû ku li ku derê komkujiyê pêkbînin, li wir li ser jinan zextek mezin avakirin bû, heta niha li tevahî Sûriyê jin tên revandin, bêdengkirin, pêçandin, nikarin qebûl bikin ku jin dikare civakê bi zanebûna xwe birêve bibe, ji jinê zane û xwedî îrade ditirsin û li ser wan xeteriyan didin avakirin.

Encam û perspektîv

Ew konferans bi encam û perspektîvên jinan bi awayek serkeftî hat lidarxistin li ser bingehên wiha:

1. Lidarxistina kongreya jinan a hevpar ku bibe vedengek komî ji bo tevahî jinên Sûriyê ji hemû pêkhate, bi armanca nêrîneke hevpar di derbarê pêşeroja Sûriyê de û vesazkirina rêgezên destûrî ji bo teqezkirina wekhevîyê û bidestxistina mafê jin tevî parastin û pêşxistina destkeftiyên ku di şoreşê de jinan bidestxistine.

2. Bilindkirina têkoşîna ji bo avakirina Sûriyeke pirrengî, ne navendî, demokratîk, li ser bingeha azadî û dadmendiya civakî herwiha misogeriya wekhevîyê di navbera hemû netew û baweriyan de.

3. Daxwazkirina sererastkirina îlana destûrî ya demî ji bo misogerkirina mafên jinan û azadiya bingehîn û tevlîbûna demokratîk.

4. Daxwazkirina ku rêjeya jin di rêveberiyê de ne kêmtirî ji %50 be di hilbijartin û astên rêveberiyê de ji bo rêgeza hevpariya rast di biryardayînê de teqez bibe.

5. Ku hemû destkeftiyên jin di Bakur û Rojhilatê Sûriyê de bidestxistinê, dibe destkeftiyek netewî ya tevahî jinan û xebat ji bo giştîkirina wê ji bo bibe mîrasa tevahî jinên Sûriyê.

6. Birêxistina hemleya berfireh a jinan di hundir û derveyî Sûriyê de ji bo avakirina Sûriyeke demokratîk, nenavenperestî, pirrengî li ser bingeha azadî û edaleta civakî.

7. Tevlîbûna jinan di pêşxistina baweriya civakê de û aşîtiya gelan de ji bo pêkanîna aşîtiyê û dijderketina axaftinên tundî û nefretê.

8. Daxwazkirina amûrên parastina cewherî ji bo jinan bi rêya perwerdê û însiyatîvên civakî li hember hemû cûreyên tundiyê.

9. Rola jin di dadmendiya veguhêz de: misogeriya tevlîbûna wê di dîtina rastiyê de, lêpirsînê, bedeldayîn û li hevhatina netewî de ji bo rê li bergirtina dubarekirina kiryaran û avakirina edaleta civakî.

10. Misogerkirina girîngiya vegera bi ewleya koçberan li herêmên Efrîn, Serîkaniyê û Girêspî li bajarên xwe tevî misogerkirina mafên wan û ewlehiya wan.

11. Piştgiriya Hêja Parastina jin tevî misogerkirina rola wan ya parastinê weke stûneke bingehîn di parastina jin û civakê de her wiha piştgirî ji bo keda wan di tevlîbûna siyasî û civakî de ji ber ku ev hêz nimûneyeke zindî ya xurtkirina jin li hember şer û tundiyê ye.

Bi van encam û perspektîvan konferansê da diyarkirin ku jinên Sûriyeya li ser heqîqeta xwedîkirina pêşeroja herêmê pêk tê her wiha teqezkirin ku bihevgirtina jinan ya ku hemû nasnameyên sînordar derbas dike ew dibe rêyek ber bi Sûriyeyek demokratîk, nenavendperstî, pirrengî, azad û dadwerî.

● Elîf Hemo

Di 20 ê îlona 2025'an de Konferansa jinan di bin slogana 'hevgirtina jinan, avakirina bingehê mafî û demokrasiyê, di Sûriyeyeke ne navendperestî, yekgirtî de' li bajarê Hesekê bi tevlîbûna 600 jin ji hemû pêkhate û çandan hat lidarxistin. Bi amadekariya Kongreya Star û Kombûna jin a Zenûbiya, bi tevlîbûna jinan ji hemû ol û baweriyên cûda, ji hemû pêkhate û gelan hem bi tevlîbûna fizîkî hem jî bi rêya zoomê.

Ev konferans cûrbecûrbûna jinên Sûriyeyê bi tevahî hembêz kir, yên Ereb, Kurd, Ermen hêza jinan di yekgirtina wan de ye, tevî ku dengên jinan dibe ahenga yekbûna wan li ser bingeha drûşmeya ku konferans li ser wê hatiye lidarxistin. Ji bo vê jî ev kombûn bû qadek nîqaşên komî û guftûgoyên yekgirtî ji bo nexşeya Sûriyeyeke nû, jin tê de pêşeng û xwedî roleke bingehîn a birêvebirinê be ji bo vê yekê ev gaveke dîrokî nîşan dide diyar dike ku bi sedsalan jin rastî paşguhkirinê hatiye lê niha dikare êşa xwe veguherîneke bêhempa.

Ji bo avakirina civakek demokratîk

Dikarin bibin enerjiyeke mezin ji bo vesazkirina pêşerojek li ser bingehê azadî, dadwerî û wekheviyê, jinan di meşa şoreşê de têkoşînek mezin dan lê belê hê jî rastî kiriyarên xeternak tên, gelek jin şehîd bûn û gelek ji wan rastî destavîtinê hatin û rewşa gelek ji wan heya roja îro ne diyar e.

Ev alozî û doz ne tenê bi jinên Sûrî ve girêdayî ye lê doza hemû jinên herêmê û cîhanê ye, nîqaşên ku hatine kirin li ser pirsgirêkên jin di hemû qadan de bûn, misogeriya rola jin di şer û terorê de hatin kirin bi rêya xurtkirina zanebûna jinan û birêxtinkirina wan a komî li ser bingehê xweparastina cewherî û cûrbecûrbûna netewî, olî ya ku dibe dewlemendiya netewî ji bo avakirina civakek demokratîk û hevgirtî.

Her wiha li ser girîngiya yekgirtina jinan û vesazkirina nêrîneke hevbeş rola jinan misoger dike di hemû qadan de û tevlîbûna wê ya berhemdar di projeyên siyasî û destûrî ya pêşerojê de hatin nîqaşkirin. Konferans di pêvajoyek dîrokî de hatiye lidarxistin, di pêşketinên dawî ya di asta Sûriyê de qewimî ye û di Rojhilata Navîn de hem girîngin, hem jî xeteriyê dide avakirin ji ber di asta hikûmeta Sûriyê de piştî peymana 10'ê Adarê de tu gavên ji bo pêşketinan nehatiye avakirin, ger ev hikûmet guhertinê ava neke û bi heman hişmendiyê ya Baasê bimeşîne wê demê nikare vî welatî birêve bibe, ger bi hişmendiya nijadperestiyê û olperestiyê berdewam bike, wê demê temenê xwe kurt dike.

Piştî hilweşandina hikumetê

Ji ber ku di Sûriyê de hevgirtin û rengbûna civakê li pêş e, her wiha civakek vekirî ye ne paşverû ye û bi salên dirêj di civakeke hevpar de jiyane û niha ji nişkêve navendîbûna hikûmetê derdikeve holê, ev rewş ji bo Sûriyê xeternake.

Piştî hilweşandina hikûmeta Baas û hatina hikûmeta veguhêz êdî rewş xirabtir dike ji ber îradeya civakê nas nake her wiha cihê jin di nav tu qadê de tune û dengê gel diçewsîne, li ser bingeha qirkirinê xwe ava dike. Weke mînak bûyerên ku li Beravê qewîmîne û komkujiyên ku hatine pêkanîn mirov nikare bêje ku agahîya wan jê tunebû an jî destê wan ne tê de bû. Lê belê HTŞ ji wan re rê vekir li ser navê ku bermahiyên rejîmêne an jî alîgirê hikûmeta Baasê ne, bi vê yekê re gelek kes hatin kuştin, êrîşî nirxên civakê kirin û nirxên olî weke gelê Elewî dan ber kuştinê di serî de li ser jinan kiriyar pêkanîn.

Polîkayên li ser gel tên meşandin

Her wiha li Siwêda jî rewşên bi aloz dan pêş, ji revandin, kuştin, îxaneta rûsipiyan, mal wêranî û talankirina şûnwarên wan, nebesiya wan ya li Beravê têr nekir û hê jî birîna gel vekirî mabû berê xwe dan gelê Durzî ji bo vî gelî, baweriya wan, çanda bi salan ya civakê xistin xetereyê û xwestin wan bixin bin serweriya xwe. Heman polîtîka li ser herdu gelan dan meşandin ji ber ku nasname û sembola wan ya bingehîn jin e, xwestin heyfa xwe ji civakê bi qirkirinê bigirin dest bi komkujî û heqaretê kirin, civakê xistin rewşek gelek aloz.

Ji ber vê yekê jî berxwedan û sekna jina cihê şanaziyê ye ji ber bû sembola berxwedaniyê, gel bi tekoşîna xwe li hember sîstema HTŞ ê ya hovane xwebirêxistin kirin û li berxwe dan.

Zanistiya jinê civakê birêve dibe

Ev hikûmet di asta yekem de êrîşa xwe li ser jinan kir. Armanca wan ew bû ku li ku derê komkujiyê pêkbînin, li wir li ser jinan zextek mezin avakirin bû, heta niha li tevahî Sûriyê jin tên revandin, bêdengkirin, pêçandin, nikarin qebûl bikin ku jin dikare civakê bi zanebûna xwe birêve bibe, ji jinê zane û xwedî îrade ditirsin û li ser wan xeteriyan didin avakirin.

Ji ber dengê wê li hember kiryarên wan û bêmirovatîya li hember jin û civakê pêk tînin e. Rewşa ku niha diqewime û em tê de dijîn, hikûmetek cîhadîst biqirkirina çanda civakan, talankirin û wêrankirina şûnwaran û xwezayê re û xwînmijandina civakan re tê birêve birin ango van kiriyaran pêk tînin, hişmendiyeke wisa wê têkçûna wê misoger bibe, ji ber ev civak xwediyê çanda civakî ya dewlemend e. Ev rewş di heman demê de ji bo Bakur û Rojhilatê Sûriyê jî derbasdar e ku gelek hewildan hene bi taybet bi rêya şaneyan, dixwazin heman tiştê li ser gelê Durzî û Elewî pêkaniye li ser gelê Bakur û Rojhilata Sûriyê jî pêk bîne. Ji bo ev rewş nebe li ser esasê parastina nirxên jin û civakê hevpariya 10 Adarê pêş ket, lê belê heta niha tu gav ne hatiye avêtin, ji bo aramiya herêmê berovajî wê yekê daxwaz dike, talan dike ku ji ber xwe li ser hişmendiya şer û qirkirinê ava kiriye bi hemû awayan dixweze civakê hilweşîne û tu aramiyê ava neke.

Dîmenekî balkêş

Dixwaze bi van rêbazan xwe biparêze, erk û armanca olperestî, nîjadperestiya xwe mayînde bike, lê ev yek carekê nayê qebûl kirin. Konferansa jin li ser vê bingehê avabû; ji bo bibe bersivek ji hemû pirsgirêkên di Sûriyê de pêk tê, ji bo wê divê jin dengê xwe bilind bikin bi drûşmeya 'Hevgirtina Jinan Avakirina Bingeha Mafî û Demokrasiyê, di Sûriyeke nenavendperestî, Yekgirtî de. Ev konferans pêk hat ku tê de nîqaşên li dijderketina van kiriyarê li hember jin û civakê pêk tên û nepejirandin a siyaseta hikûmeta navendî dixwazin, demokratî, pirrengî, îradeya jinan nas bike û li her cihî mafên wê hebe, di beşdarbûna siyasî, leşkerî û di hemû qadan de bibe xwedî hêz û îrade.

Di Konferansê de hestek û kelecanek cûda hebû, weke dîmeneke balkêş ew bû ku bi stran û rengên çandî dest pê kir. Stranên jiyanê û yekîtiya jinan di heman demê de xîtabî rih û hestên jinan dikir. Ji bo dengê jinan bilind bibe bi armanca azadiya jinan, yekgirtina jinan û felsefeya Jin, Jiyan, Azadî, di vê konferansê de li pêş bû.

Pirsgirêkên demokratîkbûnê û qirkirina jinê

• Koordînasyona PAJK

Yekdestîkirina xebatên bingehîn ên aboriyê, bi bihaya(fiyet) tiştan lîstin, yekdestiya fînans kapîtal û artêşa dêwasa a bêkaran krîza aboriyê kûrtir dikin. Her çiqas kapîtalîzm pêşde diçe, sermaye jî di destê hin kes û cihan de qat bi qat zêde dibe. Li gel vê yekê xizantî jî girseyî dibe, rêjeyên birçîbûn û bêkariyê zêde dibe. Malhebûna 42 kesên herî dewlemend ê dinyayê teqabulî 50% ya nifûsa dinyayê ango teqabulî 3,6 mîlyar mirov e. Dahatê 10 welatên herî dewlemend jî tam 77 qatê dahatê 10 welatên herî xizan in. Rûyê jinê ya xizantiyê jî bi têgihên ku ji salên 70yî heta roja me îro ketiye lîteratûrê wekî, 'xizana xizanan, jin', 'jinbûna xizaniyê' tê pênasekirin. Bi giştî hêza kar a dinyayê ji 2/3 ya jinan e, jin li gorî saetên kar ên rojane ji mêran 25% zêdetir kar dikin û nîvê gidaya dinyayê hildiberînin lê dahata wan li gorî dahata dinyayê 10% e. 70% xizanên dinyayê jin in.

Li dinyayê 876 mîlyon mirov xwendin û nivîsandinê nizanin û ji wan 2/3 jin in. Derfetên jinan di karekî ku dahateke zêde qezenc bikin de bişûxilin kêmtir e. Li gel neçûyîna dibistanê, xwedîkirina zarok û malbat, sînordarkeriya rolên civakî, qadên ku ji bo karkirina jinan tên tercîhkirin jî di vê karakterê de ye. Di herêmên ku debar bi çandînî û cotkarî tê kirin de hilberan ji 60-70% bi destê jinan ve tê kirin lê ji 10% kêmtir erdê çandinê aîdî jinê ye. Di sektora çandinê ya Tirkiye de jî, heman tablo li ber çav e. Ji 90% jinên karkerên ku di sektora çandinê ya ku qismekî mezin xwe dispêre keda jinê de kar dikin bi awayekî bêewle û bêsîgorta kar dikin. Jinên ji Kurdistanê tên û li zêviyan kar dikin bi cihêkarî, tundî û tacîzê re rû bi rû dimînin. Jin di qaseyên traktoran de di encama qezayên trafîkê de dimirin ku Rêbertiya me vê bûyerê bi hêrs û heyfeke mezin tîne ser ziman. Ev jî asta kedxwariya keda jinan datîne holê.

Îstîsmara kedê

Di hedefa şêweyên nû yên mêtingeriyê de welatên sêyemîn ên dinyayê û keda jinê heye. Derdikeve holê ku ji bêşeke mezin ê qadên jinan ê karkirinê dahata wan kêm e û bêewle tên karkirin. Li welatên Esyayê nîşaneyên derheqê jiyana kar a jinan de vê tabloyê dide xuyakirin. Di Rapora Cudahiya Zayend a Kûrewî de di Çîna ku ev deh salên dawî her bi paş dikeve de rêjeya tevlîbûna kar a jinan ji 69% e lê ji pozisyonên wekî qidemdar û rêvebir tenê 17% dibe para jinan. Ji 52% karkerên teknîkî û pîşeyî jin in lê dema karkerên biwesf tên xwestin piranî li ser îlana kar de "tenê mêr" an jî "mêr tên tercîhkirin" tên nivîsandin. Li Hîndîstanê tevî ku heman karî dikin jin ji dahata mêran bi qasî 65%ê wê dikarin pere werbigrin. Ji bo jin rolên xwe yên kevneşop berdewam bikin di bin navê karkirina esnek de ji wan re kar tên dayîn. Wekî berdewamiya karên malê di karên wekî xizmetkarî, paqijîvanî, destkarî, atolyeyên dirûtinê, lênêrîna zarok û nexweşan, di qada sektora kêf û zewq û qada bazirganiyê de wekî amûra reklam û bazartiyê tên şixûlandin. Ev hemû şêweyên nû yên îstîsmara kedê ye. Sektora konfeksiyonê her sal li Bengladeş, Hîndîstan, Pakîstan, Vîetnam, Koreya Başûr, Misir, Urdin, Mexrîb û Tirkiye bi mîlyonan dolar qezenc bi dest dixe lê karkerên ku bêhtirîn wan jin in di nav şert û mercên der-mirovahiyê de kar dikin. Saetên dirêj ên kar, cihên kar ên netendurist û nepaqij, zêdebûna rêjeya tacîz û tecawiz, bêsîgorta û erzan şixulandin tenduristiya ruhî û fizîkî ya jinan bi awayekî neyînî bandor dike. Li gorî hejmarên fermî, li Tirkiye di vê sektorê de nêzî 2 mîlyon mirov kar dikin û ji nivî zêdetir jin in. Piraniyê wan jî jinên pir ciwan û yên ji Kurdistanê koç kirî ne. Ev qad ji bo asîmîlasyon û xirabûnê wekî qadekî şerê taybet tê nirxandin. Jinên penaber ên ji Sûriye hatine jî neçar dimînin ku di şertên hîn xirab de û bi pereyekî kêmtir kar bikin. Li gorî Rapora 2018 ya Îndeksa Cudahiya Zayenda Civakî ya Kûrewî ku ferqa mezin a di navbera dahata jin û mêran de dideyne holê nîşan dide ku ji bo jin û mêr di qada aborî de wekhev bibin 202 sal pêwîst dike. Ev rapor û dane piranî tenê qismekî biçûk a rastiyê îfade dikin, rêjeyên rast kendalên mezintir nîşanî me dike. Li dewsa aboriya ku bêhtirîn jin tê de debara xwe dikin, pergala aboriya ku xwe dispêre bezar, nirxa guhertinê û sektora fînansê heye. Ji vê jî jin zerara herî mêzin dibînin.

Qirkirina Jinê; 'keybanûya metayan'

Hemû qadên ku pergal tê de krîzan ava kiriye dibe sedema qirkirina jinê jî. Têkiliyên jin û mêr ên ku li ser bingeha hegemonîk hatine avakirin jî veguherîne şerekî li dijî jinan. Hemû têkiliyên desthilatdarî, milîtarîzm û neteweperestî çavkaniya xwe ji serdestiya zilam digrin. Lewma, ev pirsgirêk li ser jinê bêhtir tê kûrkirin.

Pergala kedxwar a kapîtalîst a ku xwe bi pergalên zordest ên mêrsalarî ve digre û wan kûr dike bi rêbaz û amûrên hîn ziravtir û cur bi cur jinê kiriye 'keybanûya metayan'. Wekî ku kapîtalîzm pergalên zordest ên kevneşop yên li ser jinê ji holê rakiriye û jinê azad kiriye tê gotin. Lê li pişt vê gotinê metakirin heye û divê şêweyên vê metakirinê derkevin holê. Ji têkoşîna mafê dengdanê heta ji karê wekhev re mûçeyên wekhev, hevberdan, mafên hiqûqî yên wekî welayeta mîrate û zarokan gelek destkeftin bi têkoşîn û berdêlên bidijwarî yên jinan hatine bidestxistin.

Lê kapîtalîzm têkoşîna jinan a bûyîna takekes, azadiya aborî û têkoşîna li dijî kevneşopiyên ku bedena jinê kontrol dike di bazarkirina enerjî û bedena jinê de sûîstîmal kiriye. Ji ber ku pêvajoyên metakirina xweza, ked û mirovan her tim bi rêbazên tundiyê pêk tê, metakirina jinan jî bi rêbazên tundiyê çêdibe.

Amûrên metakirina terzê nû

Li gel rêbazên tundiya fizikî û ekonomîk şêweyên nû yên tundiyê yên wekî îndustriya çand û medya jî derketine holê. Bi rêka reklam, rêzefîlm, fîlmên ku jinan tîne asta ku ji bedenên xwe aciz bibin, tundiyeke giran a psîkolojîk li ser jinê tê kirin. Bi standardên xweşikiyê ya kapîtalîst rengên çermê jinan, şiklê çavên wan, kîlo, temen, bejn, por, şiklê bêvilê wan, her tiştekî wan biproblem îlan dikin. Li welatên Asyayê ewqas operasyonên estetîkê tên kirin ku kêm maye şiklê çav û arzeniya wan a ku taybetmendiya nijadiyê ye tune bikin. Li Rojhilata Navîn di rêjeya estetîka bêvil de teqîn çêdibin. Di bin navê bandora pîrbûnê ji holê rakirinê de mûdaxeleyên ku zerar didin bedenê, bi tebîetên mirovan diguherînin her diçe zêdetir dibin. Û ne tenê kesên ku dahata wan zêde ye, kesên di asta navîn de an jî kêmtir dahat qezenc dikin jî kredî dikşînin, deyn distînin an jî ji tiştên din kêm dikin û ji bedena xwe re pere dirazinînin. Jin ji bo van tên teşwîqkirin. Bilindbûna sektorên pornografî, mode, kozmetîk, operasyonên estetîkê wekî qadekî dîtir a tundiya li ser jinê hem mezintirîn bi pergalê didin qezenckirin hem jî dibin amûrên metakirina terzê nû û rêbazên qirkirina jinê. Di 2018 de ji bo xweşikiyê operasyonên estetîkê yên hatine kirin wekî 10 mîlyar dolar pere hatiye hesabkirin û ev reqem her roj zêdetir dibe. Berhemên kozmetîk û xwenerînê yên ku jin bi derfetên xwe amade dikin êdî li dinyayê bûye sektoreke mezin û hem herî zêde jinan meta dike hem jî wan tîne rewşa mezêxer û mişteriyê. Ev qada ku berê wekî qadeke lûks dihat dîtin, bi rêka medyayê ve êdî bûye wekî pêdiviyekî. Sektora ku di 2018'an de li hemû dinyayê di hecima 460 mîlyar dolar de bû, tê hesapkirin ku bi sala 2020'an re bigihîje 675 mîlyar dolar. Berhem û daxwazên ji bo mêran zêde dibe lê mêzexerên esasî yên vê qadê jin in û ev sektor her sal li seranserê dinyayê ji 10% mezin dibe. Bi pêşveçûna înternetê re fihûş û pornografî jî her diçe belav dibe û li seranserê dinyayê qismekî mezin jin û zarok in lê bi giştî 42 mîlyon kes di vê sektorê de kar dikin, tên bikaranîn an jî neçar dimînin dişûxilin. Li giştî dinyayê para bezara sektora fihûşê ji 100 mîlyar dolarî zêdetir e. Ji îndûstriya pornografiyê her sal 12 mîlyar dolar tê bi destxistin. Îndûstriya pornografî ya înternetê salane 2,5 mîlyar dolar dahat bi dest dixe. Parêzvana mafê jinan a Îngîlîz Robîn Morgan dibêje, 'pornografî teorî ye, tecawiz pratîk e'. Ev tespîta wê bi awayekî aşkere nîşan dide ka ev sektor civakê çawa xira dikin û di qirkirina jinê de rolekî çawa dilîzin. Bi bandora pornografiyê re avahiya fikrî ya êrîşên li ser jinê û biçûkxistina jinê tê avakirin û her diçe di temenekî biçûk de ev fikrandin çêdibe û belav dibe.

Krîza malbat û têkiliya jin û mêr

Rêbazên din ên qirkirina jinê jî bi qedexeyên kûrtaj, zewaca di temenên biçûk de nesûc dîtin, zewaca bi pir jinan re rewakirin re tên berdewamkirin. Dewlet di bîst salên dawî de di polîtîkayên wiha de dibin şirîk. Ev jî kapîtalîzm çawa pêwîstî bi saziyên kevneşop û mêrsalarî dibîne nîşanî me dike. Mafê kûrtaja ku jin bi têkoşîneke dijwar bi dest xistin niha yek ji argûmanên polîtîk ên desthilatdarên rastgir in. Li dinyayê di 73 welatan de kûrtaj serbest e lê di 58 welatan de qedexe ye. Pirsgirêka bingehîn a qedexekirina kûrtajê kûrtajnekirina jinan nîne, pirsgirêka bingehîn jin di şert û mercên xirab de an jî xwe bixwe kûrtajan dikin û ev jî dihêle seqetî, mirin û nexweşî zêde bibin. Li gorî daxûyaniyên rêxistina tenduristî ya dinyayê di navbera salên 2010-2014 de ji her çar ducanîtiyan yek bi kûrtajê bidawî bûye. Li gorî raporeke di 2018'an de hatî weşandin, pêkanînên bi dawî anîna ducanîtiyê ji 45%ê wan wekî kûrtajên ne bi ewle tên hesibandin; her sal 7 mîlyon jin ji ber kûrtajên nebitendurist serî li nexweşxaneyan didin û ji wan zêdeyî 22 hezar jin jiyana xwe ji dest didin. Cihên ku herî zêde lê mirin çêdibin Afrîka, Asya, Amerîkaya Latîn e. Tê gotin ku her sal 12 mîlyon jin berî 18 salî tên zewicandin û ji 9/10 kesên di temenê biçûk de tên zewicandin jin in.

Qirkirina jinê ya ku di demên dawî de bêhtir xuya bûye jî qetilkirina jinan a ji hêla mêrên ku bi wan re di nav têkiliyê de ne ye. Ev rewş wekî krîza malbat û têkiliya jin û mêr a ku bîrdoziya serdestiya mêr şekil daye xuya dike û gihiştiye asta bîlançoya şerekî. Li gorî daneyên NY tenê di sala 2017an de hejmara jinên ku ji bo jiyana xwe biryar dane û ji hêla hevjîn, hezkirî, bira an jî kesek ji malbatê ve hatine kuştin nêzî 50 hezar in. Û ev hejmar tenê hejmara ku hatiye tomarkirin e. Sedema mirinên ku mîna bîlançoya şerekî ne encama têkiliyên jin û mêr ên di bin navê evîn, hezkirî û malbatê de ne. Mêrên ku jinan dikujin, tecawizî wan dikin, tundî li wan dikin bi hiqûqa dewletê tên parastin û ev jî îfadeyeke din a têkiliya di navbera serdestiya mêr û dewletan e. Di pêvajoya pandemiya coronayê de û rojane tundî, tacîz û tecawizan li dijî jinan her roj zêdetir dibe. Rêjeya tundiya ku jin di hûndirê malê de rû bi rû tên li gelek welatên dinyayê di navbera 25% û 40% de zêde bûye. Li gorî rapora komîsyona jin a NY ya ku di Nîsana 2020an de weşandiye li seranserê dinyayê 243 mîlyon jin ên di navbera temenê 15-49 de bi tundiya zayendî û fizîkî re rû bi rû mane.

Pirsgirêkên demokratîkbûnê hîn kûrtir bûye

Pirsgirêkên pergala kapîtalîst û di esas de krîzên şaristaniya serdestiya mêr a 5 hezar salî di sedsalên berê de wekî xizantiya ji ber kedxwariya kedê, wekî pirsgirêkên gelên dihatin bindestkirin û mêtingehkirin û pirsgirêkên demokratîkbûnê xwe didan der. Pirsgirêka azadiya jinê, pirsgirêkên ekolojîk jî wekî pirsgirêkên ku bi van pirsgirêkên esasî re bên çareserkirin dihatin dîtin. Lê bi serdema fînans kapîtalê re pirsgirêkên xizantî, çandî, olî, nasnameya etnîkî û pirsgirêkên demokratîkbûnê hîn kûrtir bûye û êdî em behsa krîza ekolojîk, qirkirina jinê û lûtkeya van behsa qirkirina civakê dikin. Krîza ekolojîk xwezaya yekem bi hilweşînan re rû bi rû dihêle ku careke din paş de zivirandin ne pêkan e.

Qirkirina jin û civakê jî berê xwe daye hilweşîna avahiya exlaqî û polîtîk ya ku xwezaya duyemîn pêkan dike. Rêber APO vê rewşê wekî rewşekî ji pirsgirêkên civakî girantir ango wekî qirkirina civakê pênase dike. Bi gotinên feylesofên serdemê tehrîba tevnên civakê di rastî de mirina 'mirov'e. Raberkirina wekî ku wê pêxîrtengiya pergalî kûr bibe û ew ê dawiya kapîtalîzmê bîne tê wateya nerast tehlîlkirina encamên qirkirina civakê ye. Lewma, avahiyên civakî yên ku modernîteya kapîtalîst xwe tê de kûr kirine qadên ku alternatîfên pergalê li wê derê derfetên xwe yên pêşveçûnê ji dest dane ne. Îhtîmala ku têkoşîna dij pergal û pergala alternatîf di qadên ku çanda kapîtalîst pir kêm zerar daye de pêş bikeve zêdetir e.

Belgeya Şoreşa Jinêya sedsala 21ê

"Koçberî birayê mirinê ye"

Jin, koçberî û hêza hevgirtinê

Koçberî ne tenê tevger e, ew di heman demê de neynikek e. Ew nîşanî me dide ka me çi winda kiriye û dibe ku emê çi ji nû ve kifş bikin. Ji bo gelek jinan, koçberî nayê wateya derketinê rêwitiyê, tê wateya windakirinê: windakirina mal, ziman, civak, carinan jî laşên xwe. Lê di navbera van têkçûnan de, qadên nû yên berxwedan, rûmet û hevgirtinê derdikevin holê.

● Münevver Azizoglu Bazan

Gotineke kevin a Kurdî dibêje: "Koçberî birayê mirinê ye". Em bi vê gotina kevin a kurdan dest bi axaftina xwe dikin. Ez bi du jinên ku bi salan in bi awayên cûda cûda koçberiyê jiyane û derbarê wê de xebitîne, li ser koçberiyê dikevim nav gotûbejê. Axaftina me di navbera pratîk, zanîn û ezmûna kesane de diherike. Herdu jinan jî li kampan û stargehan çîrokên bêhejmar bihîstine: çîrokên xemgîn, wêrek, bi nakok - çîrokên jinan, yên ciwanan, hemû kesên ku di navbera sînoran de dijîn û dîsa jî rêyên ji bo jiyanê dibînin.

Hevala min a yekem a hevpeyvînê Prof. Neşe Özgen e ku di xebatên xwe yên akademîk ên destpêkê li ser koçberî û polîtîkayên koçberiya kurdan li Kurdistanê û di navbera sînorên Kurdistanê kirine çar perçe de kiriye. Özgen li ser şopa lêgerîna bersîva pirsa "tiştê ku ciheke dike welat çi ye?" dest bi xebatên xwe dike. "Gelo sînor e, yekîtiya ji dil e, jiyanên me ye, tecrubeyên me ye, cih û warên kal û pîrên me ye, cihê ku em lê xwe xwedî dikin, ku der e welat?" Ev pirs qet dest jê bernade, heta roja îro rêberiya wê - di lêkolîn û koçberiyên wê yên curbecur de-dike. Hevala min a duyemîn civaknas e.

Serfî ji sala 2015'an vir ve, ku bandoreke mezin li ser nasnameya wê ya Kurdbûnê dikepiştî tevgera penaberan a mezin ji Sûriyê ber bi Ewropayê ve, di stargeh û kampên penaberan de demeke dirêj xebata dilxwazî dike. Ew guhdariya çîrokên mirovên ku neçar mane ku ji malên xwe bi hezaran kîlometreyan dûr dikevin dike; dikeve hewldanên piştgiriyê, hevgirtinê, gelek caran hêvîtî û bêhêvîtiyê bi wan re parve dike. Li gorî çavdêriyên wê salên 1990'an de, desteka ji bo koçberan di Ewropa û Almanya de pir xurt bû. Komên çep, jinên feminist û civakî bi hev re dixebitîn. Lê bi demê re eşkere bû ku çiqas dijwar e ku mirov wekî jinek di qadeke siyasî ya ku ji hêla mêran ve serdest e de xuya bimîne. Serfî dibîne ku têkoşîna li dijî sirgûnkirin û dûrxistinê di heman demê de şerê li dijî baviksalariyê ye.

Ez dipirsim "Gelo koçberî her gav trawma ye?" Belkî jî. Lê gelek jin ev rewş wek zimaneke nû ya berxwedanê fêm dikin. Koçberî ne tenê tevger e, ew di heman demê de neynikek e.

Ew nîşanî me dide ka me çi winda kiriye û dibe ku emê çi ji nû ve kifş bikin. Ji bo gelek jinan, koçberî nayê wateya derketinê rêwitiyê, tê wateya windakirinê: windakirina mal, ziman, civak, carinan jî laşên xwe. Lê di navbera van têkçûnan de, qadên nû yên berxwedan, rûmet û hevgirtinê derdikevin holê.

Bîranînên koç(b)erî û zordariyê

Di axaftina me de, Neşe Özgen balê dikişîne ku civaka kurd di bingeha xwe de jiyana koçeriyê baş nas dike û koçerî yek çandeke qedîm a kurdan e. Bi sedan salan koçerî wek şêwazek jiyanê bû, ne revînek. "Dema ku dewletê dest bi mudaxeleya bicihkirina û nîştecihbûna mirovan kir, koçerî azadiya xwe winda kir." Li gorî Özgen "ji wê demê û pê ve, her rêwîtiyek bû koçberî."

Ev ezmûna dîrokî mîna tayek nedîtî di gelek biyografiyên kurd, îranî û afganî û hemwelatiyên li ser ruyê erdê re derbas dibe. Koçberî kêm caran bi dilxwazî ye. Ew encama şer û pevçûnan, wêrankirina jîngehê, çewisandina siyasî pêk tê - an jî encama zordariya bêdeng û rojane ye ku mirovan, taybetî jî jinan ji axa wan, laşên wan, jiyana wan dûr û dîl dixîne.

Di gotina Kurdî de, koçberî dibe birayê mirinê ji ber ku ew ne tenê mirina fîzîkî lê di heman demê de mirina sembolîk jî nîşan dide: qutbûna ji dîroka xwe. Neşe Özgen gotina dapîra xwe dixe bîra xwe: "Du koçberî, yek şewatek e." Malbat û war tev de talan dibin. Di bingeha wê de her dem guhertina demografîk heye. Li gorî Özgen koçberî, sirgûnî û penaberî fenomenên sedsala 20'an in û girêdayî polîtîkayên dewletan têşe digirin. Niha ji ku dibe bila be, tevgera koçberî bi heman rengî ye: çi ji Afrîka, Asya an jî ji Rojhilata Navîn. Sedema vê yekê Özgen bi siyasetên dewletan û polîtîkayên wan ên girêdayî koçberiyê de dibîne.

Rexneyê Neşe Özgen bi taybetî li hemberî saziyên alîkariyê ye. Bêmirovîkirina koçberiyê ne tenê di kampan de, lê di zimanê alîkariyê de jî eşkere ye. Projeyên mirovî şûna berpirsiyariya siyasî digirin. Kamp tên vekirin - lê ew ne mirovî ne. Rêxistinên navneteweyî yên mezin xwe bi alîkariya mirovî/humanîter ve sînordar dikin. Bi vê yekê, ew pergala ku divê ew bi rastî rexne bikin, xurttir dikin.

Bedenên jinan wekî sînor

Ji sala 2000'an vir de koçberiyê rûyekî femînîn girtiye. Îro, hema hema nîvê hemû penaberan jin û zarok in. Mîtosa kevin a ku koçberiyê bi giranî wek ji mêrên ciwan û êrîşkar pêk tê dibîne, demek dirêj e betal buye. Êdi hemî endamên malbatê, komên bindest ji ber tunekirina qadên wan ên jiyanê bi giştî neçarî koçberiyê dibin. Ew kesên bi tena serê xwe ji bo sedemên aborî derdikevin ser riyan, tenê ji sedî 20 in. Û hemî koçberên din ji malbat, jin, zarok û ciwanan pêk tên. Li beramberî vê jin barê herî giran hildigirin - li ser rêyên revê, li kampan, li ser sînoran. Laşên wan dibin cihên kontrol û îstismarê: ji ewlehiyê bigire heta rêveberiyê - hemî mudaxelê jiyana wan dikin. Hevpeyvînerên min behsa çîrokên jinan dikin ku çawa bedenên wan ên bê ewle ji hêla mêran ve wekî amûrê danûstandinê tên dîtin. Kamp ji bo wan ji stargehek zêdetir wek navendeke baviksalar e; ku jin tê de ji amûrên xweparastinê bêpar in. Belavkirina pêdiviyan jî li gorî mantiqa mêran dimeşe û heta pêwistiyên jinan jî li mêran re tên dayîn. Bi vî awayî, laşê jinê careke din tê kontrol kirin - bi rêya gihîştina pêdiviyên jinan, xwarin û ewlehiyê. Ezmûnên bi vî awayî ne îstîsna ne. Ew beşek ji pergalekê ne ku koçberiyê wekî pirsgirêkek ewlehiyê dibîne. Serfî dibêje, "Jina di kampê de du caran asê maye - di nav tirsa wendakirina ewlehiya xwe û xweparastinê de." Di têgihîştina raya giştî de, mêr hîn jî wekî qurbaniyên rastîn ên koçberiyê têne dîtin - bêkar, bêmaf, ji kokê xwe veqetiyayî. Jin wekî hevalbendên wan, piştgirên wan xuya dikin. Lê di rastiyê de ew barekî ducar hildigirin: ew jî jîngeha xwe winda dikin, ew xema hemî malbatê dixwin, û ji wan tê xwestin ku her tim ji bo her azarî amade bin. Ser de li cihê ku xwe ji nû ve bi cîh dikin, nayên dîtin. Jina koçber ducarî tê koçberkirin - pêşî bi rêya windakirina welatê xwe, dû re jî bi rêya nedîtina/nenaskirina tecrubeyên xwe.

Û dîsa jî, tam di van cihan de ye ku jin dest bi piştgiriya hev dikin. Ji hewldana di jiyanê mayînê de formeke bêdeng a berxwedanê mezin dibe. Li kampan di hevdîtinên rojane de di bin şert û mercên nebaş de, jin pratîkên kolektîf pêş dixin ku pergal peyda nekiriye. Ev formên berxwedanê pir caran nayên dîtin ji ber ku ew wekî siyasî nayên hesibandin. Lê ew wisa ne.

Dema jinek ji jineke din re rave dike ka ew çawa pêvajoya penaberiya xwe fam dike, dema ku ew bi hev re serlêdanek tijî dikin, dema ku ew guh didin hev - wê demê civatek siyasî derdikeve holê. Li gorî çavdêriyên Özgen li kampan jinên Filistînî, Kurd û Hezarî di warê xwerêxistinkirinê de yên herî bihêz in. Ew dabînkirina avê birêve dibin, ew bi hev re li ser pêdiviyan biryar didin, ew perwerdehiya zarokan organîze dikin, ew alîkariya darayî saz dikin. Li gorî Özgen ev şiyan ji hêlekê de ji tecrubeyên wan ên rêxistinî tê - lê di bingehê de ji bêdewletîbûnê û ji zanîna ku mirov nikare baweriya xwe bi dewletê bîne. Tecrubeya bêdewletbûnê û pê bawerî neanîn dibe çavkaniyek ji bo xwe-hêzkirinê."

Hevgirtina ji pêwîstiyê

Hevpeyvînerên min bi xemgînî dibêjin ku di navbera kampan û komên femînîst ên herêmî de hema hema tu girêdanek îdeolojîk an siyasî tune ye. Kêm caran zimanekî hevpar diaxivin. Hevgirtin pir caran sembolîk dimîne - an jî tenê bi şêwirmendî û alîkariya demkî ve tê kirin. Lê hevgirtina rastîn pêvajoyek dirêj divê, siyasî ye û ne projeyek e. Ger ew bi danûstandinê ve sînordar bimîne ew dibe westandin.

Li gorî ku ew binxêz dikin însiyatîfên demkurt, projeyên demkî, an jî hevpeymaniyên ji bo kêliyekê têrê nakin. Ew têkiliyên ku bi demê re dom dikin, baweriyê ava dikin gengaz dibînin.

Hevgirtin, wekî ku di axaftina me de diyar dibe, ne ji bîrdoziyê, lê ji pêwîstiyê derdikeve. Hevgirtin nayê wê wateyê ku em ji hev hez dikin. Ew tê wê wateyê ku em hewceyê hev in. Li gorî hevpeyvînerên min hevgirtin tenê li cihê ku li ser bingeha beramberiyê be mimkun e. Ger ew yekalî bimîne ew vediguhere hiyerarşiyê. Têkiliya hevgirtina li kampan û di tevgerên dijînijadperestiyê de, em dibînin ku hevgirtin ji berpirsiyariyê, ji pêdiviya jiyanê derdikeve holê, ne ji nêzîkatiya romantîk. Ji ber vê yekê ew hem xurt e, lê di heman demê de jî nazik û şikestok e. Divê bi nêzîkatiyên mayînde, polîtîkayên ser esasa hevkariyê bê pêşxistin. Û gotina xwe bi baweriya xwe ya bi jinan bi dawî dikin: Têgihiştina me ya jinan a dem û cih cuda ye. Em dizanin mirov çawa li hêviya pijandina nan disekine, em dizanin birînek çawa hêdî hêdî baş dibe. Em hîn bi aramî û dûvdirêj difikirin. Em dizanin ji bo berxwedan û serkeftinê dem divê, em ne tenê ji bo îro, ji bo sibêrojê dixebitin.

Enerjiya gerdûnî ya xwedawendên hemdem

• Sara Stêrk

Hêza fikir û çalakiya jina azad di sedsala 21. de bûye bingeha pêşxistina şoreşa jinê li Kurdistanê û li tevahî dinyayê. Herî berbiçav çalakiya fedaî ya jineke beluc a ku navê "Zilan Kurt" li xwe kiriye li dijî arteşa dagirker a Pakistanê, belavkirina diruşma Jin Jiyan Azadî li dinyayê û tevlîbûna PAJK'ê ya sedan jinên enternasyonalîst ji her derên cihanê ye

Ez ji Akademiya şehîd Nûda dinivîsim. Van rojan me dersa rejîma heqîqetê dît û di vê çarçoveyê de me belgefilmeke li ser 'teoriya big bang (teqandina mezin)' temaşe kir. Ev belgefilm li ser kêliya herî nêz a piştî teqandinê ya ku bingeha pêşketina gerdûnê ya mîlyonan sal daye diyarkirin bal dikişand. Ev kêliya ya herî diyarker bû ji ber ku li ser esasiya dualîzma madde-antîmadde rê ber bi şikilgirtina gerdûnê, avakirina sîstema tavê û çêbûna zindiyan vêkir. Destpêka destaneke dema astronomîk îfade dike. Di vê destanê de gelek pevçûn, guhartin û paresan hatin jiyankirin.

Di gelek bawerî û felsefeyan de însan weke gerdûneke biçûk (mikrokosmîk) bi hiş tê pênasekirin. Gerdûn jî xwedî hişekî makrokosmomîk e (Geist). Nivîskarê destana gerdûnê gerdûn bi xwe ye. Xwe diafirîne û bi çêbûna zekaya însan re xwe eşkere dike. Zayîna gerdûnê big bang e. Di kêliya herî nêz piştî vê zayînê de, gerdûn şekilê xwe ya destpêkê digire û pêşketina xwe bi vî rengî diyar dike.

Lêgerîna azadiya jin û gerdûnê

Dema ku teqandina yekem a gerdûnê tê şîrovekirin, hertim çalakiya şehîd Zilan tê bîra min. Ew bi îradeya xwe destana xwe daye nivîsandin. Hêza afirandin û fikirandina jinê eşkere kir. Hişmendî û şekilgirtina jina azad a ku ber bi gerdûnîbûnê ve dimeşe derxist holê. Hem li gorî zanîstên heyî, hem li gorî gelek mîtolojî û pirtûkên pîroz, berî çêbûna gerdûnê tê gotin ku rewşeke kaos û pêxirtengî hebû. Em dikarin wiha bêjin ku gerdûn mudaxaleyeke wê bû û weke encama lêgerîneke hevsengî dikare were dîtin. Big bang şoreşeke astronomîk da destpêkirin. Weke ku heval Zilan li hemberî şer û pêxirtengiya ku ji milê hişmendiya zilamê desthilatdar ve hat avakirin rêyeke ji bo meşa azadiya jin û gelan vekir, di kaosa kosmîkê de big bang rê ji bo meşa azadî ya gerdûnê vekir.

"Zîlan fermandara min e"

Rêbertî girêdana di navbera lêgerîna azadiya jin û gerdûnê de wiha pênase dike; "Li gorî min gelekî kêm e ku azadî bi tenê weke lêgerîneke kûr a civaka mirov were hesibandin; Ez difikirim ku ji sedî sed aliyekî xwe yê bi gerdûnê re heye. Eger mirov dualîteya perçik-enerjiyê weke hîmê bingehîn ê gerdûnê bifikire, bêyî ku xwe paş ve bidim ez enerjiyê weke azadî destnişan dikim. (...) Bi ya min gelekî girîng e ku mirov di mijara azadiyê de egoîst û xweperest nebe û nekeve reduksiyoniya mirov. Ma kes dikare hilperîn û perpitîna heywanê di qefesê de ji bo azadiyê ji nedîtî ve bê? Li ber xwendina bilbil senfonî paşvemayî ye, ma vê rastiyê ji bilî azadiyê em dikarin bi kîjan têgînê rave bikin? Em hinekî din zêdetir pêşde biçin, ma bi tevahî deng û rengên gerdûnê azadiyê bi mirov nadin fikirandin? Koletiya herî kûr a pêşî û dawî ya civaka mirov jin e, ma hilperîn û perpitîna wê ji bilî gera li azadiyê em dikarin bi kîjan têgînê rave bikin?" Dema ku Rêbertî got "Zîlan fermandara min e" û "Zîlan xwe di mêjiyê dijmin de teqand", rola kêliya herî girîng a piştî çalakiya wê ya fedaî lîst. Di şexsa heval Zilan de bi vê nirxandinê heqîqeta hêza hiş û pêşengtiya jinê derxist holê. Heqîqeteke gerdûnî derxist holê û ji ber vê yekê heta roja me ya îro di nava mirovahiya azadîxwaz de bandoreke gerdûnî dike. Bi manedayîna çalakiya heval Zilan û îlankirina bîrdoziya azadiya jinê, Rêbertî zemîna hişmendî û şekilgirtina şoreşa jinê da avakirin. Hevaleke ku çend sal berê ji zindanê derket ji min re gotîbû ku lêhûrbûnek bi vî rengî pêşket; koka enerjiya jin û jiyanê ji ku derê tê?

"Xwedawenda azadiyê ya serdemê"

Gelo ji enerjiya teqandina mezin a big bang pêk tê? Li gorî anatomiya jinê, dema ku zarokeke keç ji dayik dibe, di malzaroka wê de hemû ovulên wê (ango hemû hêkên wê) hene. Ovul jî parçeya yekemîn a çêbûna zarokek e. Ev tê wate ku parçeya yekemîn a zarokekê di malzaroka dayîka wê de ye û di heman demê de di malzaroka dayîka dayîka wê de ye. Di vê parçeyê de şopên enerjî, his, hest, fikir û laşê dayik û dapîra vê zarokê heye. Eger em paresana xeta maddî-biyolojîk û manewî-civakî ya dayîk-keçê bigirin dest,

Em ê bikaribin bêjin ku zincîra wê xwe dispêre malzaroka destpêkê ya mirovahiyê ya ku ji xwe ji pêşketina xweza û gerdûnê pêk hat. Ango em bikaribin bêjin ku ji dualîzma parçe-enerjî destpêkê ya big bang pêk hat. Di baweriyên anîmîst de ji xwe hebûna gerdûn, xweza û jinê bi yekparî tê dîtin. Di civakê de weke hêzeke afirandinê hat dîtin û weke Dayika xwedawend hatiye pênasekirin. Mîna Tiamat, dayika her tiştî ye, dayika hemû zindiyan e, gerdûn ji xwe ye, civak ava dike.

Nêrbûn û mêbûn jî beşeke vê ye. Kur û hevalê xwedawendê ye. Pirrengiya gerdûna mîkrokosmîk îfade dike û hevjiyanê heye. Dema ku ev hevsengî tê xirakirin, têkoşîna azadiyê dest pê dike. Koka pirsgirêkên civakî, ekolojîk û lêgerîna şoreşê ji wir tê. Gelo însan di lêgerîna xwe ya jiyana azad de li heqîqet û eşqa jin-dayika azad a mîkrokosmîk û makrokosmîk digere?

Peyva "amargî" (azadî) ya sumerî bi wateya "vegerandina dayika xweza" wê jî piştrast dike. Sembola * ya ku dayika xwedawend a gerdunî îfade dike, di şekilê nivîsa vê peyva sumerî mîna stêrkekê de diyar e jî. Di vir de bi rastî zilamê desthilatdar "gerstêrkeke jirêderketî" ye ku jin û jiyanê dikuje. Bi pênasekirina îdeolojîk a ku xwe dispere pênasekirina "xwedawenda azadiyê ya serdemê", çalakiya şehîd Zilan û manedayîna wê ji milê Rêbertî ve bandorek mezin kir. Di rewşa kaos û pêxirtengiyê de bûye keliyeke esasî ya pêşxistina şerê gerîla û partiya jinê. Mîna keliyeke quantumîk a azadiyê bû.

Rihê fedaî û eşqa heqîqetê

Hêza fikir û çalakiya jina azad di sedsala 21. de bûye bingeha pêşxistina şoreşa jinê li Kurdistanê û li tevahî dinyayê. Herî berbiçav çalakiya fedaî ya jineke beluc a ku navê "Zilan Kurt" li xwe kiriye li dijî arteşa dagirker a Pakistanê, belavkirina diruşma Jin Jiyan Azadî li dinyayê û tevlîbûna PAJK'ê ya sedan jinên enternasyonalîst ji her derên cihanê ye. Her wiha bîrdoziya azadiya jinê û çalakiya şehîd Zilan çawa jinên pêşeng mîna Heval Sema, Heval Sara û Heval Rûken bandor kirin, hevalên xort mîna Heval Fikrî, Heval Tirêj, Heval Erdal û Heval Rojhat jî bandor kirin. Li ser esasiya felsefeya Rêbertî, rihê fedaî û eşqa heqîqetê ya xwedawenda serdemê hêzeke mezin a îrade, hevaltî, hezkirina cins, têkoşîna cins, guhartin û veguhartina zilam a ku xwe dispere hêzeke pêşxistina hevjiyana azad derxist holê. Çalakiya Heval Asya û Heval Rojger wê daye îspatkirin. Di vir de li dijî her cûrên dagirkirina welat û mêjiyê însan rola PAJK'ê û bandora kesayeta jinên şoreşger eşkere ye. Di belgefilma big bang de em dibînin çawa zanistvan li Swisre makînayeke gelekî mezin bi armanca fêmkirina teqandin û kêliya piştî wê çêkirin. Di rewşa siyasî ya vê serdemê de bala min li ser dagirkirina asîman û gerstêrkan kişand; gelo van lêkolînên zanistî ji bo fêmkirina gerdûnê û hebûna jiyanê yan ji bo kontrolkirina wê tê pêşxistin? Her diçe zilamê dagirker sînorên hêyî derbas dike. Weke ku dixwaze makînayeke malzaroka jin û çêkirina zarokan di laboratuara xwe de pêşbixîne, dixwaze gerdûn, xweza û civakê bi tamamî têxe bin kontrola xwe. Li ser bingeha miraza xweteqandina Heval Zilan di mêjiyê dijminên jin û jiyanê de, pêşxistina Jineolojî û rêxistina xweparastina jinên dinyayê dikare dîroka azadî ya gerdûnî bide nivîsandin û li ser esasiya paradigma nû ya Rêbertî dikare pêşiya hemû planên zilamên kujer ên serdema me bigire. Bi bîranîna lehenga fedaî şehîd Zilan û miraza hêza afirandin a xwedawenda 30'ê Hezîranê, soza me dikare ev be ku em meşa jin û gerdûna azad bigihînin serkeftinê.

Li ber xwendina bilbil senfonî paşvemayî ye, ma vê rastiyê ji bilî azadiyê em dikarin bi kîjan têgînê rave bikin?
Em hinekî din zêdetir pêşde biçin, ma bi tevahî deng û rengên gerdûnê azadiyê bi mirov nadin fikirandin?

Ulus-devlet bağlamında eko-kırım

● **Gülten Aydın**

Türkiye Cumhuriyetin kurucu ilkelerinin "tek dil, tek din, tek millet, tek devlet" anlayışı üzerine inşa etmiş, farklı etnik kimlikleri, inanç gruplarını ve kültürleri Türklük ve Sünni İslam çizgisinde homojenize etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, 1915'te Ermenilere yönelik Soykırım gerçekleştirilmiş, Rumlar ise baskılara maruz bırakılıp zorunlu göçe tabii tutulmuştur. Yeni kurulacak Cumhuriyet için en büyük tehlike olarak geriye Kürtler ve Aleviler kalıyordu. Ve 1920'lerden itibaren bilhassa Kürtlere yönelik planlanan soykırım politikaları devreye konulmaya başlanmıştır. Bu yazı, Türk ulus-devletin örgütlenmesinin doğa üzerindeki sömürgeci niteliğini ve bunun yarattığı tahribatı eko-kırım kavramı çerçevesinde ele almaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana devletin, Kürtlere ve Kürt coğrafyasına yönelik yok etme, yerinden etme, hafızasızlaştırma, demografik yapıyı bozma ve kimliksizleştirme politikaları dönemin şartlarına ve koşullarına uyarlanarak, sistematik bir biçimde devam etmiş ve devam etmektedir.

❖ Baraj-HES projeleri

Kürdistan'da baraj ve HES projeleri devletin kendi raporlarında dahi güvenlik barajları olarak tanımlanmaktadır. Bingöl, Şırnak, Hakkâri, Batman, Mardin, Diyarbakır ve Dersimde yapılan, yapımı süren ve yapılması planlanan barajlar, yerleşim alanlarını, tarihi yapıları, kültürü, endemik bitki türlerini ve ekosistemi yok ediyor, yerel ve bölgesel iklim değişikliklerine yol açıyor ve insanları göçe zorluyor. Ilısu Barajı sonucu 199 yerleşim yeri sular altında kaldı, neolitik dönemden bugüne kadar gelen tarihi ve kültürel varlıkları yok oldu, inançlar sular altında kaldı, yaklaşık yüz bin insan Ilısu Barajı'ndan dolayı yerinden edildi. Yaşam alanlarından koparılan insanlar metropollere göç etmek zorunda kalmış bu da yoksulluk, işsizlik veya ucuz işgücü gibi sosyo-ekonomik sonuçlara yol açmıştır.

Dersimde 1980'lerin başından itibaren dört baraj ve altı HES'in yapımı tamamlanarak, işletmeye açıldı: Mercan HES'i, Uzunçayır Barajı ve HES'i, Dinar HES'i, Tatar Barajı ve HES'i, Seyrantepe Barajı ve HES'i ile Pembelik Barajı ve HES'i. Bu projelerden bölge halkı ciddi şekilde etkilendi. Köyler, köylülerin yaşam alanları, kutsal mekanları, toplumsal hafızaya ait varlıklar baraj-HES suları altında kaldı. Yine bu projelerin çoğunun 37-38 Dersim Soykırımı'nın yaşandığı mekanlar yapılıyor olması toplumsal belleği, hafızayı imha etmeye yönelik bir politika olduğunu göstermektedir.

❖ Orman yangınları

Orman yangınları, çözüm sürecinin bitirilmesiyle 2015 yılı haziran ayından itibaren yeniden başlatıldı. Başta Dersim, Amed, Bingöl, Şırnak, Hakkâri olmak üzere tüm Kürdistan illerini kapsayacak şekilde tekrar devreye konulmuştur. Sistematik olarak çıkarılan yangınlar 1990'larda boşaltılan ve 2000'lerde tekrar dönüşlerin yaşandığı yerleşim alanlarını kapsamaktadır.

Halkın geçimini sağladığı hayvancılık faaliyetleri, bağ-bahçe ve tarım alanlarının da yangınlarda hedef alınmasıyla halk tekrar göçe zorlanıyor. Cudi, Gabar, Besta bölgesinde her yıl sistematik olarak orman yangınları çıkartılmaktadır. Orman yangınlarının çıkarıldığı bölgelerde var olan karakollar dışında yeni karakol ve kalekol yapımlarına hız verilmiştir. Bölge kapsamlı bir şekilde ormansızlaştırılarak biyoçeşitlilik yok ediliyor, mevcut habitat ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Bununla birlikte, Besta, Gabar ve Cûdî başta olmak üzere birçok dağlık bölgede asker gözetiminde korucular eliyle yıllardır ormanlar kesiliyor.

❖ Maden ocakları

Cudi dağı maden ocaklarıyla talan edilmiş durumda. Bir yandan maden Ocakları için ormanlar katledilirken, bir yandan da yine bu ocakların 'güvenliğini' sağlamak için karakollar-kalekollar inşa ediliyor. Yüze yakın karakol inşa edilmiş durumda. Hakkari'de de benzer şekilde çok sayıda – 100'ün üzerinde – maden şirketi bulunuyor ve bu şirketlerin çoğu faaliyet yürütüyor. Gelinen aşamada, Hakkari'nin tamamı maden sahası olarak işaretlenmiş durumda.

Madencilik faaliyetleri bölgenin ormanı, suyu, toprağını ve biyoçeşitliliğini yok etmekle birlikte, halkı geçim kaynaklarını da elinden almakta ve göçe zorlamaktadır

145 maden projesinin bulunduğu Dersim'de Munzur Dağları'nın tamamı maden sahası ilan edilirken, bölgede faaliyet yürüten maden şirketlerinin arkasında ise Kanadalı şirketlerin başı çektiği uluslararası sermaye yer almaktadır.

❖ Su: savaş silahı

Türkiye, barajları Suriye ve Irak devletlerine karşı baskı aracı olarak da kullanmaktır. Dicle ve Fırat nehirleri Suriye ve Irak için yaşam kaynağıdır. İçme suyu, tarım ve elektrik açısından büyük önem taşır. Türkiye'nin bu nehirler üzerinde bulunduğu müdahalelerle; suyun yönünü değiştirmek, suyu kesmek, önüne set koymak, baraj inşa etmek bu nehirleri Irak ve Suriye'ye karşı stratejik silahı olarak kullanmaktadır. Türk devletinin Fırat'ın suyunu keserek özellikle Kuzey-Doğu Suriye'de Kürtler ve diğer etnik kimliklerin yaşadığı bölgelerde halkın suya erişiminin engellemesi, askeri saldırıların yanı sıra suyun da sivil halka yönelik bir savaş silahı olarak kullanıldığını göstermektedir. Kürt halkının tarihi, kültürü, toplumsal yapısı doğayla kurduğu ilişki üzerinden şekillenir. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze çıkartılan orman yangınları, baraj-HES projeleri, maden-taş ocakları ile yapılmak istenen şey Kürdistan coğrafyasında, devlet hegemonyasını inşa edip tahkim etmek, demografik yapıyı dönüştürmek, nüfusu yerinden etmek, kalan nüfusu ve coğrafyayı devletin kontrolünde olmasını sağlamak, halkın geçim kaynağını, dilini, kültürünü, tarihini, kimliğini, toplumsal hafızasını yok etmek, Kürdistan coğrafyasını insansızlaştırmaktır.

❖ Çözüm: demokratik modernite ışığında ekolojik-toplum

Demokratik modernite, kapitalist modernitenin sömürücü, merkezileştirici ve doğayı metalaştırıcı yapısına karşı; komünal yaşam değerlerini, demokratik özyönetimi, kadın özgürlüğünü ve ekolojik bir toplumu esas alır. Ulus-devletin tekçi, inkârcı, cinsiyetçi, asimilasyoncu karakterine karşı; yerel halkların, toplulukların ve farklı kimliklerin, inançların demokratik öz örgütlülüğüyle şekillenen bir doğa-toplum ilişkisini inşa etmeyi hedefler. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın Demokratik Modernite paradigması, Kürdistan'da uygulanan devlet politikalarına karşı bütüncül bir çözüm ve direniş hattı sunar. Eko-kırım politikalarının karşısında; demokratik ulus, komünal ekonomi, doğaya uyumlu üretim ve kadın özgürlüğünü temel alan bu paradigma, yalnızca Kürt halkı için değil, tüm insanlık için yaşanabilir bir geleceğe dair perspektifi sunmaktadır. Barış ve Demokratik Toplum Manifestosun da Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın ifade ettiği üzere, kapitalist burjuva toplumu adlandırmasının gerçek toplumla bir ilgisi yoktur. Bu adlandırma, soyguncu talan rejiminin maskelenmesi için geliştirilmiştir. Kapitalizm toplum karşıtıdır ve onun bulaştığı hiçbir şey topluma hizmet etmez. Buna karşılık, toplum doğası gereği komünaldir. Komün temelli şekillenmiştir. Bu nedenle, komünalitede ısrar, insan olmakta ısrardır. Kapitalist ekonomi ve endüstriyalizm hem toplumu hem de fizik doğayı, aşırı kâr ve sömürü motivasyonuyla büyük bir yıkıma uğratmıştır. Bu, toplumsal kaos ve ekolojik kriz anlamına gelmektedir; özü budur. Doğaya yabancılaşan, doğayı yıkıma ve krize uğratan egemenlikçi zihniyet ve üretim biçimleri aşılmalıdır. Bunun yerine doğa ile yeniden bir sözleşme temelinde ve uyum içinde yaşamanın yolları bulunmalıdır. Üretim-tüketim kültürü, bu doğrultuda ekolojikleştirilmelidir. Çevreye duyarlı komünal üretimle endüstri kullanımı, bu amacın gerçekleşmesinde olmazsa olmaz gerekliliklerdir.

■ Doğaya yabancılaşan, doğayı yıkıma ve krize uğratan egemenlikçi zihniyet ve üretim biçimleri aşılmalıdır. Bunun yerine doğa ile yeniden bir sözleşme temelinde ve uyum içinde yaşamanın yolları bulunmalıdır. Üretim-tüketim kültürü, bu doğrultuda ekolojikleştirilmelidir.

Kürt kız kardeşlerimize: Mücadeleniz bizim aynamız ve gücümüzdür. İmparatorluklara, diktatörlüklere ve ataerkil zincirlere karşı duruşunuz, Beluç kadınlarının kalplerinde bir ateş yaktı.

Jin jiyan azadi ile Beluç kadınların direnişi

● **Meral Çiçek**

Beluçlar, toprakları Pakistan, İran ve Afganistan devletleri arasında bölünmüş kadim bir Aryen halkıdır. Kürtlerle Beluçların yolları, tarihin birçok aşamasında ortak direniş mücadelelerinde birleşmiş; bugünde Jin Jiyan Azadî formülünün ışığında buluşmaktalar. Öyle ki, geçen yılın Ağustos ayında Pakistan ordusuna karşı fedai eylemi gerçekleştiren 23 yaşındaki üniversite öğrencisi Mahal Beluç, kod isim olarak kendine 'Zîlan Kurd' ismini seçmişti.

Beluç halkının özgürlük mücadelesini ve özellikle de kadınların bu direnişte oynadıkları rolü, sürgünde yaşayan Beluç kadın aktivisti Dur Bibi ile konuştuk.

3 yıl önce Doğu Kürdistan ve İran'da Jin Jiyan Azadî ayaklanması başladığında Beluç halkı da, özellikle de kadınları, mücadelenin içinde güçlü yer aldı. O dönemde en fazla Beluciler rejim güçleri tarafından katledildi. Beluç özgürlük mücadelesinde kadınlar nasıl bir role sahip?

Belucistanlı kadınlar 2022'de Jin Jiyan Azadî ile birdenbire ortaya çıkmadılar. Siyasi uyanışları ve kamusal rolleri çok daha önce başlamıştı. 2009-2010'dan beri Belucistan'daki kadınlar siyasi hareketlerde ve insan hakları cephelerinde aktif olarak yer almaktadır. Mitingler, açlık grevleri ve zorla kaybedilmelere karşı kampanyalar düzenlediler; erkekler susturulurken ön saflarda yer aldılar. Karima Baloch -adı sonsuza dek yaşasın- engelleri aşmada ve Belucistanlı kadınlara direnişin sadece hakları değil, aynı zamanda görevleri olduğunu göstermede hayati bir rol oynadı. O, cesaretin sembolü haline geldi ve bütün bir nesil kadını öncülüğe ve toplumsal mücadeleye adım atmaya teşvik etti.

İran'daki Jin Jiyan Azadî ayaklanması, Beluç kadınlarına başka bir cesaret dili, kendi mücadelelerinin başka bir yankısı verdi. Bu ayaklanma, özellikle kadınların acımasız baskıya rağmen sokaklara döküldüğü Sistan ve Belucistan eyaletinde derin bir yankı uyandırdı. Ayaklanma, Beluç kadınlarının zaten bildiği bir şeyi doğruladı: Kadınların kurtuluşu ulusal kurtuluştan ayrılamaz.

Pakistan işgali altındaki Belucistan'daki koşullar, kadınların harekete geçmesini daha da dikkat çekici hale getiriyor. Gerçek bir internet erişimi yok; sadece bazı WiFi ve mobil ağlar ana şehirlerde kapsama alanı sağlarken, geniş kırsal alanlar internetten mahrum kalıyor. Birçok kadın, köylerinin dışında neler olup bittiğini bile bilmiyor; ancak 2009-2010'dan bugüne kadar harekete geçmeye, protestolar düzenlemeye, siyasi cepheye katılmaya ve hatta direnişin askeri saflarına girmeye devam ettiler.

Kadınların silaha sarılması hem sembolik hem de pratik bir anlam taşıyor. Beluç kadınlar için bu sadece kendini savunma değil; topraklarının kurtuluşunda eşit katılımcılar olduklarını ilan etmek anlamına geliyor. Burada da Kürt kadın hareketinden alınan ilham açıkça görülüyor. Kürt kadın savaşçıların imajı, Beluç kadınlara direnişin cinsiyetle sınırlı olmadığını gösterdi. Bugün Beluç kadınlar sokaklarda pankartlarla, dağlarda silahlarla duruyor, hem siyasi örgütlenmeyi hem de silahlı mücadeleyi sürdürüyor ve özgürlük hareketinde durdurulamaz bir güç olarak kendilerini görünür kılıyorlar

Son 3 yılda 4 Beluç kadın direniş savaşçısı fedai eylemler gerçekleştirdi. Bu tür eylemlerin toplum, özellikle kadınlar ve işgalci devletler üzerinde etkisi nedir?

Son üç yılda, fedai eylemlerde bulunan Beluç kadın direnişçilerin ortaya çıkışı, hem Beluç toplumunun iç dinamiklerinde hem de işgalci devletlerin stratejik hesaplamalarında derin bir değişime yol açmıştır. Bu eylemler sadece bireysel militanlık eylemleri değildir; çok katmanlı sembolik, sosyal ve politik öneme sahiptirler.

Belucistan toplumu için, kadınların fedai eylemlerine katılımı, köklü ataerkil normlara meydan okumakta ve direnişin kavramsal alanını genişletmektedir. Geleneksel olarak, Belucistan'daki kadınlar sosyal kurallar ve ev içi beklentilerle sınırlandırılmıştır, ancak bu eylemler radikal bir eylem biçimini yansıtmakta ve özgürlük mücadelesinin cinsiyet sınırlarını aştığını göstermektedir. Kadın fedai savaşçılar, cesaretin yaşayan ve çoğu durumda şehit sembolleri haline gelerek, diğer kadınları kendilerini siyasi ve sosyal mücadelenin aktif katılımcıları olarak görmeye teşvik etmektedir. Onların fedakarlıkları, kadınların pasif olduğu yönündeki anlatıları bozmakta ve kurtuluşun, cinsiyete bakılmaksızın ulusun tüm üyelerinin paylaştığı kolektif bir sorumluluk olduğu fikrini pekiştirmektedir.

İşgalci devletin bakış açısından, kadınların silahlı direnişe katılımı benzersiz bir endişe ve stratejik bozulma yaratmaktadır. Erkek savaşçıları bastırmaya alışkın militarize devletler, artık hem operasyonel öngörülerini hem de toplumsal önyargılarını bozan bir güçle karşı karşıya. Kadın fedailerin eylemleri, devletin otoritesinin ahlaki çelişkilerini ve sınırlarını ortaya çıkardığı için, devlet gözetimi, tutuklama ve isyan bastırma operasyonlarını zorlaştırmaktadır. Kadınların her fedakarlığı, Belucistan direnişinin geleneksel savaşçılarla veya coğrafi bölgelerle sınırlı olmadığı, ulusun kültürel, ahlaki ve siyasi dokusuna yerleşmiş bir toplumsal ethos olduğu mesajını vermektedir.

Akademik olarak, bu eylemler öznel bedenin hem silah hem de mesaj haline geldiği, performatif bir şehitlik siyaseti olarak görülebilir. Bu eylemler hem caydırıcı hem de ilham verici bir işlev görüyor: işgalci devlet için caydırıcı, çünkü baskı yöntemlerini yeniden ayarlamak zorunda kalıyor; toplum için, özellikle de mücadelede katılım sınırlarının genişletilebileceğini ve genişletilmesi gerektiğini gören Beluç kadınları için ilham verici. Bu fenomen aynı zamanda Beluç ulusallığında nesiller arası ve ideolojik bir değişimi de işaret etmektedir. Direniş artık sadece geleneksel erkek militanlığıyla tanımlanmamakta, işgale psikolojik, ahlaki ve operasyonel düzeylerde meydan okuyan kolektif, sembolik ve etik açıdan yüklü eylemlerle tanımlanmaktadır.

Özetle, son üç yılda kadın fedai savaşçıların ortaya çıkışı, Beluç toplumunda devrimci hayal gücünü yoğunlaştırmış, kadınların katılımını canlandırmış ve direnişin cinsiyet ayrımı gözetmeyen, lumunun iç dinamiklerinde hem de işgalci devletlerin stratejik hesaplamalarında derin bir değişime yol açmıştır. Bu eylemler sadece bireysel militanlık eylemleri değildir; çok katmanlı sembolik, sosyal ve politik öneme sahiptirler.

> Sloganınız Jin Jiyan Azadî sadece Kürtlere ait değil, evrenseldir ve bugün, kadınların siyasi protestoların ön saflarında ve hatta silahlı mücadelenin dağlarında yerlerini aldıkları Belucistan'da yankılanmaktadır.

Belucistan toplumu için, kadınların fedai eylemlerine katılımı, köklü ataerkil normlara meydan okumakta ve direnişin kavramsal alanını genişletmektedir. Geleneksel olarak, Belucistan'daki kadınlar sosyal kurallar ve ev içi beklentilerle sınırlandırılmıştır, ancak bu eylemler radikal bir eylem biçimini yansıtmakta ve özgürlük mücadelesinin cinsiyet sınırlarını aştığını göstermektedir. Kadın fedai savaşçılar, cesaretin yaşayan ve çoğu durumda şehit sembolleri haline gelerek, diğer kadınları kendilerini siyasi ve sosyal mücadelenin aktif katılımcıları olarak görmeye teşvik etmektedir. Onların fedakarlıkları, kadınların pasif olduğu yönündeki anlatıları bozmakta ve kurtuluşun, cinsiyete bakılmaksızın ulusun tüm üyelerinin paylaştığı kolektif bir sorumluluk olduğu fikrini pekiştirmektedir.

İşgalci devletin bakış açısından, kadınların silahlı direnişe katılımı benzersiz bir endişe ve ahlaki açıdan yılmaz ve stratejik olarak uyarlanabilir olduğunu göstererek işgalci devleti tedirgin etmiştir. Onların eylemleri münferit olaylar değil, Beluçların kendi kaderini tayin etme mücadelesinde dönüm noktası niteliğinde olaylardır.

Beluç toplumunda kadınların durumu nedir? Hangi engellerle karşı karşıya kalıyorlar? Kendilerini nasıl örgütlüyorlar?

Bugün Beluç kadınları çifte yük altında yaşıyor. Bir yanda, kayıplar, katliamlar ve militarizasyonla acımasız bir savaş yürüten devlet var. Diğer yandan ise, genellikle kadınların sesini susturmaya ve onları özel alana hapsetmeye çalışan toplumdaki ataerkil yapılar var. Yoksulluk, eğitime erişim eksikliği, çocuk evlilikleri ve katı namus anlayışları gerçek engeller olmaya devam ediyor. Pakistan işgali altındaki Belucistan'da, altyapı eksikliği ve internet, yollar ve temel hizmetlerden mahrum, neredeyse tamamen izole edilmiş kırsal alanlar bu zorlukları daha fazla yaşıyor.

Ancak bu zincirlere rağmen, Belucistanlı kadınlar, önceki nesillerin hayal bile edemeyeceği şekillerde örgütleniyorlar. 2009'dan itibaren kadınlar zorla kaybettirmelere karşı sokaklara döküldü, açlık grevleri düzenledi ve susturulanlara ses verdi. Karima Baloch ve diğerlerinin mirası, kadınların sadece kurban olarak değil, direnişin liderleri olarak da ayakta durabileceklerini göstermiştir. Kadın komiteleri, gençlik ağları ve taban grupları artık her büyük protestoda rol oynamaktadır. Dağlarda da kadınlar, Kürt kadın hareketinden ve kendi tarihsel cesaretlerinden ilham alarak askeri mücadelenin saflarına girmiştir. Kadınların hem siyasi hem de silahlı cephelerdeki varlığı, eski normları yıkıyor ve Beluç toplumunu dönüşüme zorluyor. Kadınlar artık görünmez değiller; ulusal mücadelenin merkezindeler.

Orta Doğu ve Asya'daki durumu, savaş ve krizden özgürlük ve demokrasiye dönüştürmek için ne gereklidir? Kadınların bundaki rolü nedir?

Bu bölgenin krizi, halkından değil; sömürge sınırlarından, işgalci ordulardan, otoriter rejimlerden ve yabancı güçlerin kaynaklarımızı sömürmesinden kaynaklanmaktadır. Bunu değiştirmek için köklü bir dönüşüme ihtiyacımız var. Savaşlar ve krizler, daha fazla boru hattı ve ticaret koridoru ile ya da 'kalkınma' gibi sahte vaatlerle sona ermeyecektir. Bunlar ancak Beluçlar, Kürtler ve inkar edilen diğer uluslara kendi kaderlerini tayin etme hakkı verildiğinde; devletler tanklar ve infazlar yoluyla yönetmeyi bıraktığında ve toplumlar kendi evlerimizde, baskıcıların şiddetini yansıtan ataerkil yapıyı ortadan kaldırdığında sona erecektir.

Kadınlar bu dönüşümün merkezinde yer almaktadır. Kadınlar olmadan özgürlük, demokrasi ve hürriyet olamaz. Kadınlar, orduların ve diktatörlerin karşısında durabileceklerini çoktan gösterdiler. Onlar sadece cesaret değil, aynı zamanda kârdan çok yaşamın değer gördüğü, adaletin sınırların üstünde olduğu farklı bir dünya vizyonu da getiriyorlar. Kadınların rolü ikincil değil, belirleyicidir: Onlar direnişin belkemiğidir ve gelecekteki özgürlüğün, başka bir egemenlik biçimi değil, halkların gerçek demokrasisi olacağının garantisidir.

Kürt kadın özgürlük hareketine vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Kürt kız kardeşlerimize: Mücadeleniz bizim aynamız ve gücümüzdür. İmparatorluklara, diktatörlüklere ve ataerkil zincirlere karşı duruşunuz, Beluç kadınlarının kalplerinde bir ateş yaktı. Sloganınız Jin Jiyan Azadî sadece Kürtlere ait değil, evrenseldir ve bugün, kadınların siyasi protestoların ön saflarında ve hatta silahlı mücadelenin dağlarında yerlerini aldıkları Belucistan'da yankılanmaktadır.

Hareketinizde, kadınların ulusların kaderini yeniden şekillendirebileceğinin, kadınların özgürleşmesi olmadan kurtuluşun imkansız olduğunun kanıtını görüyoruz. Dünyaya direnişin hem şiddetli hem de feminist olabileceğini, bir kadının elindeki tüfeğin sadece bir silah değil, bir daha asla susturulmayacağının bir beyanı olduğunu gösterdiniz.

Belucistan'dan size dayanışma selamları gönderiyoruz. Yolunuz bize ilham veriyor ve birlikte aynı hayali taşıyoruz: sömürgecilik, ataerkillik ve zulmün zincirlerini kırmak ve kadınların sadece özgür değil, aynı zamanda özgürlüğün mimarları olduğu bir gelecek inşa etmek.

Cezayir bağımsızlığının sembol ismi:

Djamila Bouhired

Cenevre Sözleşmesi'ne aykırı olarak Cezayirli bir genç kızın işkenceye uğraması uluslararası alanda büyük bir öfkeye yol açtı ve bu süreçte Fransa'nın ulusal kahramanına atfen, Djamila Bouhired'e "Arap Jeanne d'Arc" lakabı verildi.

Djamila Bouhired, Cezayir'in Fransız sömürge yönetiminden kurtulup bağımsızlığına kavuşması mücadelesini vermiş olan Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (FLN) bir militanıydı. Eylemleri nedeniyle tutuklanıp işkence görmüş, idama mahkûm edilmiş, uluslararası kampanyalarla savunulmuş ve direnişin sembollerinden biri haline gelmiştir. Arap dünyasında ve Orta Doğu ile Kuzey Afrika genelinde sömürgeci baskıya karşı gücün simgesi olarak görülen direnişçilerden biridir.

Cezayir'de savaş ve barış

Cezayir 1830 yılında Fransa tarafından sömürgeleştirildi. Sömürgeciliğe karşı Emir Abdülkadir liderliğinde ilk silahlı mücadele 1832'de başlayıp 1847'ye kadar sürdü. 117 yıl sonra bu kez bağımsızlıkla sonuçlanacak yeni bir mücadelenin ilk kıvılcımı 1 Kasım 1954 yılında yakıldı. Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) liderliğindeki mücadeleyi bastırmak için Fransa ülkeye daha fazla asker göndererek şiddet, yıldırma ve işkence yöntemlerine başvurdu. FLN, 1956-57 yıllarında birçok eylem gerçekleştirdi ve halkını saflarına çekerek mücadelesine uluslararası destek sağladı. Gelişmeler Mayıs 1958'de Fransa'da hükümetin devrilmesi ve General Charles de Gaulle'ün iktidara getirilmesine yol açtı. De Gaulle Ocak 1960'da FLN ile müzakere başlattı. Bu girişim Afrika'daki Fransız yerleşimcilerin tepkisine yol açtı ve 1961 yılında Fransız ordusu içinden bir grup De Gaulle'a karşı darbe girişiminde bulundu ancak girişim başarısız oldu. Fransa ve FLN Mart 1962'de Evian Barış Antlaşması'nı imzaladı. 1 Temmuz 1962'de gerçekleştirilen referandumda Cezayir yüzde 99,72 'evet' oyuyla bağımsızlığına kavuştu. Sekiz yıl süren bağımsızlık savaşında 1,5 milyona yakın Cezayirli yaşamını kaybetti, iki milyondan fazla insan zorla yerinden edildi ve binlerce bina yıkıldı.

Fidan Yıldırım

"Cezayir bizim annemizdir"

Djamila Bouhired, Haziran 1935'te işgal altındaki Cezayir'de, bugün başkent olan Cezayir kentinin yoksul Kasbah semtinde doğdu. Babası Cezayirli, annesi ise Tunusluydu. Orta sınıftan ailesinin tek kızı olan Djamila'nın yedi erkek kardeşi vardı. Tek kız çocuğu olduğu için ailesi ona özen gösterdi ve okula gönderdi. Fransız okullarında okudu. Klasik dansa ilgi duyuyordu ve binicilikte yetenekliydi. 10 yaşındayken, Fransa'nın 8 Mayıs 1945'te Setif'de gerçekleştirdiği ve 45 kişinin ölümüne yol açan katliam onun milli duygularını ateşledi. Nispeten ayrıcalıklı yaşam koşullarına sahip olsa da Fransızların sivillere ve FLN üyelerine uyguladığı işkence ve baskılar onu da etkiliyor ve işgale karşı duygularını pekiştiriyordu.

Öğrencisi olduğu Fransız okulunda öğrenciler her sabah "Fransa bizim annemizdir" sözlerini içeren bir marşı okumak zorundalardı. O, bunun yerine "Cezayir bizim annemizdir" diye marşı okudu. Bu nedenle okulun Fransız müdürü tarafından ağır bir cezaya maruz bırakıldı. Bu durum gelecekteki militanlığının işaretlerini veriyordu.

FLN safların da yerini aldı

1954 yılında, Cezayir Devrimi'nin başlangıcında kardeşi tarafından FLN saflarına alındı ve hızla radikalleşti. FLN'nin Kasbah lideri olan Saadi Yacef ile yakın bağ kurarak genç kadınları FLN saflarına kazandırdı. Örgütlediği Zohra Drif ve Samia Lakhdari ile birlikte, Fedailerin bir mensubu olarak, Kasbah'daki yoksul Cezayirlilerin uğradığı kayıplar ve işkencelere misilleme amacıyla bombalama eylemine katıldı. Saadi Yacef yönetiminde Zohra Drif, Milk Bar isimli kafeye, Samia Lakhdari Cezayir doğumlu Fransızların (Pied-Noir olarak adlandırılıyorlardı) müdavimi olduğu tanınmış bir kafeye, Djamila Bouhired ise, havalimanındaki Air France terminaline eylem yapmak üzere gönderildi. Bouhired'in bombası arızalı olduğu için patlamadı. Bu eylem girişiminin dışında Bouhired başka birçok faaliyet de yürüttü. Sayısız FLN üyesine barınacak yer ayarladı, Cezayirli işçilerin Pied-Noir'ların yaşadığı yerlerdeki 7 günlük etkili grevinin örgütlenip sürdürülmesinde yardımcı oldu ve sömürgeciliğe karşı farklı görevler üstlendi.

Bağımsız olmak, engellenemez

Cezayir Savaşı sona yaklaşırken, Nisan 1957'de, Kasbah'ta planlanan büyük bir gösterinin hemen öncesinde Djamila Bouhired Fransızlar tarafından yakalanarak 17 gün boyunca ağır işkencelerden geçirildi. Sorgusunda, işkencecilere karşı, "Beni ölüme mahkum edeceğinizi biliyorum, ancak beni öldürerek yalnızca ülkenizdeki özgürlüğü katletmekle kalmayacaksınız, Cezayir'in özgür ve bağımsız olmasını da engelleyemeyeceksiniz" sözlerini sarfetti. Temmuz 1957'de, kendisi gibi ağır işkencelerden geçirilmiş olan 19 yaşındaki Cezayirli militan Djamila Bouazza ile birlikte, Fransızların sıkça ziyaret ettikleri Milk Bar adlı kafeyi bombalamakla suçlanıp yargılandı.

"Arap Jeanne d'Arc"

Cezayirli direnişçilerin bağımsızlık mücadelesine sempati duyan bir komünist olan Fransız avukat Jacques Vergès, Bouhired'in davasından haberdar olunca onu savunmaya karar verdi. Temmuz 1957'de görülen dava adil değildi ve uydurulmuş delillere dayandırılıyordu. Vergès davayı üstlenince yargılama sürecinde müvekkili adına bir halkla ilişkiler kampanyası yürüttü ve bombalama eylemini bizzat Fransız hükümetinin gerçekleştirdiğini savundu. Ancak tüm çabalarına rağmen Djamila Bouhired suçlu bulunarak giyotinle idam cezasına çarptırıldı ve infaz tarihi 7 Mart 1958 olarak belirlendi. Jacques Vergès, Bouhired'in idam cezasına çarptırılmaması gerektiğini savunduğu bir dilekçe kaleme aldı. Cezayir genelinde ve yurtdışında çeşitli protesto grupları kurularak eylemler gerçekleştirildi ve hükümete baskı yapıldı. Fas Prensesi Lalla Aicha da dönemin Fransa Cumhurbaşkanıyla iletişime geçerek Bouhired'in idam cezasından muaf tutulmasını talep etti. Cezayir'in bağımsızlığına sempati duyan Fransız solcu ve entelektüel çevreler, İngiliz İşçi Partisi milletvekilleri, halktan birçok kişi davayı sahiplendiler. Cenevre Sözleşmesi'ne aykırı olarak Cezayirli bir genç kızın işkenceye uğraması uluslararası alanda büyük bir öfkeye yol açtı ve bu süreçte Fransa'nın ulusal kahramanına atfen, Djamila Bouhired'e "Arap Jeanne d'Arc" lakabı verildi. Protestolar karşısında Fransız Cumhurbaşkanı René Coty bir kararname çıkardı ve Bouhired'in idam cezası 18 Nisan 1958'de müebbet hapis cezasına çevrildi. Reims şehrinde hapis yattı. Orada, Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün 1962'de Cezayir'in bağımsızlığını tanıyan Evian Anlaşması'nı imzalamasına kadar tutuklu kaldı. Bu anlaşmadan sonra diğer birçok Cezayirli tutuklu ile birlikte serbest bırakıldı ve Cezayir'e döndü.

Kadınlar görünmez kılındılar

Avukatı Jacques Vergès, Fransız sömürge hükümetinin hedefi haline geldiği, dairesine ve arabasına bomba yerleştirilmek suretiyle birkaç başarısız suikast girişimine maruz kaldığı açıklamasında bulundu. Cezayir'in bağımsızlığından sonra, Djamila Bauhired ve İslamı kabul edip Mansur adını alan Jacques Vergès 1965 yılında evlendiler. Maryam ve İlyas adında iki çocukları oldu. Bauhired ayrıca devrim yetimlerinden Nadyah

adlı bir çocuğu da evlat edinmişti.

Bağımsız Cezayir'de durum arzuladıkları gibi gelişmedi. Yeni kurulan devlet Marksist temellerden saparak dar bir milliyetçiliğe kaydı. Bağımsız Cezayir mücadelesinde erkeklerle birlikte kanlarını akıtan kadınlar önemli ölçüde görünmez kılındılar. Bauhired ve FNL'de birlikte mücadele ettiği yoldaşı Zohra Drif birlikte kurdukları Marksist dergiden zorla uzaklaştırıldılar.

Bauhired açıklanamayan bir biçimde ortadan kaybolan eşi Jacques Vergès'ten, yedi yıl sonra, 1970'te gıyabında boşandı. Cezayir Kadınlar Derneği'nin başkanlığını yaptı ve Cezayir Cumhurbaşkanı Ahmed Ben Bella'yı sıkça eleştirdi.

Cezayir'de yaşamına devam eden Djamila Bouhired 2019 yılında Cezayir'de patlak veren protestolar da dahil, sistem karşıtı protesto ve yürüyüşlere katılmaya devam ediyor.

Filmlere konu oldu

Djamila Bouhired bazı filmlere konu oldu. Bunların başında kendisini anlatan Mısırlı yönetmen Yossef Chahine'nin "Cezayirli Djamila" (1958) adlı fimi geliyor. Ayrıca, 1966 yapımı "Cezayir Muharebesi" adlı filmde üç kadın bombacıdan biri olarak yer verildi. Jacques Vergès'i konu alan "Terörün Avukatı" (2007) adlı bir belgesel filmde de konu edildi. Ayrıca 2020'de, Tunus tarafından verilmekte olan Cumhuriyet Nişanı'na (Büyük Memur) layık görüldü. Avukatı ve eşi Jacques Vergès ile Georges Arnaud tarafından kaleme alınan "Pour Djamila Bouhired" (Djamila Bouhired İçin) adlı kitap 1957'de yayımlandı. Cezayir'de ve Arap dünyasında Bouhired için birçok şarkı yazıldı.

AYLIK ☐ 3 €

ABONE FORMU

12 AYLIK ☐ 30 €

İsim: .....
Adres: .....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH: .....
ABONE: .....
İMZA: .....
YAPAN: .....

NEWAYA JIN
Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Uzaya kulak veren hassasiyetinizi tepsinler

İnsanlık bilmem hangi gelişmişlik çağını yaşıyormuş; tililili, tililili... Çok ilerliyormuşuz, olabilecek en "modern" dönemlerdeymişiz; tew, tew, tew!..

Çağımız enformasyon, bilgi, insanlık değerlerinin yükselişte olduğu bir çağ imiş; weyli min, weyli min...

Teknolojik gelişmenin doruğundaymışız ve insanlık hiç bu kadar ilerleme görmemişmiş... Sal gitsin. Toprak yutmazsa rüzgâr savurur. O da olmazsa burun deliklerini tıka. Teknolojik gelişmişliğin bir sonucu olarak genetiğiyle oynanmış gıdaların etkisini osura osura atıyor insanlar. Şanslısınız bunu yapamayanlarda var. Onların halini hiç anlatamam...Tabi başka şeyler de var ama o şimdinin konusu değil.

"Senin hala ChatGPT'in yok mu?"

Hele yapay zekâ demiyorlar mı, imanım geveliyor. Hayatı boyunca kimseyi takmayanların yaptığı işi anlatırken, "ChatGPT'ye danıştım" demesi beni dehşete düşürüyor. Sağımızdan, solumuzdan, her yanımızdan dinleniyoruz. Konuştuğumuz her şey gizli, açık kayıt altında. Mesela arkadaşımla nasıl bir gömlek almak istediğimi konuşuyorum. Telefonumu açtığımda tak karşıma gömlek reklamı çıkıyor. Ayakkabı reklamı çıkıyor, şu çıkıyor, bu çıkıyor. Sayısız örnek verebilirim.

Düşünün 8 Milyar insanın sadece 2 milyarı, aşırı yoksulluktan dolayı telefon vb iletişim aracı yok diyelim. 6 Milyar insanın fikri hiç aralıksız yapay zekaya akıyor. Aslında akmıyor, çalınıyor. Birilerimiz de çıkıp buna: "Çok mükemmel. Ne dediyse yaptım ve oldu. Sürekli sohbet ediyoruz" diyor. Ya sürekli fikirleri çalınıyor ve durumdan çok memnun. "Kölesin" desen yaygarayı koparır. Üstüne bir de "çok gerisin. Aaa senin hala ChatGPT'in yok mu?" Bak sen, direk hedef alınmış, bir de bununla övünüyor akıllı.

Evet, çağın yükselen teknolojisi yapay zekâ olabilir. Bilim belki bununla pek çok şeyi kazanabilir. Uzay bilimleri için geliştirilen matematiğe çığır açtırabilir. Demem o ki, bilime hizmet etmesi başka, insana hükmetmesi, yönlendirmesi, biçimlendirmesi başka. Ha kendinize bir efendi arıyorsanız, bir şey diyemem. Bu konuda "geri ve ilkel" kalmayı tercih edeceğim olabildiğince.

Bu sübyancı nasıl o toplumda tutunabiliyor?

Şimdi mesele şu; içerisinde bulunduğumuz bu ileri, modern teknolojik çağda, maddi olan her şey gelişme kaydederken, insani değerler neden gerileyip, çürüyor, bunu hiç düşündünüz mü? Uzayı dinlemek için gökyüzüne dev kulak dikerken, başka gezegenlerden gelebilecek küçücük bir dalgaya pür dikkat kesilirken, neden sefalet içerisinde olan insanların sesi duyulmuyor?

Düşünün öyle büyük bir çürümüşlük ve kokuşmuşluk var ki, 43 çocuğa cinsel saldırıda bulunan sözde öğretmen olan Burak Ercan'a ceza verilsin, adalet yerini bulsun diye, insanlar nöbet eylemi tutuyor. Ya, Allah rızası için, Star aşkına... devleti, yargısını geçtim. Bu sübyancı nasıl o toplumda tutunabiliyor? İnsanlar nasıl yanında oturabiliyor, konuşabiliyor ve yahut selam verebiliyor? Bu nasıl bir çirkeflik, iğrençliktir? Hiç mi tiksinti duymaz insan?

600 bin çocuk, çocuk doğurmuş

Geçtiğimiz iki hafta içinde Zonguldak'ta 16 yaşından küçük iki kız çocuğu aynı hastanede çocuk doğurdu. Bunun nasıl bir şey olduğunu anlayabiliyor musunuz? Farkında mısınız çocuk bunlar, çocuk!

Verilere göre AKP'nin iktidar olduğu günden bu yana Türkiye'de 600 bin çocuk, çocuk doğurmuş. Bu bilgi dehşet verici derecede ürpertici. Söylediğim bir korku filmi değil, insanın kirlenmişliğidir. İlerliyor denilen insanlığın değerlerinin çöküşüdür.

Peki, bu çocukların çığlığını duyan bir teknoloji üretildi mi? Hani uzayı duymak için gösterilen hassasiyet, neden kadınlar ve çocuklar için gösterilmiyor? Hay uzaya kulak veren hassasiyetinizi tepsinler. İlerlemişliğinizi, teknolojik gelişmişliğinizi, modern çağınızı develer çiğnesin. Bağırsaklarında yuvarlanıp, dışarı fırlatsın. Bok böceklerinin oyuncağı olup, dünyada sürünsün...

Siz söyleyin, ne yapmalı?

Biz nasıl bir çağa girdik Star aşkına! Ya adam, (adını da vermeden geçmeyeyim; Umut Hayır Mağazası sahibi Sadettin Karagöz) sözüm ona Suriyeli kadınlara destek oluyormuş. Söylentilere göre Suriyeli kadınlar ona "gökten inmiş melek" gözüyle bakıyormuş. Peki, bu iblisten önce doğan zat ne yapıyormuş? Seks karşılığında yardım yapıyormuş. Birileri sağ olsun üşenmeden araştırmış, ortaya çıkarmış. Şimdi bu olayın neresinden tutmak lazım? Kadınları böyle sürüngenlere muhtaç edenden mi, bunu fırsat bilip kadınlara tecavüze kalkışan Sadettin Karagöz'den mi, bu adamla alıp-verenlerden mi, insanları aç-susuz, kimsesiz bırakan bu çürümüş düzenden mi? Siz söyleyin, ne yapmalı?

Star bizi hırsınızdan esirgesin!

Ya bir ülkenin yüzde 1'nin geliri, nasıl o ülkenin yüzde 99'unun gelirine eşit olabilir? Peki, bir kişinin serveti 500 milyar doların üzerine çıkarsa ne olur? Normalde kıyametin kopması lazım. Ama ne oldu, hiç! Elon Musk dünyanın en zengin adamı oldu. Bilmeyenler için yazıyorum, Oracle'nin kurucusu Larry Ellison da dünyanın en zengin ikinci kişisi oldu. Ve bunların ana kaynağı yana döne kullandığımız teknoloji... Hani şu iletişim çağı olayı var ya, işte onun ürünü... İçimden çığlık atıyorum. İnsanlık ne zaman bu denli düştü? Hani bilgi çağıydı, hani insanlık değerleri yükseliyordu? Hani modern zamanlara bayrak dikmiştik? Star bizi hırsınızdan esirgesin! ...

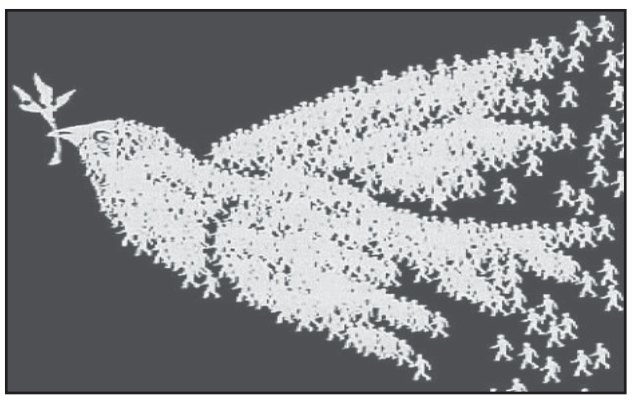

8			6	4	7			3
		2				9		
	5						7	
	2		5		3		4	
	8			1			6	
		3		6		2		
			7		8			
4			1	3	9			2

		1		6		5		
	9	6				4	3	
8			4	5	3			6
9	3	5				7	2	1
6	8	4		7		3	5	9
2	1	7				8	6	4
4			7	1	6			3
	6	3				1	4	
		9		8		6		

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1								■							
2					■								■		
3						■		■					■		
4							■					■			
5			■			■				■	■				
6	■						■		■					■	
7		■		■							■				
8			■		■								■		
9		■				■		■		■					
10						■		■					■		■
11							■			■		■		■	
12				■					■						
13						■					■				
14		■			■								■		
15						■			■			■			

Soldan sağa:

1- Dış dünyanın insan zihnine yansıması / kalıtım bilimi **2-** duvar ilanı / takıntılı / bir nota **3-** gülünç bir biçimde süslenen / saat kadranı / genişlik **4-** Almanya'nın bir şehri / kuş yemi / metal oksitlenmesi **5-** ilaç / hayvanlara veya eşyaya vurulan damga / kafa / sıvama aracı **6-** bir topluluğun ileri gelenleri / imge **7-** 'yalvarmak'tan emir / sözleşme **8-** 'ordu'nun kısaltması / dokunaklı / zirkonyum'un simgesi **9-** yetişkin, yaşlı / sembol **10-** Arap Yarımadasının güneydoğu köşesinde bulunan bir devlet / (tersi) kötü **11-** kutlama / 'kalay'ın simgesi **12-** bir çoğul eki / ağıt / Kürtçe'de 'tokmak' **13-** denizlerde esen rüzgar / üniversitelerde ders salonu / dünyanın bir kıtası **14-** bir şaşma ünlemi / saldırgan / 'dana'nın kısal- tması **15-** bir çalgıda doğru ses vermesi için yapılan ayar, düzen / altın'ın simgesi / kripton'un simgesi / yasalara 'aykırı' davranış.

Yukarıdan aşağıya:

1- Zorla ülke yönetimini ele geçirme işi / gerçeklikte ayrılamaz olanı düşüncede ayırma **2-** abartarak konuşma / anlam **3-** bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek için bir çıkar karşılığı varılan anlaşma / bir nota / yavrunun ilk hali **4-** soğuğun etkisini duymak / kiraya verilerek gelir getiren mülk / ince örtü **5-** bir kadın ismi / Arapça kökenli bir kadın ismi **6-** kobalt'ın simgesi / ün, şan / Kürtçe'de 'saman' **7-** doğum işini yaptıran kadın / halk ağzında su akan musluksuz boru / kuş ağzı **8-** Kürtçe'de 'dışarı' / küçük bir deniz kuşu **9-** Kürtçe'de 'kir, pasak' / yırtıcı bir hayvan / demir'in simgesi **10-** ilham / kalıtım / güzel kokulu bir madde **11-** büyükanne / Hıristiyan / iridyum'un simgesi **12-** zeybek / öğretim ve eğitim sistemi / sergen **13-** Bir kadın partisi / dingil **14-** ülkü / iyi, güzel, akıllı / daha güçlü birinin isteğine uyan kurum veya kimse **15-** yoğunlaştırılmış yoğun/ hicap duygusu.

243. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	H	İ	C	R	A	N	■	B	İ	L	A	H	A	R	E
2	A	D	L	İ	Y	E	■	R	■	A	K	A	M	E	T
3	D	O	■	S	■	O	B	Ü	S	■	R	■	A	D	A
4	İ	L	İ	K	■	L	E	T	A	F	E	T	■	İ	N
5	M	■	S	■	L	O	Ğ	■	K	■	■	■	U	F	O
6	■	G	İ	R	■	J	E	O	L	O	G	■	H	■	L
7	G	Ü	N	E	Ş	İ	N	K	İ	Z	L	A	R	İ	■
8	E	N	■	V	E	■	İ	L	■	A	İ	L	E	■	A
9	V	E	G	A	N	■	■	A	■	N	K	■	V	A	N
10	E	B	■	N	İ	N	O	V	A	■	O	T	İ	S	T
11	L	A	M	İ	■	İ	N	A	T	■	Z	R	■	M	İ
12	E	K	O	■	E	Z	A	■	İ	Z	■	İ	N	A	K
13	M	A	T	E	M	A	T	İ	K	■	■	B	A	L	O
14	E	N	İ	K	■	M	■	■	■	O	■	Ü	■	İ	R
15	K	■	F	E	R	İ	Ş	T	A	H	■	N	O	K	■

Dış gebelik

● Dr. Eylem Öztürk

Gebelik denildiğinde hepimiz rahim içinde büyüyen bir embriyoyu hayal ederiz. Ancak bazı durumlarda bu doğal süreç, beklenmedik ve riskli bir yöne evrilebilir. Dış gebelik – tıp dilinde ektopik gebelik – işte bu noktada karşımıza çıkar. Bu durum, gebeliğin rahim dışında, en sık olarak fallop tüplerinde yerleşmesiyle meydana gelir. Dış gebelik, erken dönemde tanınmadığında hem kadının üreme sağlığını hem de hayatını tehdit eden ciddi bir tablodur. Günümüzde tanı yöntemlerinin gelişmesiyle erken saptama oranı artmış olsa da hala kadın sağlığı açısından acil müdahale gerektiren durumlardan biridir.

Gebelik nasıl oluşur?

Normalde, yumurtlama sonrası yumurtalıkta olgunlaşan yumurta fallop tüpüne geçer ve burada spermle karşılaşarak döllenir. Döllenmiş yumurta, yani zigot, tüp boyunca ilerleyerek yaklaşık 5-7 gün içinde rahim boşluğuna ulaşır ve rahim iç tabakasına tutunarak gelişmeye başlar. Ancak bazı durumlarda bu yolculuk tamamlanamaz. Zigot, rahim içine ulaşamadan tüpün bir bölümüne, nadiren yumurtalığa, karın zarına veya rahim ağzına yerleşir. İşte bu, dış gebeliktir.

Dış gebeliklerin yaklaşık %95'i tüplerde gelişir. Bu nedenle "tubal gebelik" olarak da adlandırılır. Geriye kalan az bir kısmı karın içinde, yumurtalıkta veya rahim ağzında yerleşebilir.Tüplerin bu şekilde gebeliğe ev sahipliği yapamamasının temel nedeni, tüpün iç yapısındaki hasarlardır. Tüplerin iç yüzeyinde yer alan ince tüycükler (silia) yumurtayı rahme doğru taşır. Enfeksiyonlar, geçirilmiş ameliyatlar veya endometriozis gibi durumlar bu yapıyı bozduğunda, döllenmiş yumurta ilerleyemez ve tüp duvarına tutunur.

Dış gebeliğin kesin nedeni her zaman belirlenemese de risk faktörleri iyi bilinmektedir:

- Daha önce geçirilmiş pelvik enfeksiyonlar (özellikle Chlamydia veya Gonore),
- Tüp ameliyatları veya karın içi yapışıklıklar,
- Daha önce geçirilmiş dış gebelik,
- Tüplerin bağlanması veya yeniden açılması operasyonları,
- Tüp bebek (IVF) uygulamaları,
- Endometriozis,
- Sigara kullanımı,
- İleri anne yaşı.

Ancak hiçbir risk faktörü olmayan kadınlarda da dış gebelik gelişebileceği unutulmamalıdır.

Dış gebelik, erken evrede genellikle normal gebelik belirtileriyle başlar: Adet gecikmesi, meme hassasiyeti, bulantı, hafif kasık ağrısı gibi. Bu nedenle birçok kadın başlangıçta durumun farkına varmaz. Ancak ilerleyen dönemde tablo dramatikleşir.

- Kasık veya karın alt bölgesinde tek taraflı ağrı,
- Vajinal lekelenme veya kanama,
- Omuz ucuna vuran ağrı (karın içi kanama belirtisi),
- Bayılma hissi, tansiyon düşüklüğü, solukluk, bu hastalığın en uyarıcı belirtileridir. Dış gebelikte en korkulan komplikasyon, tüpün yırtılması (rüptür) ve buna bağlı iç kanamadır.

Tanıda üç temel araç vardır

1. Gebelik testi (Beta-hCG): Normal bir rahim içi gebelikte bu hormon her 48 saatte iki katına çıkar. Dış gebelikte ise artış yavaş veya düzensizdir.

2. Transvajinal ultrasonografi: Rahim içinde gebelik kesesinin görülmemesi, buna karşın tüp bölgesinde kitle veya sıvı saptanması şüphe uyandırır.

3. Klinik muayene ve hastanın öyküsü: Ağrı, kanama ve beta-hCG düzeyleri birlikte değerlendirilir.

Bazı olgularda kesin tanı için laparoskopi gerekebilir. Laparoskopi, hem tanı koydurucu hem de tedavi edici bir işlemdir. Küçük bir kesiyle karın içine girilerek tüpler doğrudan incelenir.

Tedavi yöntemi

Tedavi yöntemi; dış gebeliğin yerleşim yeri, büyüklüğü, hormon düzeyleri ve hastanın genel durumu dikkate alınarak belirlenir.Uygun hastalarda, dış gebeliğin cerrahiye gerek kalmadan sonlandırılması mümkündür. Tüpün yırtıldığı veya iç kanama geliştiği durumlarda acil cerrahi şarttır. Günümüzde bu ameliyat çoğunlukla laparoskopik yöntemle yapılır.

Bazı çok erken olgularda, gebelik dokusu kendiliğinden de gerileyebilir. Bu durumda hasta yakın takip edilerek hormon düzeylerinin düşmesi izlenir.

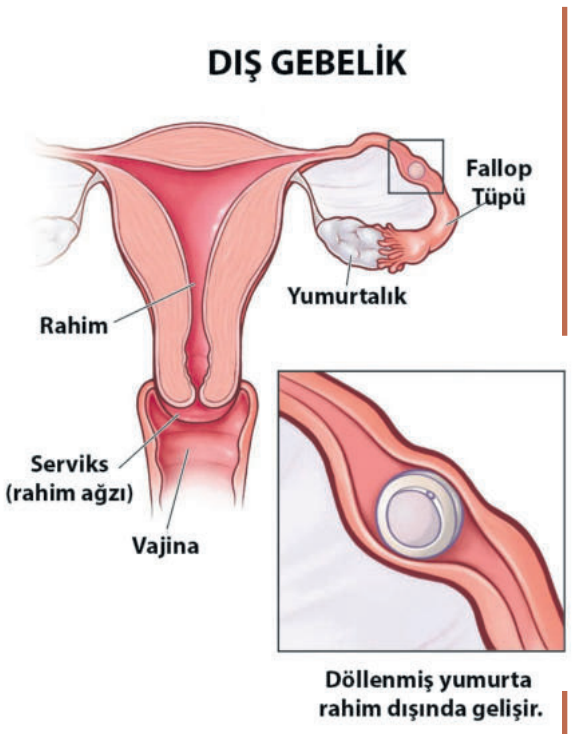

Döllenmiş yumurta rahim dışında gelişir.

Dış gebelik geçiren kadınların çoğu daha sonra sağlıklı gebelik yaşayabilir. Ancak bu durum tüplerde kalıcı hasar varsa zorlaşabilir. O nedenle, bir dış gebelik sonrası yeni bir gebelik oluştuğunda erken dönemde ultrasonla yerleşim yeri mutlaka kontrol edilmelidir. Gebelik planlayan kadınlarda tüplerin durumu değerlendirilir; gerekirse tüp bebek (IVF) yöntemi ile rahim içine doğrudan embriyo transferi yapılabilir.

Dış gebelik yalnızca bedensel değil, duygusal olarak da yıpratıcı bir süreçtir. Gebelik haberiyle birlikte oluşan umut, ani bir kayıpla yer değiştirir. Bu nedenle kadınların bu dönemde psikolojik destek almaları önemlidir. Çünkü dış gebelik, aynı zamanda bir yas sürecidir.

Dış gebelik, erken fark edildiğinde kontrol altına alınabilir bir hastalıktır; ancak geç kalındığında hayati risk taşır. Kadınların vücut sinyallerine kulak vermesi, adet gecikmesi sonrası şüpheli ağrılar veya kanama durumunda vakit kaybetmeden hekime başvurması hayati önem taşır.

Unutulmamalıdır ki, her pozitif gebelik testi sağlıklı bir rahim içi gebelik anlamına gelmez. Gebelik sürecinin başında yapılan bir ultrason, hem anne sağlığını korur hem de gelecekteki doğurganlığı belirleyebilir. Dış gebelik, kadın bedeninin sessiz bir uyarısı gibidir. Bu uyarıyı zamanında duymak, hem yaşamı hem de gelecekteki annelik şansını korumak anlamına gelir.

Kaliteli bir uyku için çabalayın

Modern yaşamın hızı, stres ve ekran ışığı, uyku düzenimizi bozuyor. Oysa uyku; bedenin yenilenmesi, zihinsel denge ve güçlü bir bağışıklık için vazgeçilmezdir.

Biyolojik saatimizi dinlemek, uyku kalitesini artırır. Karanlık ortamda salgılanan melatonin hormonu, doğal uyku döngüsünü destekler. Bu nedenle yatmadan bir saat önce ekranlardan uzak durmak önemlidir.

Uyku ritüelleri oluşturmak —diş fırçalamak, bitki çayı içmek, kitap okumak— beyni uykuya hazırlar. Papatya, sarı kantaron ve kediotu çayları doğal bir rahatlama sağlar; kahve ve alkolden ise kaçınılmalıdır.

Son olarak, nefes egzersizleri ve meditasyon, zihni sakinleştirip uykuya geçişi kolaylaştırır.

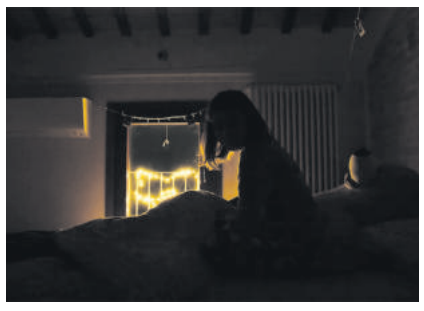

Unutmayın, kaliteli bir uyku sadece dinlenmek değil, sağlıklı bir yaşamın da anahtarıdır.

Uykuya dalmadan önceki ortam da en az alışkanlıklar kadar önemlidir. Yatak odasının serin, sessiz ve karanlık olması, beyne "dinlenme zamanı geldi" sinyali verir. Rahat bir yatak, temiz çarşaflar ve hafif bir koku ya da loş ışık, uyku kalitesini gözle görülür biçimde artırabilir. Küçük detaylarla desteklenen bu huzurlu atmosfer, geceleri dingin, sabahları ise enerjik uyanmanızı sağlar.

Stresi azaltan, sindirimi rahatlatan bitki: Mine Çiçeği

(Kanotu, Güvercinotu, Verbena, Vervain, Verveine)

Mineçiçeğigiller familyasından, 60–100 cm boyunda, çok yıllık otsu bir bitkidir. Dört köşeli, tüylü gövdesi ve dişli yaprakları vardır. Yaz ortasında açan küçük eflatun, mavi veya alacalı çiçekleriyle tanınır. Tohumlarıyla çoğalır. Anayurdu kesin bilinmemekle birlikte, dünyanın birçok yerinde yetişir. Bitki, çiçek açmadan önce toplanır ve gölgede kurutulur. İçeriğinde verbalin glikoziti, uçucu yağ, bitki sıvısı ve tanen bulunur. Bazı bölgelerde yaprakları yemek ve salatalara katılır.

Faydaları:

Sindirimi kolaylaştırır, balgam söktürür.
Soğuk algınlığına iyi gelir.
Stres ve gerginliği azaltır, yatıştırıcı etki yapar.
Adet düzensizliklerini ve ağrıları hafifletir.
Safra kesesi, sarılık, diş ve diş eti rahatsızlıklarında faydalıdır.

Kullanımı:

1–3 tatlı kaşığı kuru bitki, 1 bardak kaynar suyla demlenir (10–15 dk). Günde 3 kez içilebilir; uykusuzlukta yatmadan önce bir bardak önerilir.

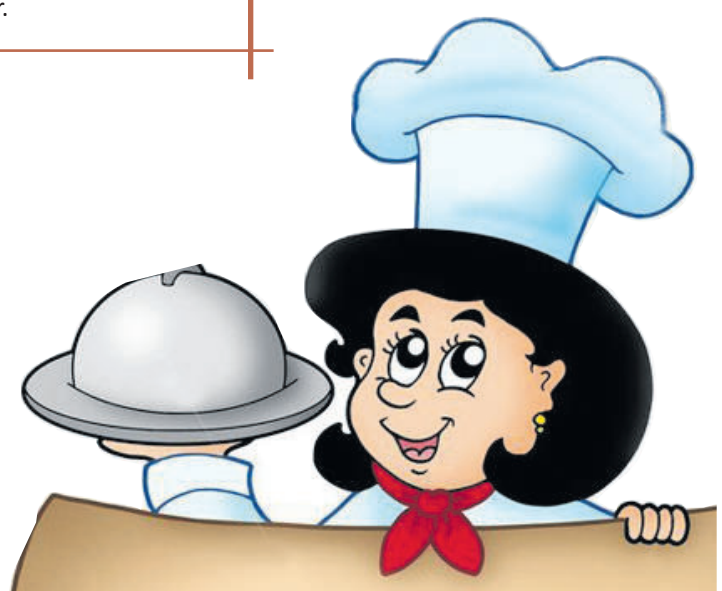

YEMEK TARİFİ

Morelli Siyah Balık Mürekkepli Spaghetti

Hazırlanışı

Bol tuzlu suda siyah mürekkepli spaghettiyi paketteki süreye göre haşlayın, biraz haşlama suyu ayırın. Tavada zeytinyağını ısıtıp soğanı soteleyin, ardından sarımsağı ekleyin. İsterseniz kalamar veya ahtapotu ekleyip birkaç dakika pişirin. Domates püresini karıştırarak birkaç dakika pişirin. Haşlanmış makarnayı ve biraz makarna suyunu ekleyip karıştırın. Tuz, karabiber ve isteğe göre taze kekik veya fesleğenle tatlandırın. Servis tabağına alıp üzerine parmesan ve taze otlar serpin.

Malzemeler

250 g Morelli siyah balık mürekkepli spaghetti
2 yemek kaşığı zeytinyağı
2 diş sarımsak (dövülmüş)
200 g kalamar ya da ahtapot
1 küçük soğan
1/2 çay bardağı domates püresi
Tuz ve taze çekilmiş karabiber
Birkaç dal taze kekik ya da fesleğen
Rendelenmiş parmesan peyniri

Afiyet olsun...

Odyoloji nedir?

Odyoloji, özellikle kulakta meydana gelen hastalıkların yanında işitme kaybı, baş dönmesi, kulak çınlaması, meniere hastalığı, yaşlılığa bağlı işitme kaybı ve benzeri durumlarda oluşan hastalıklarla ilgilenir ve bunların tedavi sürecine dahil olur.

Odyoloji, işitme ve denge bozukluklarını inceleyen bilim dalıdır. "Odyo" (ses) ve "loji" (bilim) kelimelerinden türemiştir. Bu alanda görev yapan odyologlar, işitme ve denge sorunlarını değerlendirir, gerekli testleri yapar ve tedavi sürecine katkı sağlar. Odyologlar tıp doktoru değildir; ancak kulak burun boğaz (KBB) uzmanlarıyla birlikte çalışarak tanı ve rehabilitasyon sürecinde önemli rol oynarlar.

Odyoloji; işitme kaybı, kulak çınlaması (tinnitus), baş dönmesi (vertigo), meniere hastalığı ve yaşa bağlı işitme kaybı (presbiakuzi) gibi durumlarla ilgilenir. Ayrıca orta kulak enfeksiyonları, doğuştan işitme kayıpları ve denge bozukluklarının teşhisinde de görev alır.

Tedavi sürecinde odyologlar, kişiye özel planlar oluşturur. İşitme cihazları ve koklear implantlar, işitme yetisini artırmak için kullanılan başlıca yöntemlerdir. Kulak çınlaması olan hastalarda ses terapileri ve bilişsel davranışçı terapi uygulanabilir. Denge bozuklukları yaşayan kişilerde ise özel egzersiz ve denge terapileriyle iyileşme desteklenir.

Sonuç olarak, odyoloji yalnızca kulağın değil, yaşam kalitesinin korunmasında da önemli bir yere sahiptir. Düzenli işitme testleri ve erken tanı, hem işitme hem denge sağlığının sürdürülmesinde büyük önem taşır.

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya jin

KASIM 2025

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net
AVA Drukkerijen Distributie B.V. - info@avabv.net

Zilan'ın gülüşü bizimle

Onun ilk büyük acısı ve öfkesi, Paris katliamıyla birlikte sel gibi aktı. Katliamdan sonra orayı terk etti; suç ortağı olmak, oranın kirine ve pasına bulaşmak istemedi. Kendini arındırarak mücadeleci bir kimlik kazandı. İşte Zilan, bu iddiayı ve onların bıraktığı mirası sahiplenerek özgürlük yolculuğuna başladı.

● **Songül Ömürcan**

''Bu hareket şehitler hareketidir. Şehitlere anlam vermeyen, benim için yaşayamaz. Herkes burada şunu anlayabilmeli; şehitlerin yaşamının bir anlamı vardır. Ben bunu görüyor ve değerlendiriyorum. Şehitlerin anlamını yaşamsal olarak değerlendiriyorum. Şehitlere bağlılık sözü veren herkes, günlük yaşamını mümkünse büyük iddialı ve eylemli kılsın. ''

Rêber Apo

Toplumda bireylerin rolünü olumlu anlamda belirleyen, ahlaki ve politik toplumun gelişimindeki katkılarıdır. Şehit düşen her arkadaş için bunu böyle ifade etmek yerindedir. Şehit Zenda da ahlaki ve politik toplumun gelişimine eylemleriyle, kültür-sanat etkinlikleriyle, toplumsal alanda yürüttüğü çalışmalarla ve en son özgürlük alanlarında vermiş olduğu emekle böylesi bir katkının sahibi ve emekçisi olarak yer almıştır.

Zenda, köklerinin peşinden Paris'ten Medya Savunma Alanlarına uzanan bir özgürlük arayışçısı olarak anlamın ve öz değerlerin takipçilerinden biridir. Paris'te üç çocuklu bir ailenin en son ferdi olarak dünyaya geldi. Kapitalist modernitenin ışıltılı kenti onu kendisine çekemedi. Işıkların ardındaki karanlığı gören bir iç seziyle yaşama yaklaştı ve arayışlarına tutku düzeyinde bağlı kaldı.

Kürt bilincini ailesinden aldı

Ailesi, Kürt bilincini ona aşıladı. Kürtçeyi öğrettiler. Kürt kültürü ve değer yargılarıyla onu büyüttüler. Onun adını Zilan koydular. Zilan'ın yolunu çizdiler ve o yolun duraklarında halka ait güzelliklerle buluşması için onun ilk öğretmeni oldular. Özellikle annesi, onun kişiliğine yön veren, onu besleyen, Kürdistani değerlere yönelten oldu.

Yolu Paris'e düşen birçok insan, Zenda'yı annesinin katıldığı eylemlerde, eylemlerde en ön sıradaki duruşunda ve kızıyla yan yana, omuz omuza saf tuttuğu yürüyüş kortejlerinde gördü, tanıdı. Bir anne ile kız arasındaki ilişkide toplumsal olanın, ikili bir ilişkide birbirini doğruya çekme konusunda ne denli etkili olduğuna şahit olduk.

İkisi tezcanlıydı. Yüzlerinde gülümseme hiç eksik olmazdı ve etraflarına pozitif bir enerji verirlerdi. Ben de onları öyle tanıdım, öyle kodladım hafızama. Hamdiye Ana ince bir insandı ve acılara karşı duyarlıydı. Paris'te Heval Evin, Xale Abdurahman ve Mir Perwer'i kalbinde taşıyan, Mir'in eşini ve çocuklarını unutmayan, bayramda onları yalnız bırakmayan, tuttuğu orucun ardından kendisi başta olmak üzere çevresinden topladığı yardımları gönderen o duyarlı kadın...

Tabii ki çocuğunu büyütürken onun kişilik kazanmasında, karakter sahibi olmasında önemli bir rol oynayacaktı. Komün, hayatımızın anlamıdır ve çoğu kez yaşamın detaylarında insanı insan kılan, insanı insan olarak yaşatan ve moralize eden tüm değerlerdir. Paylaşmayı, yardımlaşmayı, ortaklaşmayı; birinin herkese, herkesin birine karşı duyarlı, ilgili ve kendinden olanı katarak yaşamı güzelleştirmesidir. Bu özellikler Hamdiye Ana'da vardı ve bunu Zenda'ya verdi.

Zenda'nın sevecenliği, yardımseverliği, paylaşımcılığı, zorda olana gönül açan ve destek sunan arayışları işte bu köklerle bağlantılıdır.

Ülkeye ulaşmanın özlemiyle yaşadı

Çünkü o kökler, kadim bir tarihin kökleriydi. İz düşümleri, her birimize geçmişin farkında olarak veya olmayarak onların izlerini takip ettirir. Dere kenarındaki bir taşın fısıltısı, bir mağara oyuğu, bir çınar ağacının gölgesi bunların hatıralarını taşıyordur.

Kuzey Mezopotamya'nın kadim kenti Mardin, bu tarihin merkezlerinden biriydi. Hem toplumsal tarihin değerleri hem de ilk kastik katilin uygarlık icatları orada bulunuyordu. Kerboran ise Kürt yurtseverliğinin diri olduğu, kadim Kürt tarihine ve kültürüne bağlılığın derin ve canlı olduğu bir yerleşkeydi.

Nitekim orada, Zeviya Muharka olarak bilinen ve arkeologlar tarafından "Boncuk Tarla" olarak tercüme edilen o yerleşke de Dicle'nin kıyısında, 11 bin yıllık bir yerleşkeydi. Burada, neolitik öncesi incelemelerde komünal izler açığa çıkarılmış; açığa çıkartılan mezarlarda bu izler görülmüştür. Bu mezarlar başlangıçta kadın, çocuk ve erkeklere ev sahipliği yaparken, neolitikle birlikte kadın ve çocuklar aynı mezarlarda sırlanırken erkeklerin kendileri için ayrı mekânlar yaptıkları açığa çıkartılmıştır.

Yine kamusal alan olarak kullanılan alanlar başlangıçta yumuşak, dairesel iken cinsiyetçilik ve hiyerarşinin ilerleyişiyle kare şekline bürünmüştür. Bu kadar kanıt, 3500-4000 yıl boyunca buranın bir iskân alanı olmasıyla elde edilmiştir.

Kuşkusuz, böylesi kadim bir kültürden, tarihten ve tarihsel hafızadan koparılmak; oraları terke zorlanmak, sürgün yollarına düşmek hiç kolay olmamıştır. Belki göç etmek zorunda olanlar bu değerleri böyle bilince çıkarmamışlardır ama oranın havası, kokusu, tadı tuzu bir başkaydı; özlemi ve serzenişi, bu kadim değerlerin geride bırakılışı ve belki de bir daha ulaşılamayacak olmasıyla ilgilidir.

O yüzden Kürtlerin bir gözü hep arkalarındadır. Arkada bıraktığımız bir emanet vardır. O emaneti hep gözeterek, ona ulaşmanın ukdesiyle ülkemize ulaşmanın özlemiyle yaşarız.

Anlamın ve yaşamın özünü aradı

Kerboranlı Şahin ailesi de yurtseverlik, örgütlülük, kimlik ve kültür davasıyla bağlarını hiç koparmadan, kendilerini var eden ve varlıklarını özgürlüğe taşıyacak olanlarla hep birlikte olmaya, onlarla yol almaya çalışanlardan olmuştur.

Zilan da bu kültürün içinde kendi yolunu erken bulan ve ilk girenlerden oldu. Zilan'ın ilk anlam arayışı kültürle oldu. Kültür, anlamın ve yaşamın özüdür. Anlamın ve yaşamın özünü arayan Zilan, Kürt folklorunu çok sevdi. Oyunlar oynadı, hocalık yaptı, mihricanlara katıldı, ödüller aldı. Derneklerde çocukları eğitti, gençlerle omuz omuza halaya durdu. Festivallere ulusal kıyafetleriyle katıldı. Yaşamda Kürtçe konuştu.

Hâlbuki kapitalist modernitenin okullarında okumuştu, aynı zamanda işe de gidiyordu ama yine de öz değerlerine bağlı kalması onu özgürlük arayışçısı kıldı, özgürlükle buluşturdu.

Zilan, evine giden hevallerine hep kıymet vermiştir. Onlara daha bir özen göstermiştir. Onların varlığından çok keyif almıştı. Sohbetleri hoşuna gidiyor, soruları oluşmuş, bu sorulara yanıt arama peşine düşmüştür. Öyle ya, soru sormak ilk eylemdir; soruların peşine düşmek ise cesaret ve iddia işidir.

İşte Zilan, bu ikisini de yapabildiği için devrimciliğe adım atmıştır.

"Paris'te yaşanmaz"

Onun ilk büyük acısı ve öfkesi, Paris katliamı ile sel oldu, aktı. Paris'in merkezinde üç devrimci Kürt kadını — Sara, Rojbin, Ronahi — katledilmişti. Hem de namertçe. Namertlik, erkek egemen sistemin komplocu özelliğinden gelir; kaynağını sinsilikten ve kastik-katillikten alır.

Anacıl komünal toplum değerleriyle büyüyen Zilan buna tepkisiz kalamazdı. Tepkisi artık "Paris'te yaşanmaz" idi.

Anlamın en büyüğü bu değil mi? Bir katliamdan sonra orayı terk ederek suç ortağı olmak istememe, oranın kirine-pasına bulaşmak istememe ve kendini arındırarak mücadeleci kılmak...

İşte Zilan, bu iddia ve onların bıraktığı mirasa sahip çıkarak özgürlük yolculuğuna başladı.

"Zilan çok güzeldi, endamlıydı"

Gençlik çalışmasıyla başladı. Toplumsal alanda gençlerin eğitimiyle ilgilendi. Onların yönetimi adına kadın toplantılarına katıldı. Söz kurdu, sözün ağırlığıyla eyleme yöneldi ve örgüt oluşturmaya çalıştı.

Paris'i terk eden Zilan, Avrupa'da da kalmak istemedi. Yönünü sevdiği, özlemini çektiği ülke topraklarına verdi.

Annesinin de dediği gibi, Zilan çok güzeldi. Endamlıydı. Gerilla elbisesi ne de güzel yakışmıştı. Arkadaşlar arasında hep gülen resimleriyle geriye izler bıraktı.

Özgürlük alanlarında keyifliydi, coşkulu ve heyecanlıydı. İşlere karşı sorumluluk duyar ve disiplinle yaklaşırdı. Görevlerini ihmal etmez, onları kısa sürede yerine getirme çabasındaydı. Eğitim ortamlarında eğitimleri can kulağıyla dinleyen, öğrenme hevesi çok belirgin olanlardandı.

Bilinç kazanmış bir Kürt kadını olarak iradeli ve mücadeleci bir duruş için iddialıydı.

O, her şeyden önce candandı. Çok samimi ve dürüst duygularla yaşama ve yoldaşlarına yaklaştı. Onu o yüzden görenler sevdi ve bizlerde anılar bıraktı, sorumluluklar yükledi.

Zilan'ın gülüşü bizimle

Zilan'ın gülüşü bizimle. Gülümseyen gözleri, aydınlık bir ufuk açıyor yolumuza. Onu mücadelemizde yaşatacak ve ideallerinin takipçisi olacağız.

Tıpkı Rêber Apo'nun dediği gibi:

"Analar bile en değerli varlıklarını ülke için şehit verdiklerinde, bunun büyük bir birlik, buluşma için olduğunu bildiğinden katlanıyorlar. Bilindiği gibi ana-evlat sevgisi dayanılmaz boyuttadır. Kürdistan'da oluşan gelişmeleri göz önüne getirdiğimizde, şahadetler de dâhil, ayrılıklar birlik anlamına geliyor. Ruhunda bir birlik olayı var; işte bu ulusal birlik oluyor. Demokratik halkın özgürleşmesi, birleşmesi anlamına geliyor."

Hamdiye Ana da seni zılgıtlarla uğurladı. Ağladığında, "Ben güçlü bir anayım, Zilan'a söz vermiştim; başım dik ve güçlü olmalıyım. Kürdistan ağır bir bedel istiyordu. Bu bedelin ağırlığından ötürü en değerli varlığımı Kürdistan'a verdim." diyordu.

Medya Savunma Alanları'nda şehit düştüğü açıklanan Zilan Şahin-Zenda Bermal'in anısına.